

Sancti Hieronymi Stridoniensis Operum, Tomi ...

Continens Commentaria In Matthaevm, Et Epistolas Pavli Ad Galatas, Ad Ephesios, ad Titum & Philemonem, & librum Didymi de spiritu sancto a Hieronymo versum ... Ad Fidem Vetvstissimorum Exemplarivm, Dvcentis Circiter Svblatis Erroribvs Emendata

Hieronymus, Sophronius Eusebius

Coloniae Agrippinae, 1616

Divo Hieronymo Presbytero Inscripta, Falso Tamen, In Evangelivm Secvndvm Marcvm

[urn:nbn:de:hbz:466:1-75102](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-75102)

A

DIVO HIERONYMO PRESBYTERO

INSCRIPTA, FALSO TAMEN, IN EVANGELIUM
SECUNDVM MARCVM

P R A E F A T I O.

C

Mat. 13. g.
Mar. 12. d.

Luc. 16. d.

Meis scriba doctus in regno calorum, similis est homini patrifamilias, qui profert de thesauro suo noua & vetera. Ego vero similis pauperulae viduae, duo minuta in gazophylaciu mittenti, discendentibus meis pauperulis, ac de paupere pera

esperantibus alimenta, has de mensa diuitum. mitto micas, quas catuli mei auide cum Syrophoenissa flagitant. Porro anxiatius, aurum & argentum, lapides pretiosos minime habens, pelles scilicet hyacinthinas de caelestibus, non de terrestribus offeram: si potuero, de naturis, id est, de Marci Euangelistae historia, vel mystico intellectu (vt maiores mei tradiderunt) Deo adiuuante intimare curabo. Quem ideo Euangelia tractantes, intactum (vt puto) praetercunt: quia eadem penes quae Matthaeus narrat, licet in proprijs quibusdam sint distincti testimonijs: vt ala alterius, alam alterius tangat animalis: & rota rotam eadem sequatur via, & vt versis inuicem vultibus sese sancta contueantur animalia. In primo canone Marcus cum Matthaeo Lucaeque comitatur & Ioanne. In secundo cum Matthaeo & Luca. In quarto cum Matthaeo & Ioanne. In sexto canone, velut in vno vecte duo annuli, Matthaeus semper coniungitur & Marcus, id est, in quadraginta & septem capitulis. In octauo canone cum Luca comitatur, id est, in tredecim capitulis. In proprijs vero, quae maxime vtrunq; explanare dispono, decem & octo incedit speciatim capitulis: quae simul omnia ducenta & trigintaquinque sunt capitula.

Marcus Euangelista Dei, Petri discipulus, Leuiticus genere, & sacerdos, in Italia hoc scripsit Euangelium. Qui initium Euangelij sui de vocibus prophetarum praesumens, praecursorem Christi Ioannem, Malachiae, id est, angeli testimonio comprobans, verbum carnem factum voce Esaeae designans, principium euangelicae praedicationis instituit, & inuenit in verbo vocis, quod in consonantibus, id est, in genealogijs Dei & hominis praeviderat. Vnde totus in primis a perfectione Christi aetatis praedicare inchoat: nec laborat in natiuitate infantuli, qui loquitur de perfectione filij Dei. Sed & ieiunium numeri legalis, repulsam diaboli, ministerium angelorum proferens, magna in breui comprehendit. Qui primus Alexandriae fuit episcopus: cuius per singula opus fuit scire, & Euangelij in se dicta disponere, & disciplinam in se legis cognoscere, & diuinam in carne domini intelligere naturam. Qui seminat post

Matthaeum, qui fremit vt leo, qui volat vt aquila, qui discit vt homo, qui immolat vt sacerdos, qui irrigat vt flumen, qui florescit vt ager, qui feruet vt vinum. Christus etenim, de quo loquitur, homo nascendo, vitulus moriendo, leo surgendo, aquila est ascendendo. Quatuor sunt qualitates, de quibus sancta euangelia contextuntur, praeccepta, mandata, testimonia, exempla. In praecceptis iustitia: in mandatis charitas: in testimonijs fides: in exemplis perfectio consistit. Vt sunt haec praeccepta. Tunc Iesus praeccepit discipulis suis duodecim: In viam gentium ne abieritis: & reliqua: hoc est diuertere a malo. Mandata autem haec sunt, quibus dicitur: Mandatum nouum do vobis, vt diligatis inuicem: hoc est facere bonum, & charitatem implere. Testimonia sunt, quae in ore duorum vel trium testimonium stant, vt est illud: *Ioannes testimonium perhibet de me: sed habeo testimonium maius Ioanne. Pater ipse qui in me manet, testimonium perhibet de me.* Et ipsa opera quae ego facio, testimonium perhibent de me: & ego testimonium perhibeo veritati. Exempla vero sunt, quibus Iesum imitantur dicentem: *Discite a me, quia mitis sum, & reliqua. &: Estote perfecti, id est, misericordes, sicut & pater vester caelestis perfectus est.* Et alibi: *Exemplum enim dedi vobis, vt & vos ita faciatis.* Has quatuor qualitates psalmographi versus concinunt, dicentes: *Praeceptum domini lucidum illuminans oculos.* Historiam maxime praeccepta continent. Et alibi: *Latum mandatum tuum nimis, quia qui diligit proximum, totam legem impleuit.* Item; *testimonia tua intellexi: non est enim omnium testimonia intelligere.* Vnde aliam dicit: *Testimonium domini fidele.* Quia potius fide animi, quam oculis carnis testimonium indiget. Quarto: *Iudicia Dei vera, iustificat a in semet ipsa,* id est, vt sic sint iudiciorum exempla nostrorum iustificata, sicut in iudicijs Dei comperta habemus. Vnde idem videns alio loco ait: *A iudicijs enim tuis timui.* In quo enim iudicio iudicauerimus, iudicabitur de nobis. In his quatuor qualitatibus sunt, timor, fides, spes, charitas. Timore namque incipimus, fide seruamus quod incepimus, spe erigimur, charitate consummatur. *Finis enim praeccepti est charitas.* Hi sunt quatuor menses, quos Christus ante messum praedixit, dicens: *Nonne quatuor menses sunt vsq; ad messum?* Vt & nos per praeccepta Dei, & mandata, ac testimonia, atque exempla, maturos post iudicium metamus cum gaudio fructus: qui in lacrymis timoris semina poenitentiae iactauimus in terra, nostros portantes charitatis manipulos cum gaudio, metamus in caelo.

Mat. 10. a

Ioan. 13. d.
Ibid. 5. f.

Mat. 11. d.
& 5. g.

Ioan. 13. b.

D
Psal. 18. a.

Psal. 118. m.
Rom. 13. c.
Psal. 118. m.
& 18. b.

Psal. 118. p.

Mat. 7. a.

1. Tim. 1. b.

Ioan. 4. c.

Psal. 125.

Ezech. 1.

B

HIERON
M. 7. 8

CANON E

HI COMMENTARII NON SVNT HIERONYMI, TAMETSI NON INDIGNI QVI LEGANTUR. Relicti sunt autem hic, ne ab ipso euangelio, quod ceteris euangelij Canonum ratione adiungebatur, separarentur.

benè agunt, vt fuerunt scribæ & pharisæi, qui sedebant super cathedram Moyli. Vnde os turturis in lege ad ascellas eius retorqueri iubetur, ne separaretur os ab opere, & opus nostrum non diuidatur ab ore. Semitæ autem post viam sequuntur, quia mandata moralia post pœnitentiam secundum Marcum explanantur.

G
Matth. 23.
Leuit. 1. d.

a 1
I
b 2
I
c 3
VI

NITIVM euangelij Iesu Christi filij Dei, sicut scriptum est in Esaia propheta: *Eccce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam, &c.* *per hoc euangelium, per quod venit redemptio fidelium & beatitudo sanctorum: quia quatuor vnus sunt, & vnus quatuor: quatuor Euangelia multarum constat esse virtutum. Quid enim fortius quam animas saluare, quæ errorum suorum vitij poterant interire? Secundum quod in sexagesimo septimo psalmo iam dudum propheta spiritu sancto instigante denudauit: Dominus dabit verbum euangelizantibus virtutes multas. Versus istius ordo talis est, qui huic operi congruenter inseritur: Dominus dabit virtutes multas euangelizantibus verbum. Dedit enim virtutes multas apostolis, qui verbum eius veneranda confessione prædicabant: quando eis languentium turbas sanare concessum est. *Evangelij* id est, græcè, latine bona annunciatio prædicatur, quod proprie ad regnum Dei & remissionem pertinet peccatorum. Vnde dicitur: *Pœnitentini, & credite Euangelio, & appropinquabit regnum cælorum.* Iesu Christi, id est, Saluatoris vncti. In Hebræo *ישוע*. In græco *σωτηρ*. In latino Saluator, *משיח* Hebræicè, *χριστός* Græcè: vnctus Latine. Idem rex & sacerdos dicitur, dum de genere Dauid regis Christus nascitur, & vocibus vatum Leuitici generis prophetatur. Vnde sequitur: *Vox clamantis in deserto, & reliqua.* Vox est Ioannes: de qua voce clamabat dominus Iesus ad Iudæos, quod inter natos mulierum maior illo esset nemo. Clamor autem ad surdos longè positos, siue cum indignatione fieri solet, quæ Iudaico certum est euenisse populo: dum longè est à peccatoribus salus, & aures suas grauiter obturauerunt, sicut aspides surda, & indignationem & iram & tribulationem à Christo audire meruerunt. In deserto autem fit vox & clamor, quia deserti à spiritu Dei, sicut domus vacans & scopata, deserti à propheta, à rege atque sacerdote: vnde Ioannes & Iesus quaerunt quod in deserto amissum est. Vbi vici diabolus, ibi vincitur: vbi cecidit homo, ibi exurgit. *Eccce ego mitto angelum meum.* Vox *προφήτου ἀγγέλου* per Malachiam ad patrem sonat de filio, qui est facies patris, vnde agnitus est. Angelus autem nuncius interpretatur, qui prænunciat de Christo. *Post me veni qui ante me factus est:* qui præparauit viam tuam. Via domini qua ad homines ingreditur, & nos ad illum ascendimus. Vnde angeli ascendentes descendentesque memorantur ad filium hominis. *Parate viam domini,* hoc est, pœnitentiam agite & prædicate. Vnde *προσκύβει* antè sabbatum dicitur, id est, pœnitentia ante requiem futuram. Hinc namque initium prædicationis Ioannis & Christi oritur. *Pœnitentiam agite, appropinquabit regnum cælorum:* quia in die septima quæcui Deus ab omnibus operibus suis. Septem etenim nobis necesse est delere vitia per pœnitentiam, velut mala germina, vt requiescentes postea possideamus desiderabilem terram. Rectas facite semitas eius: quas semitas incurauimus declinantes in dexteram atque sinistram. Nunc Deus præcipit nobis vt via regia incedentes, proximos nostros vt nos, & nosmetipsos vt proximos diligamus. Nam qui diligit iniquitatem, odit animam suam. Qui enim semetipsum diligit, & non diligit proximum, ad dexteram declinat. Et qui semetipsum odians proximum diligit, ad sinistram diuertit. Nam multi benè agunt, sed non benè corrigunt, vt fuit Heli. Et multi benè corrigunt, sed non*

Infr. eod.

hierosol. 2. maffiah F

Matth. 1. b.

Ioan. 1. d.

Gen. 2. a.

NITIVM ^a Euangelij Iesu Christi filij Dei, sicut scriptum est in Esaia propheta. ^a *Eccce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.* ^b *Vox clamantis in deserto: Parate viam domini: rectas facite semitas eius.* ^c Fuit in deserto ^b Ioannes baptizans, & prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum. Et egrediebatur ad eum omnis Iudææ regio, & Hierosolymitæ vniuersi, & baptizabatur ab illo in Iordanis flumine, confitentes peccata sua. Et ^c erat Ioannes vestitus pilis cameli, & zona pellicea circa lumbos eius: & locustas & mel siluestre edebat: & prædicabat, dicens: ^d *Venit fortior me post me. cuius nō sum dignus procumbens soluere corrigiæ calciamentorū eius:* ego

Paratur via per fidem, & baptismum & pœnitentiam. Rectæ semitæ fiunt per austeram iudicia vestis cilicina, & zona pellicea, & cibi locustini, & potus mellis siluestris & humillimæ vocis. Vnde sequitur.

^b *¶ Fuit in deserto Ioannes baptizans, &c.* Ioannes gratia Dei interpretatur. A gratia narratio incipitur. Vnde sequitur, baptizans: per baptismum enim gratia datur, quæ peccata gratis dimittuntur. Vnde dicitur: *Gratis accepisti, gratis date.* Et Apostolus ait: *Gratia salui facti estis per fidem, & hoc non ex vobis: Dei enim donum est, ne quis gloriatur.* Et prædicans baptismum

Eph. 2. b.
Matth. 10. c.

Gen. 18. b.

H

Inc. 14. a.

pœnitentiæ in remissionem peccatorum. Quod consummatur per sponsum, initiatum per paranympum. Vnde catechumeni, hoc est instructi, incipiunt per sacerdotem, & chrismantur per episcopum. Nunc autem per amicum spōsi inducitur sponsa, ac si per Isaac puerum Rebecca pallio velata albo, cum dicitur. Et egrediebatur ad illum omnis Iudææ regio, & Hierosolymitæ vniuersi: & baptizabantur ab illo in Iordane flumine, confitentes peccata sua. *Confessio & pulchritudo in conspectu eius, id est sponsi.* Vnde desilit sponsa de camelo, cum humiliat se nunc ecclesia viso vero Isaac Iesu Christo, in cuius natiuitate risum fecit Deus Sare: sicut ad Mariam dicitur, quæ est princeps cum Deo. *Benedicta tu inter mulieres.* Iordanis autem, descensio aliena interpretatur: vbi peccata abluuntur. Arca enim Iordane transfudato per marmora peregrina in terram transfuit alienam: & media parte in mare defluente, altera pars turgida montis erigitur forma. Sic nos olim alienati à Deo per superbiam, per baptismi symbolum humiliati, erigimur in alta. *Quia qui se humiliauerit exaltabitur.* Pars autem, quæ fluit in mare, amaricatur: cum arca Dei, hoc est corpus Christi, non mundatis non profuit, sed in deterius illa mutauit. Sequitur.

^c *¶ Et erat Ioannes vestitus de pilis cameli, &c.* Vestis propheta & cibus & potus, totam austeram vitam prædicantium significant, & futuras gentes ad gratiam Dei, quæ est Ioannes, intus & foris esse coniungendas. Pilis verò cameli, diuites gentium, & zona pellicea, pauperes mundo mortui, & locustis serratis, sapientes huius mundi (qui stipulas Iudææ aridas relinquentes, frumenta mystica crutibus trahunt, & in calore fidei saltus inhabitant) & melle syluestri, fideles inspiratis de inculta sylua ignibus præparati ac mergentes significantur. Quæ omnia à gratia euangelij sumuntur: In qua non est distinctio Iudæi & Græci.

^d *¶ Et prædicabat, dicens: Venit fortior me post me.* Quis fortior est gratia, quæ peccata abluuntur? Ille nimirum qui septies & septuagies septies remittit peccata. Gratia prior quidem est, sed semel remittit per baptismum. Misericordia verò in miseris ab Adam vsque ad Christum, per septuaginta septem generationes: & vsque ad centum quadraginta quatuor millia peruenit.

Psal. 59. b.

^e *¶ Cuius non sum dignus procumbens soluere corrigiæ calciamentorum eius.* Non est digna sola gratia procumbens in baptismo soluere corrigiæ calciamentorum eius, id est, mysterium incarnationis Dei. Calx enim extrema pars est corporis. In fine enim ad iustitiam ad eum Saluator incarnatus. Vnde bene per prophetam dicitur: *In Idumeam extendam calciamentum meum:* quia nisi iungatur scientia spiritus: nemo per gratiam remissionis inueltigat incarnationis

Psal. 59. b.

Christi

CANON C

Ioan. 27. b.

Ephes. 6. b.

e 5

f 6

II

Dani. 6. c.

Gal. c.

g 7

VI

h 8

III

i 9

VI

k 10

II

Apoc. 3. c.

Infr. 16. b.

Apoc. 3. d.

II

VI

D

Matth. 5. a.

Ioan. 18. g.

Cant. 2. b.

Psal. 126. a.

A

Christi mysterium, quomodo verbum caro factum est, unde caro Christi, unde anima, unde spiritus sumit exordium: ut homo verus fiat per omnia abique peccato, & Deus verus in Deo vero sine principio, idem filius hominis qui est in caelo, & quomodo tanquam sponfus procedens de thalamo suo, id est, virginali utero, clausum relinquens. Vnde adueniente vero sponso, domus discaleari dicitur domus Ioannis, quid dicit, qui habet sponfam sponfus est. Vnde in specie columbae Spiritus sanctus descendit: cui in Cantico canticorum canitur: *Sponsa mea, amica mea, proxima mea: dilecta mea, columba mea.* Sponsa in Patriarchis: amica in Prophetis: proxima in Ioseph & Maria: dilecta in Iohanne Baptista: columba in Christo & Apostolis, quibus dicitur: *Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbae.* Sequitur.

a ¶ *Ego baptizavi vos in aqua: ille vero, &c.* Dei vero fluvius semper plenus, semper est equalis: de quo dictum est: *Fluminis imperius latius at civitatem Dei.* Quid interest inter aquam & Spiritum sanctum, qui ferebatur super aquas? Aqua ministerium est hominis: Spiritus vero ministerium est Dei. Vnde scriptum est: *Spiritus Dei ferebatur super aquas:* Super, inquit, non subter. Sicut excellentior est anima quam corpus quod regit: ita eminentior est spiritus quam anima. Sed mansit super eum spiritus: haec est unctio Christi secundum carnem, de qua dicitur: *Propitius unxit te Deus Deus tuus oleo latitiae praeforsoribus tuis.* Oleum non potest esse sub aqua, sic Creator non potest esse sub creatura. Oleum de magnitudine furgit radicis, & in pabulum luminis, & in medicamina vulnerum, & in refectorem esurientium, in cacumine crescit. Vnde fit unctio corporis Christi: de amaritudine passionis, & peruenit ad gloriam resurrectionis: unde nos Apostolus admonet, dicens: *Hoc enim sentite in vobis, quod est in Christo Iesu, & reliqua usque ad mortem, mortem autem crucis: Propter quod & Deus exaltravit illum, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen: quia Dominus Iesus in gloria est Dei patris.*

b ¶ *Et factum est in diebus illis venit Iesus a Nazareth, &c.* Marcus Euangelista sicut feruus ad fontes aquarum desiderans, saltus in planis & arduis dat, & culmina tantum pratorum carpit, & palmas in vertice portat, & velut apis melliflua, flores agri, cui odor veri Isaac simulatur, lummatim gustat: Vnde a Nazareth Galilaeae venientem Iesum ad baptismum in Iordane a Iohanne acceptum enarrat, & statim de aqua ascendisse, & apertos caelos vidisse, & spiritum ut columbam descendisse, & in ipso mansisse, & voce de caelis facta patris, in dilecto filio complacuisse, & spiritum eum in desertum expulisse, & tentatum a Satana quadraginta diebus & noctibus fuisse cum bestiis, & angelis ministrantibus commoratum esse. Qui ordo moraliter nobis secundum Christi exemplum sequendus est, festinantibus ad consortia angelica, quem Iesus prius opere ostendit quam voce doceret. Sic nos de volubilitate mundi, pendulae voluntatis odore floris mundicia tractati, cum adolescentibus post sponsum currimus, & per baptismi sacramenta de duobus fontibus dilectionis Dei & proximi a gratia remissionis ablui mur, & ascendentes spe, caelestia secreta mundis cordis oculis intuemur. De hinc Spiritum sanctum spiritu contrito & humiliato cum simplici corde descendente ad manus, & cum charitate nunquam cadente manente suscipimus, & vox de caelis Domini ad nos a Deo dilectos dirigitur. *Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur.* Et tunc in nobis compla-

cer pater cum filio & Spiritu sancto, quando efficitur v-nus spiritus cum Deo. Vnde filius patrem interpellat pro nobis dicens: *Pater sancte, conserva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, ut sint unum sicut & nos unum sumus.* Tunc spiritus nos expellit in desertum quadragenario numero tentandos a Satana: ut patientia nobis probationem, probatio autem spem, spes vero charitatem generet: *Cum non sit nobis colluctatio adversus carnem & sanguinem, sed adversus principatus & reliqua.* Et tunc bestiae pacatae erunt nobiscum, cum in arca animae nostrae, munda cum immundis animalibus marcescimus, & cum leonibus sicut Daniel cubamus: cum spiritus non sit adversus carnem & sanguinem, nec caro concupiscit adversus spiritum. Post haec angeli ministri, qui vident faciem patris nostri in caelis, semper mittuntur nobis, ut responsa & solatia cordibus vigilantibus dent, dicentes: *Exaudita est oratio tua: Et, nolite timere, Iesum quaerentes Nazarenum.* Et ego quos amo arguo & castigo: *Et, vincenti dabo edere de ligno, quod est in paradiso Dei mei.* Sequitur.

c ¶ *Postquam autem traditus est Iohannes, venit Iesus in Galileam, &c.* Postquam accepimus gratiam pro gratia, carnalia decollantur, spiritualia vivificantur, cessante umbra adest veritas. Iohannes in carcere: lex in Iudaea: Iesus in Galilaea: salus in gentibus, praedicans Euangelium regni: *Beati pauperes spiritu: quoniam ipsorum est regnum caelorum.* Regno terreno succedit paupertas: paupertati Christianorum tribuitur regnum sempiternum. Vnde Dominus dicit: *Regnum meum non est de hoc mundo.* Omnis enim honor terrenus spumae aquae gracli, vel fumo, vel somnio comparatur. Sequitur.

d ¶ *Poenitentiam, & credite Euangelio, &c.* Nam nisi credideritis, non intelligetis. Amaritudinem radicis, dulcedo pomi compensat: pericula maris, spes lucri delectat: dolorem medicinae, spes salutis mitigat. Qui desiderat nucleum, frangit nucem. Poenitentiam agit qui vult aeterno bono adherere. Praeconia Christi narrare dignè possunt, qui ad palmam indulgentiae meruerunt peruenire. Post haec vocantur missi quatuor piscatores, Simon & Andreas, Iacobus & Iohannes: relictis retibus, patre & naue cum mercenarijs. Hac quadriga vehimur ad aethera, ut Elias: his quatuor angulis constituitur prima ecclesia, his quatuor literis Hebraicis, id est, tetragrammaton nomen Domini agnoscitur a nobis. Quibus simili exemplo praecipitur, ut audiamus vocem Domini vocantis, & obliuiscamur populum vitiorum, & domum paternae traditionis, quae est stultitia Deo: & rete aranearum, in quo nos velut calices pene lapsos tenebat aer inanis, nauem pristinae conuersationis abominantes: pellibus enim mortuis tegitur Adam, qui genitor est noster secundum carnem. Et nunc deposito vetere homine cum actibus suis, novum sequentes hominem, pellibus tegimur Salomonis, quibus sponsa gloriatur se factam esse formosam. Simon, obediens: Andreas, virilis: Iacob, supplantans: Iohannes gratia, in Latino sonat. Quibus quatuor nominibus in agmen domini coniungimur, obedientia, ut audiamus: virilitate, ut pugnemus, supplantatione, ut perseueremus, gratia, ut conseruemur. *Nisi enim Dominus edificauerit domum, in vanum laborant qui aedificant eam.* Quae quatuor virtutes Cardinales dicuntur, quia per prudentiam obediunt, per iustitiam viriliter agimus, per temperantiam serpentem calcamus, per fortitudinem gratiam Dei meremur. Curis fratrum occupatus, Marcum Euangelistam explanare, ut volui, non valui:

Cant. 3. c.

Matth. 10. b.

Psal. 45. a.

Genes. 1. a.

Psal. 44. b.

Phil. 2. a.

Matth. 5. a.

HIERON
71.78

CANON
E
m 12
VIII
n 13
II
o 14
VIII
Ruth. 2. 4.

Ruth. 2. 4.

p 15
II

Rom. 2. b.

q 16
VIII
r 17
VIII

F
f 18
II

r 19
X

a 20
I

2. Tim. 6. b
4. Reg. 6. f.

b 21
II
Luc. 11. f.
c 22
II

d 23
II

sed illum imitatus summam
eius propria tango, & sicut Ruth
cognata Christi spicas & race-
mos de post metentes, Noemi
orbata colligo. Sed vitam ad
Booz per hac penuriam meam
continiua peruenire, furtum
laudabile faciens. Marcus di-
cta Euangelij in semetipso non
in semetipsis disponens, ordi-
nem historiae non secutus, my-
steriorum ordinem seruat. Un-
de in sabbathis primam virtu-
tem narrat, dicens.

a ¶ Et ingrediuntur Capharnaū,
& statim, &c.] Capharnaum vil-
la consolationis interpretatur:
sabbathū autē requies. Homo
in spiritu immundo, genus hu-
manum est, in quo immūdia
regnauit ab Adā vsq; ad Moy-
sen. Nam qui sine lege peccauerunt,
sine lege perierunt: qui sciens san-
ctū Dei, obmutescere iubetur:
dū sciens quidem Deum, non
sicut Deum glorificauerūt, sed
seruierunt potius creaturā quā
creatori. Spiritus discernens ho-
minem exijt ab eo. Appropin-
quante salute, appropinquat
tentatio. Pharaō dimissus ab
Israēl persequitur Israēl: diabo-
lus contemptus surgit in scan-
dala. Socrus Petri febricitans,
secunda virtute leuatur, & ap-
prehēsa manu eius sanatur. Fe-
bris intemperantiam significat,
de qua nos filij synagogae per
manum discipline, & eleuatio-
nem desiderij sanamur, & hu-
ius qui sanat nos ad vesperum
declinantis à nobis ministrum
voluntati.

b ¶ Et erat omnis ciuitas congre-
gata ad ianuā, &c.] Ianua regni
moraliter penitentia est cum
fide, quae operatur salutem lan-
guoribus varijs. Varia etenim
sunt vitia, quibus languescit ci-
uitas mūdi. Vnde leprosus ter-
tia virtute mūdatur, deprecans
genu flexo Domini voluntatē,
qui non vult mortem peccato-
ris, sed vt conuertatur & viuat.
Lepra nostra, peccatum primi
hominis est, quae à capite coepit,
quando regna mūdi desiderauit.
Radix enim omnium malorum
est cupiditas. Vnde Giezi auaritiā
secutus lepra suffunditur, quae
sacerdoti vero secundum ordi-
nem Melchisedech ostensa obla-
tione mundatur dicenti: Date
elemosynam, & ecce omnia munda
sunt vobis. Sequitur de proprijs
Marci.

c ¶ Quod non poterat Iesus ma-
nifeste in ciuitatem introire, &c.]
Certē nō omnibus manifesta-
tus est Iesus, qui latis atq; pla-
nis seruiunt laudibus, & pro-
prijs voluptatibus: sed his qui
foris cū Petro exeunt, & in de-
sertis locis, quae elegit Dominus
ad orandum & reſciendū po-

Et ingrediuntur Capharnaū, & statim sabbathis ingressus in synagogā docebat eos. Et stupēbāt super doctrina eius. Erat. n. docēs eos, quasi potestātē habens, & nō sicut scribē. Et erat in synagoga eorū homo in spiritu immundo, & exclamauit, dicens: Quid nobis & tibi Iesu Nazarene: venisti perdere nos? Scio qui sis, Sanctus Dei. Et cōminatus est ei Iesus, dicens: Obmutescē, & exi de homine. Et discernens eū spiritus immundus, & exclamans voce magna, exijt ab eo. Et mirati sunt omnes, ita vt conquirent inter se, dicētes: Quid nam est hoc? Quae nam doctrina haec noua? Quia in potestate spiritibus immūdis imperat, & obediunt ei. Et processit rumor eius statim in omnē regionem Galilaeae: Et protinus egrediētes de synagoga venerunt in domū Simonis & Andree cū Iacobo & Ioanne. Recumbēbat autē socrus Simonis febricitans, & statim dicunt ei de illa. Et accedens eleuauit eā apprehensa manu eius: & continuo dimisit eam febris, & ministrabat eis. Vespere autem facto cum occidisset sol, afferebant ad eum oēs malē habentes, & dāmonia habentes. Et erat omnis ciuitas congregata ad ianuā, & curauit multos qui vexabantur varijs lāguoribus. Et dāmonia multa eijciebat, & nō sinebat eos loqui, quoniam sciebant eū. Et diluculo valde surgens egressus abiit in desertū locum, ibiq; orabat: & profecutus est eū Simon, & qui cum illo erant. Et cum inuenissent eum, dixerunt ei, quia omnes quaerunt te. Et ait illis: Eamus in proximos vicos & ciuitates, vt & ibi praedicem: Ad hoc enim veni. Et erat praedicans in synagogis eorū, & in omni Galilaea, & dāmonia eijciens. Et venit ad eum leprosus deprecans eum, & genu flexo dixit: Si vis, potes me mundare. Iesus autem misertus eius, extendit manum suam, & tangens eum, ait illi: Volo, mundare. Et cum dixisset, statim discessit ab eo lepra, & mundatus est: & comminatus est ei, statimq; eiecit illum, & dicit ei: Vide nemini dixeris: sed vade ostende te principi sacerdotum, & offer pro emundatione tua quae praecepit Moyses in testimonium illis. At ille egressus coepit praedicare & diffamare sermonem: ita vt iam non possent manifeste introire in ciuitatem, sed foris in desertis locis esse, & cōueniebant ad eum vndique.

CAPVT II.

Et iterum intrauit Capharnaum post dies: & auditum est quod in domo esset, & conuenerunt multi, ita vt non caperet neque ad ianuam, & loquebatur eis verbum. Et venerunt ad eum ferentes paralyticum, qui à quatuor portabatur: & cum non possent offerre eum illi praeter turba, nudauerunt tectum vbi erat, & patefacientes submiserunt grabatum in quo paralyticus iacebat. Cum autem vidisset Iesus fidem illorum, ait paralytico: Fili dimittuntur tibi peccata tua. Erant autem illic quidam de scribis, sedentes & cogitantes in cordibus suis: Quid hic sic loquitur? Blasphematur. Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus? Quo statim cognito Iesus spiritu suo, quia sic cogitarent intra se, dicit illis: Quid ista cogitatis in cordibus vestris: Quid est facilius dicere paralytico, dimittuntur tibi peccata, an dicere: Surge, tolle grabatum tuum, & ambula? Vt autem sciatis quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, ait paralytico: Tibi dico, Surge, tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam. Et statim surrexit ille: & sublato grabato abiit inde coram omnibus: ita vt miraretur omnes, & honorificarent Deum, dicentes: quia nunquam sic vidimus. Et regressus est rursus ad mare, omnibusq; turba veniebat ad eum: & docebat eos. Et cum praeteriret, vidit Leui Alphei sedentem ad telonium, & ait illi: Sequere me. Et surgens secutus est eum. Et factum est cum accumberet in domo illius: multi publicani & peccatores simul discumbēbant cum Iesu & discipulis eius. Erant enim multi, qui sequebantur eum. Et scribae & pharisaei videntes quia manducaret cum peccatoribus & publicanis, dicebant discipulis eius. Quare cum publicanis & peccatoribus manducat & bibit magister vester? Hoc audito, Iesus ait illis: Non necesse habent sani medico, sed qui malē habent. Non enim veni vocare iustos, sed peccatores. Et erant discipuli Ioannis & pharisaei ieiunantes, & veniunt &

dicunt

Psalm. 118. a.

H

Psal. 134. b
Psal. 100. a

c 24
II

Esaï. 5. b.

Matth. 5. a

f 25

II

Esaï. 65. d.

a 26

III

D

2. Co. 12. a

Psal. 90. b.

Ephes. 6. b.

b 27

I

Rom. 12. d.

c 28

VIII

d 29

II

Apoç. 5. a.

Psal. 68. b.

Ibid. 105. a.

Psal. 108. b.

A

muneris, portare carnem quæ se portabat, vt per aliam viam cum Magis in suam redeat regionem. Post hæc vocatur Leui Alpei. Leui appositus interpretatur, qui relicto telonio negotiorum secularium, solum sequitur verbum, quod dicit: Qui non renunciauit omnibus que possidet, nõ potest meus esse discipulus.

CAPVT III.

ET introiit iterum in synagogam, & erat ibi homo habens manum aridam, &c.] Quinta virtute, erat homo manum habens aridam, cui dicitur: Extende manum tuam: qui significat aitaros: qui nolentes dare, volunt accipere, prædari & non largiri. Quibus dicitur, vt extendant manus suas, id est, qui surabatur iam non suretur, magis autem labore operando manu sua quod bonum est, vt habeat vnde communicet indigentibus.

Ephes. 4. f.

b] Et ascendens in montem vocauit ad se quos voluit, &c.] Est consuetudo scripturæ diuinæ allegoricè loqui, & cum aliud dicat, aliud velit intelligi. Quod in Euangelij positum frequenter inuenies: sed nobis necesse est, vt sic excellentiora sensibus nostris applicemus, vt tamen cuncta secundum historiam veritatem ceruamus: Christus enim solus spiritualiter mons est: mons quidem breuiter à nobis laudatus, sed cælestium rerum qualitate copiosus: ex quo aquæ viue decurrunt, lac in paruulorum salutem præparatur, pinguedo spiritualis agnoscitur, & quidquid summè bonum creditur, in montis istius est gratia constitutum: qui est mons montium, & sanctus sanctorum, quos quotidie ad se de presentibus æraminis inuitat. In montem vocatur excelli merito & verbo, vt locus meritis congruat altis, vt essent duodecim cum illo. Speciem Iacob dilexit Dominus, & cum diuideret altissimas gentes & separaret filios Ahe, statuit terminos populorum iuxta numerum filiorum Israel: vt sint ipsi super thronos duodecim iudicantes duodecim tribus Israel: quibus data est potestas, quam filius à patre accepit secundum carnem, vt opera quæ ipse fecit & ipsi faciant, & maiora horum faciant. Et imposuit Simoni nomen Petrus. De obedientia ascendit ad agnitionem. Qui enim habet, dabitur ei & abundabit: & Iacobum, qui supplantata habet tota desideria carnis: & Ioan-

Deum. 32. f.

Ioan. 14. b.

nem qui gratia accepit quod alij per laborem tenent: & imposuit eis nomina Boanerges, quod est filij tonitruum: quorum trium sublime meritum, in mote meretur audire tonitruum patris per nubem de filio tonantis: Hic est filius meus dilectus: vt per nubem carnis, & ipsi ignem verbi ac si fulgura

in pluuiam, spargerent in terris: quoniam Deus fulgura in pluuiam fecit, vt extinguat misericordia quod iudicium inurit: vnde Propheta dicit: Misericordiam & iudicium cantabo tibi Domine. Et Andream qui virili forma vim facit perditioni suæ, vt responsum mortis in se semper habeat, & anima eius sit semper in manibus suis. Et Philippum, qui est os lampadis, qui illuminare potest ore quod corde concepit. Cui dedit Dominus aperitionem oris illuminati. Scimus hunc modum locutionis proprium scripturarum esse diuinarum, quando Hebræa nomina ad aliquod mysterium significationis sunt posita, quod nunc Euangelista ex Dei persona vehementer affectans interserit. Et Bartholomæum qui filius est suspendentis aquas, nisi qui dixit: Et mandabo nubibus meis ne pluant super eam imbrem? Nomen verò filij Dei, per pacem & dilectionem acquirunt inimici. Beati enim pacifici, quoniam filij Dei sunt: & Diligite inimicos vestros, vt sitis filij Dei, & reliqua. Et Matthæum, qui est donatus, cui donatur à Domino vt non solum remissionem peccatorum adipiscatur: sed in numero ascribatur Apostolorum, vt leo & bos simul comedant, & lupus cum agno pascatur. Et Thomam, qui est abyssus. Multi enim profunda scientes Dei, minime proferunt, vt Paulus ait: Scio hominem, & reliqua, vsque quæ non licet homini loqui. Et Iacobum Alpei, id est, docti vel millefimi. Cuius à latere cadunt mille, & decem millia à dextris eius. Iacobus alter, cui colluctatio non est aduersus carnem & sanguinem: sed aduersus spirituales nequitias. Et Thaddæum, qui est cordis cultor, qui conseruat cor suum omni custodia. Munditia namque cordis Deus videtur, vt per vitrum mundum forma ostenditur expressa. Et Simonem Cananæum, qui & zelotes. Simon ponens tristitiam interpretatur. Beati namque qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Trinum lucum implet, qui consolationem futuram querit. Desser peccata propria, cum Dauid & Maria: slet cum stentibus cum Paulo, & slet multum cum Ioanne qui dicebat: Et ego sletbam multum: quia nemo dignus inuentus est, qui aperiret librum & solueret signacula eius. Zelotes autem dicitur, quem zelotus

dicunt illi: Quare discipuli Ioannis & pharisæorum ieiunant: tui autem discipuli nõ ieiunant? Et ait illis Iesus: Nunquid possunt filij nuptiarum quamdiu cum illis sponsus est ieiunare? Quanto tempore habent secum sponsum, non possunt ieiunare. Venient autem dies cum auferetur ab eis sponus, & tunc ieiunabunt in illis diebus. Nemo assumentum panni rudis assuit vestimento veteri: alioquin auferet supplementum nouum à veteri, & maior scissura fit. Et nemo mittit vinum nouum in vtres veteres: alioquin distumpet vinum vtres, & vinum effundetur, & vtres peribunt. Sed vinum nouum in vtres novos mitti debet. Et factum est iterum cum Dominus sabbathis ambularet per facta, & discipuli eius cœperunt prægredi, & vellere spicas. Pharisei autem dicebant ei: ecce quid faciunt discipuli tui sabbathis, quod non licet. Et ait illis: Nunquam legistis quid fecerit Dauid, quado necessitatem habuit, & esurijt ipse & qui cum eo erant: quomodo introiuit in domum Dei sub Abiathar principe sacerdotum, & panes propositionis manducauit, quos nõ licebat manducare nisi sacerdotibus, & dedit eis & qui cum eo erant. Et dicebat eis: Sabbathum propter hominem factum est, & non homo propter sabbathum. Itaque Dominus est filius hominis etiam sabbathi.

CAPVT III.

ET introiit iterum in synagogam, & erat ibi homo habens manum aridam, & obseruabant eum si sabbathis curaret, vt accusarent illum. Et ait homini habenti manum aridam: Surge in medium. Et dicit eis: Licet sabbathis benè facere, an malè animam saluam facere, an perdere? At illi tacebant. Et circumspecti eos in ira, contristatus super cæcitate cordis eorum, dicit homini: Extende manum tuam. Et extendit, & restituta est manus illius. Exeuntes autem pharisæi, statim cum Herodianis consiliu faciebant aduersus eum, quomodo eum perderent. Iesus autem cum discipulis suis secessit ad mare, & multa turba à Galilæa & Iudæa secuta est eum, & ab Hierosolymis & ab Idumæa, & trans Iordanem, & qui circa Tyrum & Sidonem, multitudo magna, audientes que faciebat, venerunt ad eum. Et dixit discipulis suis, vt in nauicula sibi deseruirent propter turbam, ne comprimerent eum. Multos enim sanabat, ita vt irruerent in eum, vt illi tangerent quotquot habebant plagas. Et spiritus immundi cum illum videbant, procidebant ei. Et clamabant, dicentes: Tu es filius Dei: & vehementer comminabatur eis, ne manifestarent illum. Et ascendens in montem vocauit ad se quos voluit ipse, & venerunt ad eum. Et fecit vt essent duodecim cum illo, & vt mitteret eos prædicare. Et dedit illis potestatem curandi infirmitates, & eiiciendi demonia. Et im-

lus domus Dei comedit, vt Phinees sacerdos, vt cesset quæstio. Et Iudas Iscariotem qui tradidit illum: qui non delet peccatum suum per penitentiam, nec illud deletur per memoriam. vnde de eo dicitur: Et peccatum matris eius non deletur. Fiant contra dominum semper. Iudas, confidens vel

gloriosus

CANON
 E
 e 30
 II
 f 31
 X
 g 32
 II
 h 33
 II
 a. Cor. 10. d
 Hier. 9. f.
 i 34
 II
 II
 k 35
 F
 Matth. 5. a
 a 36
 I
 1. Cor. 11. f
 Ioan. 6. f.
 b 37
 I
 c 38
 II
 Matth. 5. e

gloriosus interpretatur. Isca-
 riotis autem, memoria mortis.
 Confessores sunt multi in ec-
 clesia superbi & gloriosi, quo-
 rum primus Simon Magus &
 Arius, & ceteri haeretici: quo-
 rum memoria mortalis ideo in
 ecclesia celebratur, vt deuten-
 tur. Hæ sunt duodecim diffe-
 rentiæ Apostolorum & Prædi-
 catorum: qui terni, quaterni
 circa tabernaculum Domini
 excubant, & sancta Domini
 verba humeris operum pro-
 prijs portant, vt tabernaculum
 vnum mansionibus multis ad
 terram repromissionis portet:
 quos vnus exemplum ad timo-
 rem humiliat, vt angelos
 luciferi illius casus conseruat:
 vt non gloriatur sapiens in sapientia
 sua, sed qui gloriatur, in Domino
 gloriatur.
 a ¶ Et veniunt ad domum, & con-
 uenit iterum turba, ita vt non pos-
 sent neq; panem māducare, & cum.
 &c.] Hic proprie Marcus con-
 uenire Iesum cum discipulis
 suis ad domum narrat: Et ite-
 rum turbas, vt non possent pan-
 nem manducare, conuenisse
 commemorat: Et discipulos
 putasse quod in furorē ver-
 teretur: quia scribæ, qui ab
 Hierosolymis venerant, dice-
 bant: Beelzebub habet. Sicut
 exaltantur cali à terra, sic exaltato
 sunt vis Domini à vis nostris. Ad
 hoc namque venit quod audi-
 uit & patitur, qui nobis dicit:
 Beati eritis cum maledixerint vobis
 homines, & reliqua vsq; merces
 vestra in celis. Domus ad quam
 veniunt primitiua est ecclesia.
 Turbæ quæ impediunt panem
 manducare, peccata & vitia
 sunt, quia qui manducat indig-
 gnè, iudicium sibi manducat
 & bibit, non dijudicans corpus
 Domini. Vnde Dominus in fu-
 rorem vertitur, cum dicit: Nisi
 manducaueritis carnem filij homi-
 nis, & reliqua, vsq; non habebit
 vitam in vobis.
 b ¶ Et qui blasphemauerit in Spi-
 ritum sanctum, non habet remisio-
 nem in æternum, sed reus erit æterni
 delicti, &c.] Quia non meretur
 penitentiam agere vt recipia-
 tur, qui Christum intelligens,
 principem demoniorum esse
 dicebat: quia nunquam solui-
 tur à carcere, qui quadrantem
 verbi nouissimum non solu-
 erit ante finem vitæ. Quatuor
 namque partibus denarius vi-
 tæ fundatur æternæ, vt quod
 corde credis, ore confitearis, &
 quod cõfiteris, opere impleas,
 & quod impleueris, docere nõ
 cesses. Qui enim fecerit & docue-
 rit, hic magnus vocabitur in regno
 calorū.
 c ¶ Et veniunt mater eius & fra-
 tres, & foris stantes miserunt ad eum

Et imposuit Simoni nomen Petrus, & Iacobum
 Zebedæi, & Ioannē fratrem Iacobi, & imposuit eis
 nomina Boanerges: quod est filij tonitruū: & An-
 dreā, & Philippum, & Bartholomæum, & Mat-
 thæū, & Thomā, & Iacobū Alphæi, & Thaddæū,
 & Simonem Cananæum, & Iudā Iscariotem, qui
 & tradidit illū. Et veniunt ad domum, & con-
 uenit iterum turba, ita vt non possent neq; panē
 māducare, & cum audissent sui, exierunt tenere
 eū. Dicebant enim, quoniam in furorē versus
 est. Et scribæ qui ab Hierosolymis descenderāt,
 dicebāt, quoniam Beelzebub habet, & quia in prin-
 cipe dæmoniorū eijcit dæmonia. Et conuocatis
 eis, in parabolis dicebat illis. Quomodo potest
 Satanas Satanas eijcere? Et si regnum in se diui-
 datur, nõ potest regnū illud stare. Et si domus su-
 per semetipsam disperuiatur, non potest domus
 illa stare: & si Satanas confurrexerit in semeti-
 psam, disperitū est, & nõ poterit stare, sed finē
 habet. Nemo potest vasa fortis ingressus in domū
 diripere, nisi prius fortē alliget, & tūc domū
 eius diripiet. Amen dico vobis, quoniam omnia
 dimittētur filijs hominū peccata & blasphemie,
 quibus blasphemauerunt. Qui autē blasphemauerit
 in Spiritum sanctum, non habet remissionē
 in æternum, sed reus erit æterni delicti: quoniam
 dicebant, spiritum immundum habet. Et veniunt
 mater eius & fratres, & foris stantes misere-
 runt ad eum vocantes eum, & sedebat circa eum
 turba, & dicunt ei: Ecce mater tua & fratres tui
 foris quarunt te. Et respondens eis ait. Quæ est
 mater mea, & fratres mei? Et circumspiciens eos
 qui in circuitu eius sedebāt, ait: Ecce mater mea,
 & fratres mei. Qui enim fecerit voluntatē Dei,
 hic frater meus, & soror mea, & mater mea est.

CAPVT IV.

ET iterum d cepit docere ad mare, & con-
 gregata est ad eum turba multa, ita vt in nauim
 ascendens, sederet in mari, & omnis turba
 circa mare super terrā erat: & docebat eos in pa-
 rabolis multa, & dicebat illis in doctrina sua: Audite.
 Ecce exijt feminans ad seminandum. Et dū
 seminat, aliud cecidit secus viā, & venerunt volu-
 crues cæli & comederunt illud. Aliud verò ceci-
 dit super petrosā vbi nõ habuit terram multam,
 & statim exortum est, quoniam non habebat al-
 titudinem terræ: & quando exortus est sol, exar-
 stauit, & eo quod nõ habebat radicem, exaruit.
 Et aliud cecidit in spinas, & ascenderunt spinæ, & suffocauerunt illud, & fru-
 ctum non dedit. Et aliud cecidit in terram bonam, & dabat fructum ascen-
 dentem & crescentem, & afferebat vnum tricesimum, & vnum sexagesi-
 mum, & vnum centesimum. Et dicebat: Qui habet aures audiendi, au-
 diat. Et cum esset singularis, interrogauerunt eum hi qui cum eo erant duo-
 decim parabolam. Et dicebat eis: Vobis datum est nosse mysterium regni
 Dei. Illis autem qui foris sunt in parabolis omnia fiunt, vt videntes videant,
 & non videant: & audientes audiant & non intelligant, ne quan-
 do conuertantur & dimittantur eis peccata. Et ait illis. Nescitis parabolam
 hanc, & quomodo omnes parabolās cognoscetis? Qui seminat, verbum se-
 minat. Hi autem sunt qui circa viam vbi seminatur verbum: & cum au-
 dierint, confestim venit Satanas & auferit verbum quod seminatum est in
 cordibus eorum. Et hi sunt similiter qui super petrosā seminantur, qui cum
 audierint verbum, statim cum gaudio accipiunt illud: & non habent radicem
 in se, sed temporales sunt, deinde orta tribulatione & persecutione pro-
 pter verbum, confestim scandalizantur. Et alij sunt qui in spinis seminantur.
 Hi sunt qui verbum audiunt, & ærumnæ sæculi & deceptio diuitiarum, &
 circa reliqua concupiscentiæ introeuntes suffocant verbum, & sine fructu effi-
 citur.

vocantes eum, &c.] Vt sciamus
 nos esse fratres eius & matrem,
 si volūtatē patris eius imple-
 uerimus, vt coheredes simus
 eius qui non in sexibus, sed in
 factis discernit.

CAPVT IIII.

ET iterum cepit docere ad mare,
 & congregata est ad eum turba
 multa, ita vt in nauim ascendens,
 sederet in mari, & omnis turba circa
 mare super terram erat, & docebat
 eos in parabolis multa, & dicebat il-
 lis in doctrina sua, &c.] Vt locus
 docendi indicet, auditores a-
 maros fuisse, ac inflexibiles. Et
 ideo in parabolis loquitur eis,
 vt requirerent quod non intel-
 ligerent, & per apostolos quos
 contemptos habebant, diffe-
 rent mysterium regni quod ipsi
 non habebant. Mare, mūdum
 istum debere suscipi, frequenti
 lectione iam notum est, quod
 & gustu amarum est, & vitio-
 rum fluctibus inquietum est.
 Sed ab ipso Domino eripi po-
 tuissent, qui amara mutat in
 dulcedinem, tristitia vertit in
 gaudium, & argitudines dete-
 ctabiles in salutem. Parabola
 est natura discrepantium rerū,
 sub aliqua similitudine facta
 comparatio, more prouidentie
 suæ: vt qui cælestia capere non
 poterant, per similitudines ter-
 renas, audita percipere potuis-
 sent. *Matth. 13. 34* Græco vocabulo
 dicitur similitudo, quando il-
 lud quod intelligi volumus,
 per comparationes aliquas in-
 dicamus: Sic enim ferreum
 quæpiam dicimus, quando
 durum ac fortem desideramus
 intelligi, cum velocem ventis
 aut auius cõparamus: Quod
 in trigesimo, & sexagesimo,
 & centesimo fructu continet-
 tur, hoc est lege, & prophetia,
 & euāgelio, quod in ore trium
 testium mysteriū regni in mon-
 te ostensum, id est Moysi, & E-
 lia, & Iesu consistat.

a ¶ Et

G
 H
 I
 II
 III
 Matth. 17. a

A

a ¶ Et dicebat illis: Nunquid venit lucerna, &c.] Lucerna, verbum est de tribus feminibus. Modius autem tegens, auditus est inobedientium. Candelabrum Apostoli sunt, quos illuminauit verbum Domini absconditum & occultum. Parabola vtriusque seminis est. In palam vero venit, dum à Domino tractatur. Et dicebat: In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis. Etenim secundum mensuram fidei, vnicuique diuiditur intelligentia mysteriorum, & adjicietur, dum scientiæ etiam adjicietur virtutes. Qui enim habet, dabitur ei, id est, qui habet fidem, habebit virtutem: Et qui habet opus verbi, habebit intelligentiam mysterij. Et qui non habet e contra fidem, deficit virtute. Et qui non habet opus verbi, eius intelligentia caret. Et qui non intelligit, iam auditum perdidit, ac si non audisset.

b ¶ Et dicebat: Sic est regnum Dei, quemadmodum si homo iactet semen in terram, &c.] Et hanc parabolam prædictis consequentem propriè sumpsit Marcus. Scripturas nouimus diuinas, per similitudines terrenas, plerumque cælestia sacramenta monstrare, sicut totum corpus constat Euangeliorum. Regnum Dei, ecclesia est, quæ regitur à Deo, & ipsa regit homines, & contraria virtutibus vitia calcet, vt est centurio habens sub se milites. Homo iactans semen, filius hominis est: semen, verbum vite: terra, corda humana. Dormitatio hominis mors est Saluatoris. Exurgit semen nocte & die. Post somnum Christi, numerus credentium per aduersa & prospera magis magisque germinabat in fide, & creuit in opere, dum nescit ille. Tropica est ista locutio, & in scripturis diuinis creberrima consuetudine seminatur, id est, nescire nos fecit, quis fructum in fine afferat, dum dicit, qui perseuerauerit vsque in finem, ipse saluabitur. Vltro enim terra fructificat, dum voluntatem nostram Deus expectat, dicens: Si vis peruenire ad vitam, serua mandata. Primum, herbam, id est, timorem. Initium enim sapientiæ timor Domini. Deinde spicam, id est, penitentiam lacrymosam. Deinde plenum fructum in spica, id est, charitatem. Plenitudo enim legis, charitas est.

c ¶ Et cum ex se produxerit fructus, statim mittit falcem, &c.] Falx, est mors vel iudicium, quod secatur omnia: quoniam adest

citur. Et hi sunt qui super terram bonam seminati sunt, qui audiunt verbum & fructificant, vnum tricesimum, vnum sexagesimum, & vnum centesimum. d Et a dicebat illis, Nunquid venit lucerna vt sub modio ponatur, aut sub lecto: Nōne vt super candelabrum ponatur? Non est enim aliquid absconditū quod nō manifestetur, nec factum est occultū q, non veniat in palam. Si quis habet aures audiēdi audiat. f Et dicebat illis: Videte quid audiat. In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis, & adjicietur vobis. g Qui n habet dabitur illi, & qui nō habet, etiā quod habet, auferetur ab eo. h Et b dicebat: Sic est regnū Dei, quæadmodum si homo iaciat sementē in terrā, & dormiat & exurgat nocte & die, & semen germinet & increfcatur dum nesciat ille. Vltro n. terra fructificat. primum herbā, deinde spicā, deinde plenum frumentū in spica. Et c cum ex se produxerit fructus, statim mittit falcē, quoniam adest messis. i Et dicebat: Cui assimilabim⁹ regnū Dei, aut cui parabolæ cōparabimus illud? Sicut granū sinapis, quod cum seminatū fuerit in terra, min⁹ est omnibus feminibus quæ sunt in terra, & cum seminatum fuerit, ascendit & fit maius omnibus holeribus, & facit ramos magnos, ita vt possint sub vmbra eius aues celi habitare. k Et talib. multis parabolis loquebatur eis verbū, prout poterāt audire, sine parabola autem nō loquebatur eis. l Scorsum d aut discipulis suis diserebat omnia. m Et ait illis in die illa cū sero esset factum. Transseamus cōtra. Et dimittentes turbā, assunt eū ita vt erat in nauī, & alię naues erant cum illo. Et facta est procella magna venti, & fluctus mitrebant in nauim, ita vt impleretur nauis. Et o erat ipse in puppi super ceruicem dormiens, & excitāt eum, & dicunt illi: Magister, non ad te pertinet quia perimus? Et exurgens cōminatus est vento, & dixit mari: Tace, obmutesce. Et cessauit vētus, & facta est tranquillitas magna. Et ait illis: Quid timidi estis? Necdū habetis fidem. Et timuerunt timore magno, & dicebant ad alterutrum: Quis putas est iste, quia ventus & mare obediunt ei?

CAPVT V.

ET f venerunt trans fretum maris in regione Gerafenorum. Et exeunti ei de nauī, statim occurrit de monumētis homo in spiritu immūdo, qui domicilium habebat in monumentis. Et neq; catenis iam quisquā poterat eū ligare: quoniā saepe cōpedibus & catenis vinctus, dirupisset catenas, & compedes cōminuisset, & nemo poterat eū domare. Et semper die ac nocte in monumentis & in montibus erat, clamans & cōcidens se lapidibus. Videns autem Iesum à longe, cucurrit & adorauit eū, & clamans voce magna dixit. Quid mihi & tibi Iesu fili Dei altissimi? Ad iuro te per Deū, ne me torqueas. Dicebat enim illi: Exi spiritus immunde ab homine. Et interrogabat eum: Quod tibi nomen est? Et dicit ei: Legio m mihi nomē est: quia multi sumus. Et deprecabatur eum multū ne se expelleret extra regionem. Erat autem ibi circa montem grex porcorum magnus pascens. Et deprecabantur eum spiritus, dicentes: Mitte nos in porcos, vt in eos introeamus. Et cōcessit eis statim Iesus. Et exeuntes spiritus immundi, introierunt in porcos, & magno impetu grex præcipitatus est in mare ad

messis, id est, consummatio sæculi: in qua iusti gaudent, qui in lacrymis seminauerunt. Quod semen iterum similat grano sinapis, quod minimum in timore est, magnum autem in charitate, quæ est maior omnibus holeribus: quia Deus charitas est. Et, omnis caro fenum. Et, qui infirmus est, holeram manducat: & fert ramos misericordiæ & compassionis. Cuius sub vmbra pauperes Christi, qui sunt celi animalia, delectantur habitare.

d ¶ Scorsum autem discipulis suis, &c.] Illi enim digni erant audire mysteria in penetrali intimo sapientiæ, qui remotis cogitationum malarum tumultibus in solitudine virtutum permanebant. Sapientia enim est in tempore otij. Dehinc ad mare veniunt, & fluctibus turbantur.

e ¶ Et erat ipse in puppi super ceruicem dormiens, & excitāt eum, & dicunt illi, &c.] Pupis, mortuis pellibus viuus continet & fluctus arceat, & ligno solidatur, id est, cruce, & morte Domini ecclesia saluatur. Ceruical, corpus Domini est, cui diuinitas sicut caput inclinata est. Puppis, initium ecclesiæ est, in qua dominus dormit morte corporali: Quia nunquam dormiet, qui custodit Israel. Comminatur vento & mari, vt taceat, de quo dicitur: Tu dominaris potestati maris, & reliqua. Ventus & mare, demones & persecutores sunt: quibus dicit, tace, quando compescit edicta regum iniquorum vt voluerit: quia non est hominis, vt dirigat gressus suos. Tranquillitas magna, pax ecclesiæ est post prefluram, siue theoria, post actualement vitam.

CAPVT V.

ET venerunt trans fretum maris in regionem, &c. Et exeunti ei de nauī, &c.] Sexta virtute sanatur, qui in monumentis domicilium habebat, nec catenis ligatus, nec compedibus. Nemo enim domare eum poterat. In montibus & in monumentis erat, clamans & concidens se lapidibus. Hic est desperatissimus gentium populus, quem enumerat Apostolus: Superbus, elatus, immundus, sanguinarius, idololatra, ignominiosus, nec in lege naturæ, nec Dei, ne humano timore alligatus.

g ¶ Cui legio nomen est, quia multi sumus. Et deprecabatur eum multum ne se expelleret extra regionem, &c.] Id est, decem millia, quæ cadunt ad dexteram

Matt. 19 c

Eccl. 1. b

Rom. 13. c

CANON

E

Prou. 19. d.

a 48

VIII

2. Reg. 6. b.

b 49

II

Rom 11. c.

F

Genf 2. a.

Ejai 54. a.

Exod. 28.

a 50

I

b 51

I

es 2

II

d 53

II

e 54

II

f 55

II

Gal 3. a.

g 56

VIII

h 57

I

patris quæ est Christus . Cui daemone grex porcorum creditur : cui nihil est vile , nisi vt simul in abyſſo , id eſt , in inferno , ſine reſpectu miſericordia ſuffocetur , per impetum immatura mortis , à quibus fugiunt multi qui paſcebant eos . Flagellato etenim ſtulto , ſapiens prudentior fit . Et rogant Ieſum , vt exeat à ſinibus eorum , vt ait Petrus : *Exi à me domine , quoniam immundus ſum : Ne tangaſt arcam Dei vt Oza .* Homo ſanatus mittitur in domum ſuam , & prædicat in decapoli : dum à Romano nunc regno , Iudæi conuertuntur , qui in littera tantum pendent decalogi . Poſthæc venit Iaius archiſynagogus : quia cum intrauerit plenitudo gentium , tunc omnis Iſrael ſaluus fiet . Iaius , ſiue illuminans ſiue illuminatus interpretatur , id eſt , Iudæicus populus umbra litteræ depoſita , ſpiritu illuſtratus & illuminatus , prociſus ad pedes verbi , id eſt , ad incarnationem Ieſu ſe humilians , rogat pro filia . Qui ſibi viuunt , alios viuere facit . Abraham & Moyſes & Samuel rogant pro plebe mortua , & ſequitur Ieſus preces eorum . Septima virtute ſulcitur mortua : Sed intra viam tangit fimbriam retrò mulier ſanguinaria : quæ proſtigmatam cum ſalute perdidit in medicos nihil proficientes ſubſtantiam . Septimo die requieuit Deus ab omnibus operibus ſuis . Quando ſulcitur mortua intus , & ſeminiua ſotis cum turbis , fluxus ſanguinis ſterilitatem facit . Vnde dicitur ad eccleſiam gentium : *Latare ſterilis , quæ non parit .*

a ¶ *Venit in turba retro , & tetigit veſtimentum eius , &c .* Id eſt poſt reſurrectionem . Fimbriam tangit , ac ſi cymbala & mala punica , quæ pendent de extremis oris tunicæ ſummi ſacerdotis . Cymbalum , confeſſionem : malum Punicum , martyrij voluntatem , & virtutum candorem , ſiue vnitatem ſignificat . Ad puellam dicitur : *Talita cumi* , id eſt puella ſurge . Archiſynagogo dicitur : *Filia tua mortua eſt .* Ieſus autem dixit : *Nô eſt mortua , ſed dormit .* Vtrumque eſt , mortua eſt vobis , mihi dormit . Annorum duodecim erat puella , & annis duodecim erat mulier perpèſſa . Peccata non credentium , apparent in initio fidei credentium . Vnde dicitur : *Credidit Abraham Deo , & reputatum eſt ei ad iuſtitiam .*

duo millia , & ſuffocati ſunt in mari . Qui aut paſcebant eos , fugerunt , & nũciauerunt in ciuitatē , & in agros . Et egreſſi ſunt videre quid eſſet facti : & veniunt ad Ieſum , & videt illũ qui à demonio vexabatur ſedentē veſtitũ & ſanæ mentis , & timuerunt . Et narrauerunt illis qui viderant , qualiter factũ eſſet ei qui dæmonium habuerat , & de porcis . Et rogare cœperunt eũ , vt diſcederet de ſinibus eorũ . Cumq; aſcenderet nauim , cœpit illũ deprecari qui à dæmonio vexatũ fuerat , vt eſſet cũ illo . Ieſus aut non admittit eum , ſed ait illi : *Vade in domum tuam ad tuos , & annuncia illis quãta tibi Dominus fecerit , & miſertus ſit tui .* Et abiit , & cœpit prædicare in decapoli , quanta ſibi feciſſet Ieſus , & oēs mirabantur . Et cũ tranſe-diſſet Ieſus in nauim rurfus trans fretum , conuenit turba multa ad eum , & erat circa mare . Et venit quidã de archiſynagogis nomine Iairus , & videt eũ , prociſit ad pedes eius , & deprecatur eum multũ , dicens . *Quoniã filia mea in extremis eſt , veni , impone manũ ſuper eã , vt ſalua ſit , & viuat .* Et abiit cũ illo , & ſequebatur eũ turba multa , & cõprimebant eum . Et mulier quæ erat in profluuiio ſanguinis annis duodecim , & fuerat multa perpèſſa à cõplurib⁹ medicis , & erogauerat omnia ſua , nec quicquã profecerat , ſed magis deterius habebat , cum audiſſet de Ieſu , venit ⁊ in turba retro , & tetigit veſtimẽtũ eius . Dicebat enim , quia ſi vel veſtimentum eius tetigero , ſalua ero . Et confeſſum ſiccatus eſt ſons ſanguinis eius , & ſenſit corpore , quia ſanata eſſet à plaga . Et ſtatim Ieſus in ſemetipſo cognofcens virtutem quæ exierat de illo , cõuerſus ad turbam aiebat : *Quis tetigit veſtimenta mea ?* Et dicebant ei diſcipuli ſui : *Vides turbam comprimentem te , & dicis , quis me tetigit ?* Et circumſpiciebat videre eã quæ hoc fecerat . Mulier verò timens & tremens , ſciens quod factum eſſet in ſe , venit & prociſit ante eum , & dixit ei omnem veritatē . Ille autem dixit ei : *Filia , fides tua te ſaluam fecit , vade in pace , & eſto ſana à plaga tua .* Adhuc eo loquente , veniunt ad archiſynagogum , dicentes : *quia filia tua mortua eſt , quid ultra vexas magiſtrum ?* Ieſus autẽ audito verbo quod dicebatur , ait archiſynagogo : *Noli timere , tantummodo crede .* Et non admittit quemquam ſe ſequi , niſi Petrum , & Iacobum , & Ioannem fratrem Iacobi . Et veniunt in domum archiſynagogi , & vidit tumultum & flentes & eiulantes multũ , & ingreſſus ait illis . *Quid turbamini & ploratis ? puella nõ eſt mortua , ſed dormit .* Et irridebant eum . Ipſe verò eieciſt omnibus , aſſumit patrem & matrem puellæ , & qui ſecum erant , & ingrediuntur vbi puella erat iacens , & tenens manum puellæ , ait illi : *Talita cumi* , quod eſt interpretatum : *Puella tibi dico , ſurge .* Et confeſſum ſurrexit puella , & ambulabat . Erat autem annorũ duodecim , & obſtupuerunt ſtupore magno . Et præcepit illis vehementer , vt nemo id ſciret , & dixit dari illi manducare .

CAPVT VI.

ET ⁊ egreſſus inde abiit in patriam ſuam , & ſequebantur eum diſcipuli ſui . Et factò ſabbatho cœpit in ſynagoga docere , & multi audientes admirabantur in doctrina eius , dicentes : *Vnde huic hæc omnia ? Et quæ eſt ſapientia quæ data eſt illi , & virtutes tales quæ per manus eius efficiuntur ?* Nõne hic eſt faber filius Maria , frater Iacobi , & Ioseph , & Iudæ , & Simonis ? Nõne & ſorores eius hic nobiſcum ſunt ? Et ſcandalizabantur in illo . Et dicebat illis Ieſus : *Quia e non eſt propheta ſine honore niſi in patria ſua , & in domo ſua , & in cognatione ſua .* Et non poterat ibi virtutem vllam facere , niſi paucos infirmos impoſitis manibus curauit . Et mirabatur propter incredulitatē eorum , & circuibat caſtella in circuitu docens . Et cœpit eos mittere binos , & dabat illis poteſtatem ſpirituum immundorum . Et præcepit illis ne quid tollerent in via , niſi virgam tantum , non peram , non panem , neque in zona æs , ſed calciatos ſandalijs , & ne induerentur duabus tunicis . Et dicebat eis . *Et quocunq; introieritis in domum , illic manere donec exeatis inde .* Et quicunq; nõ receperint vos , neq; audierint vos , exeutes inde , excutite puluerem de pedibus veſtris in teſtimoniũ illis . Et exeuntes prædicabant vt pœnitentiã agerent , & dæmonia multa eiciebãt , & vngebãt oleo multos agros , & ſanabãtur . Et ⁊ audiuit rex Herodes (manifeſtũ enim

factum

G

1. Reg. 25. a

H

C
i 38
X
k 59
II
1. Ioan. 4. 4

l 60
VI

m 61
VIII
n 62
V
D
o 63
VI

P 64
I

q 65
VI
r 66
II
f 67
III

t 68
VI

u 69
II

a 70
X

A mortuus, & propterea virtutes operantur, &c.] Lucernam sub modio abscondi fas non est.

a ¶ Quo audito, Herodes ait: Quem ego decollavi Ioannem hic à mortuis resurrexit. Ipse enim Herodes misit ac tenuit Ioannem, & vinxit, &c.] Per ironiam expresse pronunciat Herodes pelliceus. Caput legis quod est Christus de corpore absconditur proprio, id est Iudaico populo, & datur gentili puellæ, id est, Romanæ ecclesiæ, & puella dat matri suæ adulteræ, id est, synagoga creditur in fine. Corpus Ioannis sepelitur, caput in disco collocatur, littera humo tegitur: spiritus in altari honoratur ac sumitur.

b ¶ Et conuenientes Apostoli ad Iesum, renunciauerunt ei omnia quæ egerant & docuerant. Ad locum vnde exiit flumina reuertuntur. Deo semper gratias referunt missi quod acceperant.

c ¶ Et ait illis: Venite seorsum in desertum locum. Et hoc proprie Marcus. Seorsum ducit quos e legit, vt inter malos viuentes, mala non intendant, vt Lot in Sodomis, & Job in terra Hus, & Abdias in domo Achab.

d ¶ Et ait illis: requiescite pusillum. Erant enim qui veniebant & redibant, multi. Et nec spatium manducandi habebant. Et ascendentes in nauim, abierunt in desertum locum seorsum. Et viderunt eos, &c.] Vt aues in ramis sinapis. Pusilla hic sanctis requies, longus labor. Sed postea dicitur illis, vt requiescant à laboribus suis. Erant enim qui veniebant & redibant multi, nec manducandi spatium habebant in arca Noë, & animalia quæ intus erant foris nitebantur, & quæ foris erant, intro erumpabant. Sic nimirum agitur in ecclesiam: Iudas recessit: latro accessit. Quam diu receditur à fide, nec ecclesiæ requies est sine merore. Rachel plorans filios suos, noluit consolari. Non est hic conuiuium, in quo bibitur vinum nouum. Quando cantabitur canticum nouum, in celo nouo, & in terra noua, ab hominibus nouis? Cum mortale hoc induerit immortalitatem, cum quinque panibus & duobus piscibus, quinque millia hominum vespera vitæ pascentur, & duodecim cophini octaua virtute pleni fragmentis colliguntur, cum sedent super thronos duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel. Qui sunt fragmenta? Abraham, Isaac, & Iacob, quando reliquæ salutæ sient ex Israel, quando faciem ad faciem videbimus, quod in lege Moyli, & Prophetis, & psal-

factum est nomen eius) & dicebat: Quia Ioannes Baptista resurrexit à mortuis, & propterea virtutes operantur in illo. Alij aut dicebant, quia Elias est: alij verò dicebant: quia Propheta est, quasi vnus ex Prophetis. ¶ Quo audito, Herodes ait: Quæ ego decollavi Ioannē, hic à mortuis resurrexit. ¶ Ipse enim Herodes misit ac tenuit Ioannē, & vinxit in carcerem propter Herodiadē vxorē Philippi fratris sui; quia duxerat eam. Dicebat enim Ioannes Herodi: Non licet tibi habere vxorē fratris tui. Herodias aut insidiabatur illi, & volebat occidere eum, nec poterat. Herodes enim metuebat Ioannem, sciens eum virum iustum & sanctum, & custodiebat eum, & audito eo multa faciebat, & libenter eum audiebat. ¶ Et cum dies opportunus accidisset, Herodes natalis sui cœnā fecit principibus, & tribunis, & primis Galilææ. Cumque introisset filia ipsius Herodiadis, & saltasset, & placuisset Herodi, simulq; recumbentibus, rex ait puellæ: Pete à me quod vis, & dabo tibi. Et iurauit illi: quia quidquid petieris, dabo tibi: licet dimidium regni mei. Quæ cum exisset dixit matri suæ: Quid petam? At illa dixit: Caput Ioannis Baptistæ. Cumq; introisset statim cum festinatione ad regem, petiuit, dicens: Volo, vt protinus des mihi in disco caput Ioannis Baptistæ. Et contristatus est rex, propter iusiurandum, & propter simul recumbentes noluit eam contristare, sed misso spiculatore, præcepit afferri caput eius in disco, & decollauit eum in carcere. Et attulit caput eius in disco, & dedit illud puellæ, & puella dedit matri suæ. Quo audito, discipuli eius venerunt, & tulerunt corpus eius, & posuerunt illud in monumēto. ¶ Et conuenientes b Apostoli ad Iesum, renunciauerunt ei omnia quæ egerant & docuerant. Et ait illis. ¶ Venite seorsum in desertum locum, & requiescite pusillum. Erant enim d qui veniebant & redibant multi. Et nec spatium manducandi habebant. ¶ Et ascendentes in nauim, abierunt in desertum locum seorsum. Et viderunt eos abeuntes, & cognouerunt multi, & pedestres de omnibus ciuitatibus concurrerunt illuc, & prauenerunt eos. Et extens vidit turbā multam Iesus, & misertus est super eos, quia erant sicut oues non habentes pastorem. Et cum iam hora multa fieret, accesserunt discipuli eius, dicentes: Desertus est locus hic, & iam hora præterijt: dimitte illos, vt euntes in proximas villas & vicos emant tibi cibos quos manducent. Et respondens ait illis: Date illis vos manducare. Et dixerunt ei: Euntes emamus ducentis denarijs panes, & dabimus illis manducare. Et dixit eis: Quot panes habetis? Itē & videte. Et cum cognouissent, dicunt: Quinque, & duos pisces. Et præcepit illis, vt accumbere facerent omnes secundū contubernia super viride scœnū. Et discubuerunt in partes per centenos & quinquagenos. Et acceptis quinque panibus & duobus piscibus, intuens in cælum benedixit, & fregit panes, & dedit discipulis suis, vt ponerent ante eos. Et duos pisces diuisit omnibus, & māducauerunt omnes, & saturati sunt. Et sustulerunt reliquias fragmentorum duodecim cophinos plenos, & de piscibus. Erant autem qui manducauerunt, quinque millia virorum. ¶ Et statim coegit discipulos suos ascendere nauim, vt præcederent eum transfretum ad Bethsaidam, dum ipse dimitteret populum. ¶ Et cum dimisisset eos, abiit in motem orare. ¶ Et cum sero esset, erat nauis in medio mari, & ipse solus in terra, & videns eos laborantes in remigando, erat enim ventus contrarius eis. Et circa quartam vigiliam noctis venit ad eos, ambulans super mare, & volebat præterire eos. At illi vt viderunt eum ambulantem super mare, putauerunt phantasma esse, & exclamauerunt: Omnes enim viderunt eum, & conturbati sunt. Et statim locutus est cum eis, & dixit eis: Confidite: ego sum, nolite timere. ¶ Et ascendit ad illos in nauim, & cessauit ventus. Et plus magis intra se stupebāt, Non enim intellexerunt de panibus, erat enim cor eorum obtæcatum. Et cū transfretassent, venerunt in terram Genesareth, & applicuerunt. ¶ Cumque egressi essent de naui, continuo cognouerunt eum: & percurrentes vniuersam regionem illam, cœperunt in grabbatis eos qui se malè habebant circumferre, vbi audiebant eū esse, & quocumq; introibat in vicos, vel in villas, aut ciuitates, in plateis ponebant infirmos, & deprecabantur eum, vt vel fimbriam vestimenti eius tangerent. Et quotquot tangebant eum, salui fiebant.

mis scriptum legimus de Christo. Vnde post quartam vigiliam noctis, compefcit Iesus tumore maris, ambulans super illud, & dicit: Confidite, ego sum, quia videbimus eum sicut est. Tunc cessauit ventus, & procella Iesu sedente, id est, regnante in nauis, quæ est, vniuersalis ecclesia. Sequitur.

e ¶ Et quotquot tangebant eum, salui fiebant. ¶ Quando fugiet dolor & gemitus.

CAPVT VII.

ET conueniunt ad eum pharisæi, & quidam de scribis venientes ab Hierosolymis, &c.] Phariseorum

ET conueniunt ad eum pharisæi, & quidam de scribis venientes ab Hierosolymis. Et cum vidissent quosdam ex discipulis eius communibus manibus,

Eccles. b.
Genes. 18.
Iob. 1.
3. Reg. 18.
B

HIERON
78

CANON E

rum superfluum latratum, furca rationis obtundit, id est, Moyſi & Eſaiæ increpatione, vt nos aduerſantes hæreſes verbis ſcripturæ vincamus. Videntes diſcipulos non lotis manibus manducare: quod futuram gentium communio- nem ſignificat. Mundicia & baptiſmum phariſaicum ſterile eſt. Communicatio non lota Apoſtolica, extendit palmitis ſuos vſque ad mare, quod culpa maius eſt. Traditio autem phariſaica in menſis & putris vaſis non eſt tractanda, ſed abſcindenda & radenda. Sapere enim traditionibus hominum, mandata Dei cedunt. Poſt hoc ſignum, mulier Syrophœniſſa, cuius filia ſpiritum immundum habebat, intrans pro- cidit ad pedes eius. Erat enim gentilis mulier: rogat pro filia, quæ eſt mater noſtra Romana eccleſia, & nata dæmoniaca, barbarica, eſt occidentalis natio, cuius fides fecit de cane ouem: micæ ſpiritualis intellectus, non panem fractum litteræ ſumere cupit. Fidelis, prudens, & humilis meretur quod poſcit.

b 17 VI

a ¶ *Et iterum exiens de finibus Tyri, &c.* Et hic proprie narrat Marcus decimam virtutem. Tyrus interpretatur anguſtia, ſignificans Iudeam, cui Dominus dicit: Coanguſtatum eſt ſtratium: breue eſt pallium, vtrumque operire non poteſt, vt transferat ſe ad gentes alias. Sidon verò venatio interpretatur, quæ fera indomitaque noſtra natio eſt, & venit ad mare Galilææ, quod fluëtuoſa volubilitas eſt: inter medios fines decapoleos, quod interpretatur decalogi mandata. Saluator ad ſaluandas gentes ab Apoſtolis ducitur: qui interroganti ſe adoleſcenti quid faceret, reſpondit: Neſti mandata?

c 72 VI F

b ¶ *Et addu. &c.* Genus humanum per multa membra, ac ſi vnus homo varia peſte abſumptus enumeratur: in propoſito cęcatur, dū videt. Surdus fit, cum audit: dum odoratur, emungitur. Obmuteſcit, dum loquitur. Mæcus fit, dum manum extendit. Incuruatur, dum erigitur. Hydropticus fit, dum concupiſcit. Claudus fit, dum progreditur. Lepra ſuſfunditur, dum nudatur. Dæmone impletur, dum diuinitatem appetit. Morte moritur, dū audacter excuſat quod inobedienter commiſit.

d 73 VI

e 74 X

f 75 VIII

g 76 VI

c ¶ *Et deprecabantur eum, &c.* Incarnatum fore Dominum, multi iuſti & patriarchæ cupiebant & optabant.

manibus, id eſt, nõ lotis manducare panes, vituperauerint. Phariſai autē & oēs Iudæi niſi crebrò lauerint manus, nõ manducant: tenentes traditionē ſeniorū. Et à foro venientes niſi baptizentur nõ comedūt. Et alia multa ſunt, quæ tradita ſunt illis ſeruare: baptiſmata calicū & vrceorū, & aramentorū, & lectorum. b Et interrogabant eum phariſei & ſcribæ: Quare diſcipuli tui non ambulat iuxta traditionē ſeniorum: ſed cõmunibus manibus manducant panē? At ille reſpondens, dixit eis: Benè prophetauit Eſaias de vobis hypocritis, ſicut ſcriptū eſt: Populus hic labijs me honorat, cor autē eorum longè eſt à me. In vanum autē me colunt, docentes doctrinas & præcepta hominū. Relinquentes enim mādātū Dei, tenetis traditionē hominum: baptiſmata vrceorū & calicū, & alia ſimilia his facitis multa. Et dicebat illis: Benè irritum facitis præceptū Dei, vt traditionem veſtrā ſeruetis. Moyſes enim dixit: Honora patrem tuum & matrem tuā: & qui maledixerit patri vel matri, morte moriatur. Vos autē dicitis: Si dixerit homo patri vel matri corban, q̄ eſt donum, quodcunq; ex me tibi proderit, & vltra nõ dimittitis eū quicquā facere patri ſuo aut matri, reſcindētes verbum dei per traditionem veſtrā, quā tradidiſtis. Et ſimilia huiusmodi multa facitis. Et aduocans iterum turbā, dicebat illis: Audite me oēs & intelligite: Nihil eſt extra hominē introiens in eum, quod poſſit coinquinare: ſed quæ de homine procedunt, illa ſunt quæ coinquināt hominē. Si quis habet aures audiendi, audiat. c Et cum introiſſet in domum à turba, interrogabant eum diſcipuli eius parabolā. Et ait illis: Sic & vos imprudentes eſtis. Nõ intelligitis, quia omne extrinſecus introiens in homine, nõ poteſt eum coinquinare: quia non intrat in cor eius, ſed in ventrem & in ſecefſum exit, purgans omnes eſcas. Dicebat autē: quoniā quæ de homine exeunt, illa coinquinant hominē. Ab intus enim de corde hominum male cogitationes procedūt: adulteria, fornicatiōes, homicidia, furta, auaritiæ, nequitia, dolus, impudicitia, oculꝝ malus, blaſphemia, ſuperbia, ſtulticia. Omnia hæc mala ab intus procedunt, & coinquinant hominē. Et inde furgens, abiit in fines Tyri & Sidonis, & ingreſſus domum, neminē voluit ſcire, & non potuit latere. Mulier enim ſtatim vt audiuit de eo, cuius filia habebat ſpiritū immundum, intrauit & procidit ad pedes eius. Erat enim mulier gentilis Syrophœniſſa genere. d Et rogabat eum, vt dæmonium eiſceret de filia eius. Qui dixit illi: Sine prius ſaturari filios. Nõ eſt enim bonum ſumere panem filiorū, & mittere canibus. At illa reſpōdit, & dicit illi: Vtiq; Domine: nam & catelli comedūt ſub mēſa de micis puerorū. Et ait illi: Propter hunc ſermonē vade, exijt dæmonium à filia tua. Et cum abiſſet domum ſuam, inuenit puellā iacētē ſupra lectum, & dæmonium exiſſe. e Et iterum exiens de finibus Tyri, venit per Sidonem ad mare Galilææ inter medios fines decapoleos: & adducunt b ei ſurdum & mutum, & deprecabātur eum, vt imponat illi manū, & apprehendens d eum de turba ſeorſum, miſit digitos ſuos in auriculas eius, & expuens e tetigit linguā eiꝝ, & ſuſpiciens f in cælum, ingemuit: & ait illi: Ephe- ta, g quod eſt adaperire. Et ſtatim apertæ h ſunt aures eius, & ſolutum eſt vinculū linguæ eius, & loquebatur rectē, & præcepit i illis, ne cui dicerent. f Quāto autem k eis præcipiebat, tãto magis plus prædicabant, & eo amplius admirabantur, dicentes: Bene omnia fecit, & ſurdos fecit audire, & mutos loqui.

CAPVT VIII.

IN diebus illis, iterum cum turba multa eſſet: nec haberent quod manducarent, conuocatis diſcipulis, ait illis: Miſereor ſuper turbam: quia ecce iam triduo ſuſtinent me, nec habent quod manducant, & ſi dimiſero eos ieiunios

in do-

d ¶ *Apprehendens eum.* Seorſum ſemper à turpulentis cogitationibus, & actibus inordinatis, ſermonibusque incompoſitis ducitur, qui ſanari meretur. Digiti qui in aures eius mittuntur, verba ſpiritus ſunt, de quo dicitur: *Digitus Dei hic eſt. Et: Opera digitorū tuorum ſunt cali.*

Exod. 8. c. Pſalm. 8. d.

e ¶ *Et expuens, &c.* Spuma de carne Domini, eſt diuina ſapientia, quæ ſoluit vinculum labiorum humani generis, vt dicat: *Credo in Deum patrem omnipotentem, &c.*

f ¶ *Et ſuſpiciens in cælum ingemuit.* Id eſt, nos gemere docuit, & in cælum theſaurū cordis noſtri erigere: quod per gemitum compunctioſis intime, friuola læticia carnis purgatur, vt dicitur: *Rugiebam à gemitu cordis mei.*

Pſal. 37. b.

g ¶ *Et ait illi: Ephe-ta, quod, &c.* Corde enim creditur ad iuſtitiā: ore autem confeſſio fit ad ſalutem.

h ¶ *Et ſtatim aperta ſunt au. &c.* Apertæ ſunt aures eius ad hymnos, & cantica, & pſalmos: ſoluitur lingua, vt eructet verbum bonum, quod non poſſunt minæ nec verbera cohibere, vt ait Apoſtolus Paulus: Ego vinc-tus: ſed non eſt alligatum in me verbum Dei.

H

i ¶ *Et præcepit illis, ne cui dicerent.* Non in virtutibus gloriandum eſſe docuit: ſed in cruce & in humiliatiōe.

k ¶ *Quanto autem eis præcipiebat, tanto magis prædicabant.* Ciuitas in monte poſita vniſque circumſpecta abſcondi non poteſt: humilitas ſemper præcedit gloriam.

CAPVT VIII.

IN diebus illis: iterum cum turba multa eſſet, nec haberēt quod manducaret, conuocatis diſcipulis, ait illis:

Miſe-

A Misereor super turbam: quia ecce iam in domum suam, deficient in via. Quidam enim ex eis de longe venerunt. Et responderunt ei discipuli sui: Unde istos quis poterit hic satiari panibus? in solitudine: Et interrogavit eos: Quot panes habetis? Qui dixerunt: Septem. Unde decima virtute septem panes, quatuor scilicet millibus, franguntur, & pauci pisciculi benedictur: & de fragmentis septem sportas plenae sustolluntur. Septem panes, dona sunt septem spiritus S. Quatuor millia, annus est novi testamenti, cum quatuor temporibus. Septem sportas, prime septem ecclesie. Fragmenta panum, mystici intellectus primae septimane sunt. Pisciculi benedicti libri sunt novi testamenti: quoniam piscis affi pariter, dominus resurgens postulat, & piscis superpositus prunis, discipulis in captura piscium porrigit. Post haec venit Bethsaida, quae domus vallium interpretatur: quae est alia nisi mudus, qui est vallis lacrymarum? Adducunt duodecima virtute, caecum qui non videt nec ante, nec retro: id est, qui fuit, qui est, qui erit.

a ¶ Et rogabat eum ut illum tangeret: & apprehensa manu caeci. ¶ Quis est qui tangitur, nisi qui copungitur? Et apprehendit manum caeci, ut lamentationem de caritate cordis sui agat, deslens ut Hieremias eversionem civitatis Dei, hoc est, animam suam.

b ¶ Et duxit eum extra vicum. ¶ Id est, vicinitatem malorum. Corruptum enim mores bonos colloquia mala. Et exprensus in oculos eius, ut videat voluntatem domini per flatum spiritus Sancti: impositis manibus, interrogat eum si aliquid videret. Per opera domini videt maiestatem eius. A magnitudine enim creaturae, creator agnoscitur.

c ¶ Et aspiciens ait: Video homines velut arbores ambulantes. Deinde iterum imposuit manus, & c. ¶ Id est, oes homines existimans superiores sibi: indignum se iudicans, ut David, vocari hominem, & canem mortuum, & pulicem unum. Iterum manus posuit super oculos eius: ut videret clare omnia: id est, per opera visibilia, invisibilia intelligeret, & quae oculis non vidit, & clare anima sua statum, post rubiginem peccati mundi cordis oculo contueretur. Beati enim mundo corde: quoniam ipsi Deum videbunt. Et misit eum in domum suam, ut videret in se quod ante non vidit. Non enim putat homo desperas de salute omnino posse, quod facile illuminatus per spiritum potest perficere. Et dicit ei: ¶ Si in vicum introieris, nemini dixeris. ¶ Id est, vicinis caecitatem tuam semper enarra, non virtutem, ut ait Paulus: Qui sui blasphemus & persecutus sum ecclesiam Dei.

e ¶ Post haec cepit docere illos: quia oportet filium hominis multa pati, & vicia dicere resurgere. ¶ Sicut gubernator peritus tepestatem in tranquillitate praecavens, nautas paratos vult esse suos. Unde dominus: Si quis vult post me sequi, denegat semetipsum, id est, alter ex altero efficiatur. Post confirmationem crucis, gloria resurrectionis ostenditur. Unde & sequitur tridecima virtute.

Capitulum IX. ¶ Et dicebat illis: Amen dico vobis, & c. Post dies sex in monte excelso tuam figuratus est coram discipulis suis: ne timerent opprobria crucis, qui viderat oculis suis gloriam futuram resurrectionis.

¶ Et dicebat illis: Amen dico vobis, si dabitur generationi isti signum, et dimittes eos ascendens iterum nauim cum discipulis suis, venit in partes Dalmanutha: & exierunt Pharisaei, & coeperunt conquirere eum eo, quarentes ab illo signum de caelo, tentantes eum. Et ingemiscens spiritu ait: Quid generatio ista signum querit? Amen dico vobis, si dabitur generationi isti signum, et dimittes eos ascendens iterum nauim, abijt trans fretum. Et oblit sunt panes sumere: & nisi unum panem non habebant secum in naui. ¶ Et praecipiebat eis, dicens: Videte & caute a fermento pharisaeorum, & fermento Herodis. ¶ Et cogitabat ad alterutrum dicentes: quia panes non habemus. Quod cognito, ait illis Iesus: Quid cogitatis, quia panes non habetis? Non dum cognoscitis nec intelligitis? Adhuc caecatum habetis cor vestrum: oculos habentes, non videtis: & aures habentes, non auditis. Nec recordamini, quando quinque panes fregi in quinque millia, & quot cophinos fragmentorum plenos sustulistis? Dicunt ei: Duodecim. Quando & septem panes in quatuor millia, quot sportas fragmentorum tulistis? Et dicit ei: Septem. Et dicebat eis: Quomodo non dum intelligitis? Et venit Bethsaida, & adducit ei caecum: & rogabant eum ut illum tangeret. Et apprehensa manu caeci, eduxit eum extra vicum, & exprensus in oculos eius, impositis manibus suis interrogavit eum, si quid videret. Et ait: Video homines velut arbores ambulantes. Deinde iterum imposuit manus super oculos eius, & cepit videre: & restitutus est, ita ut clare videret omnia: & misit illum in domum suam, dicens: Vade in domum tuam, & si in vicum introieris, nemini dixeris. ¶ Et egressus est Iesus & discipuli eius in castellam Caesareae Philippi, & in via interrogabat discipulos suos, dicens eis: Quem me dicunt esse homines? Qui responderunt illi, dices: Ioannem Baptistam, alij Eliam, alij vero quasi unum de prophetis. Tunc dicit illis: Vos vero quem me esse dicitis? Respondens Petrus, ait ei: Tu es Christus. ¶ Et comminatus est eis, ne cui dicerent de illo: Et cepit docere eos, quoniam oportet filium hominis multa pati: & reprobari a senioribus, & a sumis sacerdotibus & scribis, & occidi, & post tres dies resurgere: & palam verbum loquebatur. ¶ Et apprehedens eum Petrus, cepit increpare eum. Qui conversus, & videns discipulos suos, comminatus est Petro, dicens: Vade retro me satana: quoniam non sapis quae Dei sunt, sed quae sunt hominum. ¶ Et convocata turba cum discipulis suis, dixit eis: Si quis vult post me sequi, denegat semetipsum: & tollat crucem suam, & sequatur me. Qui non voluerit animam suam salvam facere, perdet eam, qui autem perdidit animam suam propter me & euangelium, salvam faciet eam. Quid enim proderit homini, si lucretur mundum totum, & detrimentum animae suae faciat? Aut quid homo commutationis dabit pro anima sua? Qui enim commensus fuerit, & verba mea in generatione ista adultera & peccatrice, & filii hominis confundet eum venerit in gloria patris sui cum angelis sanctis. ¶ Cap. IX.

¶ Et dicebat illis: Amen dico vobis: quia sunt quidam de hic stantibus, qui non gustabunt mortem, donec videant regnum Dei veniens in virtute. Et post dies sex assumpsit Iesus Petrum & Iacobum & Ioannem, & ducit illos in montem excelsum seorsum solos, & transfiguratus est coram ipsis. Et vestimenta eius facta sunt splendida & candida nimis velut nix: qualia fullo non potest super terram candida facere. Et apparuit illis Elias cum Mose, & erat loquens cum Iesu. Et respondens Petrus ait Iesu: Rabbi, bonum est nos hic esse, & faciamus tria tabernacula, tibi unum, & Moysi unum, & Eliae unum. Non enim sciebat quid diceret. Erant enim timore exterriti. Et facta est nubes obumbrans eos, & venit vox de nube, dicens: Hic est filius meus charissimus, audite illum. Et statim circumspicientes, neminem amplius viderunt nisi Iesum tantum secum. Et descendit illis de monte praecipit illis ne cui quod vidissent, narraret: nisi cum filius hominis a mortuis resurrexerit. ¶ Et verbum continuaverunt apud se: conquirentes, quid esset, cum a mortuis resurrexerit. ¶ Et interrogabat eum, dicens: Quid ergo dicunt pharisaei & scribae: quia Elias oportet venire primus? Qui respondens ait illis: Elias cum venerit, primo restituet omnia, & quo modo scriptum est in

HIERON
78

CANON

E

d 90

X

Tab 5.a

Joan 4.d

e 91

II

f 92

X

Esa. 43.d

g 93

II

F

h 94

X

i 95

II

k 96

I

l 97

VIII

m 98

VI

n 99

II

o 100

VI

p 101

X

Pal. 30.d

a ¶ Er veniens ad discipulos suos, vidit turbam magnam circa eos, & scribas cogitantes cum illis. Non est homini requies sub sole. Semper paruulos occidit inuidia, magnos percussit fulgura motes. Alij discentes cu fide: alij inuidentes cum fastu, ad ecclesia conueniunt. Et populus videns eum, stupefactus est, & expauerant. Non est timor in charitate. Timor. n. est seruatoru, stupefcere stultoru.

b ¶ Er interrogauit eos: Quid inter vos conquiritis? Quid scit dominus, interrogat: vt confessio patriat salutem, & murmur cordis nostri, sermonib. soluatur pijs, vt est istud: Dic tu iniquitates tuas prius, vt iustificeris. Postea quarta decima virtute vnus de turba affert filiu spiritu habetem, im-mundū, & reliqua. Quem non poterat discipuli curare, Saluator curauit. Infidelitas vtroru que impediuit salutē. Spiritus discerpit spumantē, & stridentē & arefcntē. Peccator spumat inuidia, stultitia: stridet iracundia, arefcit ignauia: Discerpit eū spiritus appropinquantē ad salutem, q̄ est esca dilecta: quos in ventrē suū trahere desiderat, per terrores & damna, vt fecit in Iob. Interrogat Iesus tempus.

c ¶ Er ait pater eius: Ab infantia. Hic significatur gentilis populus: cui a natiuitate increuit cultus inutilis idolorum, vt stultē immolaret filios suos demonijs. Vnde sequitur.

d ¶ Er frequenter eum in ignem & aqua misit. Alij enim de gentib. ignē venerantur, alij aquam.

e ¶ Er ait illi Iesus: Si potes credere. Libertatem hic arbitrij indicat.

f ¶ Omnia possibilia sunt credenti. Que sunt omnia, nisi que in nomine Iesu, id est, salutis, postulantur cum lacrymis? Pater pueri aiebat: Credo domine, adiua incredulitatem meā. Credulitas nostra vt rostrata lingua infirma est, nisi innixa substat robori adiutorij Dei. Fides eum lacrymis, optata vota capit, vt est: Fiat tibi secundum fidem tuam.

g ¶ Er cum videret Iesus concurrentem turbā, cōminat eū spiritu immundo, &c.] Dehinc Marcus proprie narrat. Mina domini, potentia eius est.

h ¶ Surde & mute spiritus, &c.] Spiritui imputat Deus, quod homini diabolus præstat, dum ille nunquam audiret nec loqueretur: quod peccator penitus audiuit & loquitur.

i ¶ Exi ab eo, & amplius ne introeas in eum, &c.] Exiēs ab homine, nūquā reuertitur, si cor suū clauis secauerit humilitatis & charitatis, & ostium obtinuerit homomunitatis. Vnde propheta dicit: Eslo mihi in Deū prorektorē, & in locum munitionum, vt saluū me facias.

filium hominis, vt multa patiat & cōtemnatur. Sed dico vobis, quia & Elias venit, & fecerunt illi quæcunq, voluerunt, sicut scriptū est de eo. ¶ Et veniens ad discipulos suos vidit turbā magnā circa eos, & scribas conquirētēs cū illis. Et confestim oīs populus vidēs Iesum, stupefactus est, & expauerūt, & accurrētēs salutabāt eū, & interrogauit eos: Quid inter vos cōquiritis? Et respōdens vnus de turba, dixit: Magister, attuli filiū meū ad te, habentē spiritū mutū, qui vbicunq; eū apprehēderit, allidit illū, & spumat, & stridet dentib, & arefcit. Et dixi discipulis tuis, vt eijcerēt illū, & nō potuerūt. Qui respōdēs eis, dicit: O generatio incredula, q̄ diu apud vos ero, & diu vos patriar: Afferte illū ad me. Et attulerit eū. Et cum vidisset eū, statim spiritus conturbauit illū: & elusus in terrā, volutabatur spumās, & interrogauit patrē eius: Quantū tēporis est ex quo ei hoc accidit? At ille ait: Ab infantia: & frequenter eum in ignē & aquas misit, vt eū perderet. Sed si qd potes, adiua nos, misertus nostri. Iesus aut ait ei: Illi: Si potes credere: oīa possibilia sunt credenti. Et cōtinuū exclamās pater pueri, cū lacrymis aiebat: Credo domine, adiua incredulitatē meā. Er eum vidisset Iesus cōcurrentem turbā, cōminat eū spiritu immundo, dicens illi: Surde & mute spiritus, ego præcipio tibi: exi ab eo, & amplius ne introeas in eū. Et exclamans & multū discerpens eū, exiit ab eo. Er factus est sicut mortuus: ita vt multi dicerent, quia mortuus est. Iesus aut tenēs manum eius eleuauit eū & surrexit. Et cum introisset domum discipuli eius secretō interrogabant eū: Quare nos nō potuimus eijcere eum? Er dixit illis: Hoc genus in nullo potest exire, nisi in oratione & ieiunio. Er inde profecti prætergredebantur Galilæā: nec volebat quemq, scire. Docebat aut discipulos suos, & dicebat illis: quoniam filius hominis tradetur in manus hominū, & occidetur, & occisus, tertia die resurget. At illi ignorabāt verbū, & timebant eum interrogare. Er venerunt Capharnā. Qui cum domi essent, interrogabat eos: Quid in via tractabatis? Ait illi tacebant. Si quidem in via inter se disputauerant, quis eorū maior esset. Et respondens vocauit duodecim, & ait illis: Si quis vult primus esse, erit oīm nouissim, & oīm minister. Er accipiens puerū statuit eū in medio eorū. Quē cum cōplexus esset, ait illis: Quisquis vnū ex huiusmodi pueris receperit in nomine meo, me recipit: & quicumq; me susceperit, nō me suscipit, sed eū qui me misit. Respondit illi Ioannes, dicens: Magister, vidimus quendam in nomine tuo eijcientem demonia: qui non sequitur nos, & prohibuimus eum. Iesus autem ait: Nolite prohibere eum. Nemo est enim qui facit virtutem in nomine meo, & possit cito malē loqui de me. Qui enim non est aduersum vos, pro vobis est. Quisquis enim potum dederit vobis calicem aquæ in nomine meo, quia Christi estis: amen dico vobis, non perdet mercedem suam. Et quisquis scandalizauerit vnū ex his pusillis credentibus in me: bonum est ei magis si circumdaretur mola asinaria collo eius, & in mare mitteretur. Et si scandalizauerit te manus tua, absconde illam: Bonum est tibi debilem introire in vitam, quā duas manus habentem ire in gehennam, in ignem inextinguibilem: vbi vermis corum non moritur, & ignis non extinguitur. Et si pes tuus te scandalizat, amputa illum. Bonum est tibi claudum introire in vitam æternam, quā duos pedes habentem mitti in gehennam ignis inextinguibilis: vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur. Quod si oculus tuus scandalizat te, eijce eum. Bonum est tibi luscum introire in regnum Dei, quā duos oculos habentem mitti in gehennam ignis: vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur. Omnis enim igne salietur,

G

H

Esa. 50.d

Leui. 2.d

CANON
C
q 102
II
a 103
VI

b 104
X
c 105
II

d 106
II

e 107
II

f 108
II
g 109
II

h 100
II

i 111
II
k 112
II

l 113
VI

m 114
II

n 115
IIII

A cio, sal offerri praeceptum est. Sal, dulcedo sapientiae, & igitur spiritus sancti gratia. Omnis igni salietur: quia omnis electus, sapientia conditur ut digna victima Dei altaribus efficiatur. Vnde bene addit:

a ¶ *Et omnis victima sale salietur.* Ille enim verè victima domini est, qui corpus & animam à vitij emundando Deo per amorem spiritus sancti consecrat: nec sale aspergitur, sed igne consumitur: quando non peccati tantum contagio pellitur, sed & praesentis vitae delectatio tollitur, & futurae conuersioni tota mente suspiratur.

Phil. 3 d
Rom. 12. d

Vnde, *nostra conuersatio in caelis est.* Et, obsecro per misericordiam Dei, vt exhibeatis corpora vestra, &c. Altare Dei est cor bonorum: hostiae & sacrificia, bona opera fidelium. In omnibus sacrificijs sal: quia nullum opus bonum sine sapientia. Ignis sacrificia in altare consumit: de quo ipse nos baptizauit spiritu S. & igne. Ignis, tribulationes respicit: hoc ad superiora, vbi scandalizantium membra euelli praecipitur: quia & hoc est igne salis, tentationibus exerceri, ob Christi amorè dilectos & proximos nobis abnegare. Omnis enim victima salietur. Victima domini, est genus humanum, quod hic ratione sapientiae salietur: dum corruptio sanguinis custodia putredinis, id est, mater vermiu consumitur, & illic purgatorio igne examinatur.

b ¶ *Bonum est sal.* Quod si salinissimum fuerit, &c. Sal infulsum, qui amat principatum: qui in crepare non audet & confiteri, ne de synagoga eijciatur, diligens gloriam hominum magis quam Dei.

c ¶ *Habete in vobis sal, & pacem habete inter vos.* Salitudinem correctionis, amor proximi teret, & dilectione proximi sal iustitiae codiat. Et in domo iterum discipuli eius interrogabant eum de eodem. Et hoc proprie: iterata scientia verbi, non fastidium, sed esuriam & sitim praestat: vt est illud Sapientiae: *Qui me comedunt, adhuc esurient, & qui me bibunt, adhuc sitient.* Melliflua sapientiae eloquia gustata diligentius, multum odù sapore reddunt. Quando pluit dominus manna ad zari: At illi dixerunt ei: Possumus. Iesus aut ait eis: Calicem quidē quem ego bibo, bibetis, & baptismo quo ego baptizor, baptizabimini: sedere autem ad dexteram meā vel ad sinistram, non est meū dare vobis, sed quibus paratum est. Et audientes decem, ceperunt indignari de Iacobo & Ioanne. Iesus aut vocans eos, ait illis: Scitis quia hi qui videntur principari gentibus, dominantur eis, & principes eorum potestatem habent ipsorum. Non ita est autem in vobis: sed quicumque voluerit fieri maior, erit vester minister, & quicumque voluerit in vobis primus esse, erit omnium seruus. Nam & filius hominis non venit vt ministraretur ei, sed vt ministraret, & daret animam suam redemptionem pro multis.

E. cl. 24. f

Mat. 13. f

P. al. 103. e

Luc. 9. e

& omnis a victima sale salietur. ¶ Bonum b est sal. Quod si sal infulsum fuerit, in quo illud condietis? ¶ Habete in vobis sal, & pacem habete inter vos.

CAPVT X.

E d T a inde exurgens venit in fines Iudææ vltra Iordanem, & conueniunt iteru turbæ ad eum, & sic interrogabant eum: si licet viro vxorē dimittere, tentantes eū. At ille respondens, dixit eis: Quid vobis praecepit Moses? Qui dixerunt: Moses permisit libellum repudij scribere, & dimittere. Quibus respondens Iesus ait: Ad duritiā cordis vestri scripsit vobis praeceptum istud: Ab initio aut creaturæ masculinum & feminam fecit eos Deus. Propter hoc relinquet homo patrem suū & matrem, & adhærebit ad vxorem suam, & erunt duo in carne vna. Itaque iam non sunt duo, sed vna caro. Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet. ¶ Et in domo iterum discipuli eius de eodem interrogauerunt eum. ¶ Et ait illis: Quicumque dimiserit vxorem suam & aliam duxerit, adulterium committit super eum. Et si vxor dimiserit virum suum & alij nupserit, moechatur. ¶ Et offerebant illi paruulos vt tangeret eos. Discipuli aut comminabantur offerentibus. Quos cum videret Iesus, indignè tulit, & ait illis: Sinite paruulos venire ad me, & ne prohibueritis eos: talium est enim regnū celorū. Amen dico vobis: quisquis non receperit regnum Dei velut paruulus, nō intrabit in illud: Et complexans eos, & imponens manus super illos, benedicebat eos. ¶ Et cum egressus esset in viā, procurrens quidā genu flexo ante eum, rogabat eū, dicens: Magister bone, quid faciam vt vitā aeternam percipiā? Iesus aut dixit ei: Quid me dicis bonū: Nemo bonus, nisi vnus Deus. Præcepta nosti: Ne adultereris, ne occidas, ne fureris, ne falsum testimoniū dixeris, ne fratred feceris, honora patrem tuum & matrē. At ille respondens, ait illi: Magister, hæc omnia obseruaui à iuuentute mea. ¶ Iesus aut intuitus eum dilexit eū, & dixit ei: Vnum tibi deest: vade, quæcunq; habes vende, & da pauperibus, & habebis thesaurū in caelo, & veni sequere me. ¶ Qui contristatus in verbo, abiit moerens. Erat enim habēs multas possessiones. Et circumspectus Iesus, ait discipulis suis: Quam difficile qui pecunias habent in regnum Dei introibunt. Discipuli autem obstupescabant in verbis eius. At Iesus rursus respondens, ait illis: Filioli, quam difficile est confidentes in pecunijs in regnum Dei introire. Facilius est camelum per foramen acus trāsire, quam diuitem intrare in regnū Dei. Qui magis admirabantur, dicentes ad semetipsos: Et quis potest saluus fieri? Et intuēs illos Iesus, ait: Apud homines impossibile est, sed non apud Deum, omnia enim possibilia sunt apud Deū. Et cepit ei Petrus dicere: Ecce nos dimisimus omnia, & sequuti sumus te. ¶ Respondens Iesus ait: Amen dico vobis: nemo est qui reliquerit domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrē, aut filios, aut agros, propter me & propter euangeliū: qui non accipiet centies tantū nunc in tēpore hoc, domos, & fratres, & sorores, & matres, & filios, & agros cum persecutionibus, & in saeculo futuro vitā aeternā. ¶ Multi aut erunt primi nouissimi, & nouissimi primi. ¶ Erant aut in via ascendentes Hierosolymam, & praecedebat illos Iesus: & stupebant, & sequentes timebant. Et assumens iterū duodecim, cepit illis dicere quæ essent ei ventura. Quia ecce ascendimus Hierosolymā, & filius hominis tradetur principibus sacerdotū & scribis & senioribus: & damnabunt eum morte, & tradent eū gentibus, & illudēt ei, & cōspuent eū, & flagellabunt eū, & interficient eū, & tertia die resurget. ¶ Et accedunt ad eum Iacobus & Ioānes filij Zebedei, dicentes: Magister, volumus vt quodcunq; petierimus, facias nobis. At ille dixit eis: Quid vultis vt faciā vobis? Et dixerūt: Da nobis vt vnus ad dexterā tuā, & alius ad sinistram tuā sedeamus in gloria tua. Iesus aut ait eis: Nescitis quid petatis: potestis bibere calicē quē ego bibo? aut baptismo quo ego baptizor, baptizabimini? sedere autem ad dexteram meā vel ad sinistram, non est meū dare vobis, sed quibus paratum est. ¶ Et audientes decem, ceperunt indignari de Iacobo & Ioanne. Iesus aut vocans eos, ait illis: Scitis quia hi qui videntur principari gentibus, dominantur eis, & principes eorum potestatem habent ipsorum. Non ita est autem in vobis: sed quicumque voluerit fieri maior, erit vester minister, & quicumque voluerit in vobis primus esse, erit omnium seruus. ¶ Nam & filius hominis non venit vt ministraretur ei, sed vt ministraret, & daret animam suam redemptionem pro multis.

Capvt X. ¶ T d inde exurgens venit in fines Iudææ vltra Iordanem, & conueniunt iterum turba ad eum, & sicut consueuerat, &c. ¶ Pharisei interrogabant eum: si licet viro vxorē suā, tentātes eum. Item post aliquanta. ¶ In domo iterum discipuli eius interrogabant eum de eodem. ¶ Id est, de coniugij statu: sicut sequens capitulum indicat. Er dicit illis: Quicumque dimiserit vxorem suā, & reliqua. Sed quod dicit Marcus: Iterum discipuli eius interrogauerunt eum: Non discipuli interrogauerunt prius, sed pharisei. Sed secunda interrogatio ab alijs, id est, ab Apostolis, iterū dicta est de eadem re, de qua pharisei eum interrogauerunt.

a ¶ Post nupserit, moechatur. ¶ Et offerebant illi paruulos vt tangeret eos. Discipuli aut comminabantur offerentibus. Quos cum videret Iesus, indignè tulit, & ait illis: Sinite paruulos venire ad me, & ne prohibueritis eos: talium est enim regnū celorū. Amen dico vobis: quisquis non receperit regnum Dei velut paruulus, nō intrabit in illud: Et complexans eos, & imponens manus super illos, benedicebat eos. ¶ Et cum egressus esset in viā, procurrens quidā genu flexo ante eum, rogabat eū, dicens: Magister bone, quid faciam vt vitā aeternam percipiā? Iesus aut dixit ei: Quid me dicis bonū: Nemo bonus, nisi vnus Deus. Præcepta nosti: Ne adultereris, ne occidas, ne fureris, ne falsum testimoniū dixeris, ne fratred feceris, honora patrem tuum & matrē. At ille respondens, ait illi: Magister, hæc omnia obseruaui à iuuentute mea. ¶ Iesus aut intuitus eum dilexit eū, & dixit ei: Vnum tibi deest: vade, quæcunq; habes vende, & da pauperibus, & habebis thesaurū in caelo, & veni sequere me. ¶ Qui contristatus in verbo, abiit moerens. Erat enim habēs multas possessiones. Et circumspectus Iesus, ait discipulis suis: Quam difficile qui pecunias habent in regnum Dei introibunt. Discipuli autem obstupescabant in verbis eius. At Iesus rursus respondens, ait illis: Filioli, quam difficile est confidentes in pecunijs in regnum Dei introire. Facilius est camelum per foramen acus trāsire, quam diuitem intrare in regnū Dei. Qui magis admirabantur, dicentes ad semetipsos: Et quis potest saluus fieri? Et intuēs illos Iesus, ait: Apud homines impossibile est, sed non apud Deum, omnia enim possibilia sunt apud Deū. Et cepit ei Petrus dicere: Ecce nos dimisimus omnia, & sequuti sumus te. ¶ Respondens Iesus ait: Amen dico vobis: nemo est qui reliquerit domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrē, aut filios, aut agros, propter me & propter euangeliū: qui non accipiet centies tantū nunc in tēpore hoc, domos, & fratres, & sorores, & matres, & filios, & agros cum persecutionibus, & in saeculo futuro vitā aeternā. ¶ Multi aut erunt primi nouissimi, & nouissimi primi. ¶ Erant aut in via ascendentes Hierosolymam, & praecedebat illos Iesus: & stupebant, & sequentes timebant. Et assumens iterū duodecim, cepit illis dicere quæ essent ei ventura. Quia ecce ascendimus Hierosolymā, & filius hominis tradetur principibus sacerdotū & scribis & senioribus: & damnabunt eum morte, & tradent eū gentibus, & illudēt ei, & cōspuent eū, & flagellabunt eū, & interficient eū, & tertia die resurget. ¶ Et accedunt ad eum Iacobus & Ioānes filij Zebedei, dicentes: Magister, volumus vt quodcunq; petierimus, facias nobis. At ille dixit eis: Quid vultis vt faciā vobis? Et dixerūt: Da nobis vt vnus ad dexterā tuā, & alius ad sinistram tuā sedeamus in gloria tua. Iesus aut ait eis: Nescitis quid petatis: potestis bibere calicē quē ego bibo? aut baptismo quo ego baptizor, baptizabimini? sedere autem ad dexteram meā vel ad sinistram, non est meū dare vobis, sed quibus paratum est. ¶ Et audientes decem, ceperunt indignari de Iacobo & Ioanne. Iesus aut vocans eos, ait illis: Scitis quia hi qui videntur principari gentibus, dominantur eis, & principes eorum potestatem habent ipsorum. Non ita est autem in vobis: sed quicumque voluerit fieri maior, erit vester minister, & quicumque voluerit in vobis primus esse, erit omnium seruus. ¶ Nam & filius hominis non venit vt ministraretur ei, sed vt ministraret, & daret animam suam redemptionem pro multis.

a ¶ Post nupserit, moechatur. ¶ Et offerebant illi paruulos vt tangeret eos. Discipuli aut comminabantur offerentibus. Quos cum videret Iesus, indignè tulit, & ait illis: Sinite paruulos venire ad me, & ne prohibueritis eos: talium est enim regnū celorū. Amen dico vobis: quisquis non receperit regnum Dei velut paruulus, nō intrabit in illud: Et complexans eos, & imponens manus super illos, benedicebat eos. ¶ Et cum egressus esset in viā, procurrens quidā genu flexo ante eum, rogabat eū, dicens: Magister bone, quid faciam vt vitā aeternam percipiā? Iesus aut dixit ei: Quid me dicis bonū: Nemo bonus, nisi vnus Deus. Præcepta nosti: Ne adultereris, ne occidas, ne fureris, ne falsum testimoniū dixeris, ne fratred feceris, honora patrem tuum & matrē. At ille respondens, ait illi: Magister, hæc omnia obseruaui à iuuentute mea. ¶ Iesus aut intuitus eum dilexit eū, & dixit ei: Vnum tibi deest: vade, quæcunq; habes vende, & da pauperibus, & habebis thesaurū in caelo, & veni sequere me. ¶ Qui contristatus in verbo, abiit moerens. Erat enim habēs multas possessiones. Et circumspectus Iesus, ait discipulis suis: Quam difficile qui pecunias habent in regnum Dei introibunt. Discipuli autem obstupescabant in verbis eius. At Iesus rursus respondens, ait illis: Filioli, quam difficile est confidentes in pecunijs in regnum Dei introire. Facilius est camelum per foramen acus trāsire, quam diuitem intrare in regnū Dei. Qui magis admirabantur, dicentes ad semetipsos: Et quis potest saluus fieri? Et intuēs illos Iesus, ait: Apud homines impossibile est, sed non apud Deum, omnia enim possibilia sunt apud Deū. Et cepit ei Petrus dicere: Ecce nos dimisimus omnia, & sequuti sumus te. ¶ Respondens Iesus ait: Amen dico vobis: nemo est qui reliquerit domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrē, aut filios, aut agros, propter me & propter euangeliū: qui non accipiet centies tantū nunc in tēpore hoc, domos, & fratres, & sorores, & matres, & filios, & agros cum persecutionibus, & in saeculo futuro vitā aeternā. ¶ Multi aut erunt primi nouissimi, & nouissimi primi. ¶ Erant aut in via ascendentes Hierosolymam, & praecedebat illos Iesus: & stupebant, & sequentes timebant. Et assumens iterū duodecim, cepit illis dicere quæ essent ei ventura. Quia ecce ascendimus Hierosolymā, & filius hominis tradetur principibus sacerdotū & scribis & senioribus: & damnabunt eum morte, & tradent eū gentibus, & illudēt ei, & cōspuent eū, & flagellabunt eū, & interficient eū, & tertia die resurget. ¶ Et accedunt ad eum Iacobus & Ioānes filij Zebedei, dicentes: Magister, volumus vt quodcunq; petierimus, facias nobis. At ille dixit eis: Quid vultis vt faciā vobis? Et dixerūt: Da nobis vt vnus ad dexterā tuā, & alius ad sinistram tuā sedeamus in gloria tua. Iesus aut ait eis: Nescitis quid petatis: potestis bibere calicē quē ego bibo? aut baptismo quo ego baptizor, baptizabimini? sedere autem ad dexteram meā vel ad sinistram, non est meū dare vobis, sed quibus paratum est. ¶ Et audientes decem, ceperunt indignari de Iacobo & Ioanne. Iesus aut vocans eos, ait illis: Scitis quia hi qui videntur principari gentibus, dominantur eis, & principes eorum potestatem habent ipsorum. Non ita est autem in vobis: sed quicumque voluerit fieri maior, erit vester minister, & quicumque voluerit in vobis primus esse, erit omnium seruus. ¶ Nam & filius hominis non venit vt ministraretur ei, sed vt ministraret, & daret animam suam redemptionem pro multis.

a ¶ Post nupserit, moechatur. ¶ Et offerebant illi paruulos vt tangeret eos. Discipuli aut comminabantur offerentibus. Quos cum videret Iesus, indignè tulit, & ait illis: Sinite paruulos venire ad me, & ne prohibueritis eos: talium est enim regnū celorū. Amen dico vobis: quisquis non receperit regnum Dei velut paruulus, nō intrabit in illud: Et complexans eos, & imponens manus super illos, benedicebat eos. ¶ Et cum egressus esset in viā, procurrens quidā genu flexo ante eum, rogabat eū, dicens: Magister bone, quid faciam vt vitā aeternam percipiā? Iesus aut dixit ei: Quid me dicis bonū: Nemo bonus, nisi vnus Deus. Præcepta nosti: Ne adultereris, ne occidas, ne fureris, ne falsum testimoniū dixeris, ne fratred feceris, honora patrem tuum & matrē. At ille respondens, ait illi: Magister, hæc omnia obseruaui à iuuentute mea. ¶ Iesus aut intuitus eum dilexit eū, & dixit ei: Vnum tibi deest: vade, quæcunq; habes vende, & da pauperibus, & habebis thesaurū in caelo, & veni sequere me. ¶ Qui contristatus in verbo, abiit moerens. Erat enim habēs multas possessiones. Et circumspectus Iesus, ait discipulis suis: Quam difficile qui pecunias habent in regnum Dei introibunt. Discipuli autem obstupescabant in verbis eius. At Iesus rursus respondens, ait illis: Filioli, quam difficile est confidentes in pecunijs in regnum Dei introire. Facilius est camelum per foramen acus trāsire, quam diuitem intrare in regnū Dei. Qui magis admirabantur, dicentes ad semetipsos: Et quis potest saluus fieri? Et intuēs illos Iesus, ait: Apud homines impossibile est, sed non apud Deum, omnia enim possibilia sunt apud Deū. Et cepit ei Petrus dicere: Ecce nos dimisimus omnia, & sequuti sumus te. ¶ Respondens Iesus ait: Amen dico vobis: nemo est qui reliquerit domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrē, aut filios, aut agros, propter me & propter euangeliū: qui non accipiet centies tantū nunc in tēpore hoc, domos, & fratres, & sorores, & matres, & filios, & agros cum persecutionibus, & in saeculo futuro vitā aeternā. ¶ Multi aut erunt primi nouissimi, & nouissimi primi. ¶ Erant aut in via ascendentes Hierosolymam, & praecedebat illos Iesus: & stupebant, & sequentes timebant. Et assumens iterū duodecim, cepit illis dicere quæ essent ei ventura. Quia ecce ascendimus Hierosolymā, & filius hominis tradetur principibus sacerdotū & scribis & senioribus: & damnabunt eum morte, & tradent eū gentibus, & illudēt ei, & cōspuent eū, & flagellabunt eū, & interficient eū, & tertia die resurget. ¶ Et accedunt ad eum Iacobus & Ioānes filij Zebedei, dicentes: Magister, volumus vt quodcunq; petierimus, facias nobis. At ille dixit eis: Quid vultis vt faciā vobis? Et dixerūt: Da nobis vt vnus ad dexterā tuā, & alius ad sinistram tuā sedeamus in gloria tua. Iesus aut ait eis: Nescitis quid petatis: potestis bibere calicē quē ego bibo? aut baptismo quo ego baptizor, baptizabimini? sedere autem ad dexteram meā vel ad sinistram, non est meū dare vobis, sed quibus paratum est. ¶ Et audientes decem, ceperunt indignari de Iacobo & Ioanne. Iesus aut vocans eos, ait illis: Scitis quia hi qui videntur principari gentibus, dominantur eis, & principes eorum potestatem habent ipsorum. Non ita est autem in vobis: sed quicumque voluerit fieri maior, erit vester minister, & quicumque voluerit in vobis primus esse, erit omnium seruus. ¶ Nam & filius hominis non venit vt ministraretur ei, sed vt ministraret, & daret animam suam redemptionem pro multis.

a ¶ Post nupserit, moechatur. ¶ Et offerebant illi paruulos vt tangeret eos. Discipuli aut comminabantur offerentibus. Quos cum videret Iesus, indignè tulit, & ait illis: Sinite paruulos venire ad me, & ne prohibueritis eos: talium est enim regnū celorū. Amen dico vobis: quisquis non receperit regnum Dei velut paruulus, nō intrabit in illud: Et complexans eos, & imponens manus super illos, benedicebat eos. ¶ Et cum egressus esset in viā, procurrens quidā genu flexo ante eum, rogabat eū, dicens: Magister bone, quid faciam vt vitā aeternam percipiā? Iesus aut dixit ei: Quid me dicis bonū: Nemo bonus, nisi vnus Deus. Præcepta nosti: Ne adultereris, ne occidas, ne fureris, ne falsum testimoniū dixeris, ne fratred feceris, honora patrem tuum & matrē. At ille respondens, ait illi: Magister, hæc omnia obseruaui à iuuentute mea. ¶ Iesus aut intuitus eum dilexit eū, & dixit ei: Vnum tibi deest: vade, quæcunq; habes vende, & da pauperibus, & habebis thesaurū in caelo, & veni sequere me. ¶ Qui contristatus in verbo, abiit moerens. Erat enim habēs multas possessiones. Et circumspectus Iesus, ait discipulis suis: Quam difficile qui pecunias habent in regnum Dei introibunt. Discipuli autem obstupescabant in verbis eius. At Iesus rursus respondens, ait illis: Filioli, quam difficile est confidentes in pecunijs in regnum Dei introire. Facilius est camelum per foramen acus trāsire, quam diuitem intrare in regnū Dei. Qui magis admirabantur, dicentes ad semetipsos: Et quis potest saluus fieri? Et intuēs illos Iesus, ait: Apud homines impossibile est, sed non apud Deum, omnia enim possibilia sunt apud Deū. Et cepit ei Petrus dicere: Ecce nos dimisimus omnia, & sequuti sumus te. ¶ Respondens Iesus ait: Amen dico vobis: nemo est qui reliquerit domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrē, aut filios, aut agros, propter me & propter euangeliū: qui non accipiet centies tantū nunc in tēpore hoc, domos, & fratres, & sorores, & matres, & filios, & agros cum persecutionibus, & in saeculo futuro vitā aeternā. ¶ Multi aut erunt primi nouissimi, & nouissimi primi. ¶ Erant aut in via ascendentes Hierosolymam, & praecedebat illos Iesus: & stupebant, & sequentes timebant. Et assumens iterū duodecim, cepit illis dicere quæ essent ei ventura. Quia ecce ascendimus Hierosolymā, & filius hominis tradetur principibus sacerdotū & scribis & senioribus: & damnabunt eum morte, & tradent eū gentibus, & illudēt ei, & cōspuent eū, & flagellabunt eū, & interficient eū, & tertia die resurget. ¶ Et accedunt ad eum Iacobus & Ioānes filij Zebedei, dicentes: Magister, volumus vt quodcunq; petierimus, facias nobis. At ille dixit eis: Quid vultis vt faciā vobis? Et dixerūt: Da nobis vt vnus ad dexterā tuā, & alius ad sinistram tuā sedeamus in gloria tua. Iesus aut ait eis: Nescitis quid petatis: potestis bibere calicē quē ego bibo? aut baptismo quo ego baptizor, baptizabimini? sedere autem ad dexteram meā vel ad sinistram, non est meū dare vobis, sed quibus paratum est. ¶ Et audientes decem, ceperunt indignari de Iacobo & Ioanne. Iesus aut vocans eos, ait illis: Scitis quia hi qui videntur principari gentibus, dominantur eis, & principes eorum potestatem habent ipsorum. Non ita est autem in vobis: sed quicumque voluerit fieri maior, erit vester minister, & quicumque voluerit in vobis primus esse, erit omnium seruus. ¶ Nam & filius hominis non venit vt ministraretur ei, sed vt ministraret, & daret animam suam redemptionem pro multis.

a ¶ Post nupserit, moechatur. ¶ Et offerebant illi paruulos vt tangeret eos. Discipuli aut comminabantur offerentibus. Quos cum videret Iesus, indignè tulit, & ait illis: Sinite paruulos venire ad me, & ne prohibueritis eos: talium est enim regnū celorū. Amen dico vobis: quisquis non receperit regnum Dei velut paruulus, nō intrabit in illud: Et complexans eos, & imponens manus super illos, benedicebat eos. ¶ Et cum egressus esset in viā, procurrens quidā genu flexo ante eum, rogabat eū, dicens: Magister bone, quid faciam vt vitā aeternam percipiā? Iesus aut dixit ei: Quid me dicis bonū: Nemo bonus, nisi vnus Deus. Præcepta nosti: Ne adultereris, ne occidas, ne fureris, ne falsum testimoniū dixeris, ne fratred feceris, honora patrem tuum & matrē. At ille respondens, ait illi: Magister, hæc omnia obseruaui à iuuentute mea. ¶ Iesus aut intuitus eum dilexit eū, & dixit ei: Vnum tibi deest: vade, quæcunq; habes vende, & da pauperibus, & habebis thesaurū in caelo, & veni sequere me. ¶ Qui contristatus in verbo, abiit moerens. Erat enim habēs multas possessiones. Et circumspectus Iesus, ait discipulis suis: Quam difficile qui pecunias habent in regnum Dei introibunt. Discipuli autem obstupescabant in verbis eius. At Iesus rursus respondens, ait illis: Filioli, quam difficile est confidentes in pecunijs in regnum Dei introire. Facilius est camelum per foramen acus trāsire, quam diuitem intrare in regnū Dei. Qui magis admirabantur, dicentes ad semetipsos: Et quis potest saluus fieri? Et intuēs illos Iesus, ait: Apud homines impossibile est, sed non apud Deum, omnia enim possibilia sunt apud Deū. Et cepit ei Petrus dicere: Ecce nos dimisimus omnia, & sequuti sumus te. ¶ Respondens Iesus ait: Amen dico vobis: nemo est qui reliquerit domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrē, aut filios, aut agros, propter me & propter euangeliū: qui non accipiet centies tantū nunc in tēpore hoc, domos, & fratres, & sorores, & matres, & filios, & agros cum persecutionibus, & in saeculo futuro vitā aeternā. ¶ Multi aut erunt primi nouissimi, & nouissimi primi. ¶ Erant aut in via ascendentes Hierosolymam, & praecedebat illos Iesus: & stupebant, & sequentes timebant. Et assumens iterū duodecim, cepit illis dicere quæ essent ei ventura. Quia ecce ascendimus Hierosolymā, & filius hominis tradetur principibus sacerdotū & scribis & senioribus: & damnabunt eum morte, & tradent eū gentibus, & illudēt ei, & cōspuent eū, & flagellabunt eū, & interficient eū, & tertia die resurget. ¶ Et accedunt ad eum Iacobus & Ioānes filij Zebedei, dicentes: Magister, volumus vt quodcunq; petierimus, facias nobis. At ille dixit eis: Quid vultis vt faciā vobis? Et dixerūt: Da nobis vt vnus ad dexterā tuā, & alius ad sinistram tuā sedeamus in gloria tua. Iesus aut ait eis: Nescitis quid petatis: potestis bibere calicē quē ego bibo? aut baptismo quo ego baptizor, baptizabimini? sedere autem ad dexteram meā vel ad sinistram, non est meū dare vobis, sed quibus paratum est. ¶ Et audientes decem, ceperunt indignari de Iacobo & Ioanne. Iesus aut vocans eos, ait illis: Scitis quia hi qui videntur principari gentibus, dominantur eis, & principes eorum potestatem habent ipsorum. Non ita est autem in vobis: sed quicumque voluerit fieri maior, erit vester minister, & quicumque voluerit in vobis primus esse, erit omnium seruus. ¶ Nam & filius hominis non venit vt ministraretur ei, sed vt ministraret, & daret animam suam redemptionem pro multis.

a ¶ Post nupserit, moechatur. ¶ Et offerebant illi paruulos vt tangeret eos. Discipuli aut comminabantur offerentibus. Quos cum videret Iesus, indignè tulit, & ait illis: Sinite paruulos venire ad me, & ne prohibueritis eos: talium est enim regnū celorū. Amen dico vobis: quisquis non receperit regnum Dei velut paruulus, nō intrabit in illud: Et complexans eos, & imponens manus super illos, benedicebat eos. ¶ Et cum egressus esset in viā, procurrens quidā genu flexo ante eum, rogabat eū, dicens: Magister bone, quid faciam vt vitā aeternam percipiā? Iesus aut dixit ei: Quid me dicis bonū: Nemo bonus, nisi vnus Deus. Præcepta nosti: Ne adultereris, ne occidas, ne fureris, ne falsum testimoniū dixeris, ne fratred feceris, honora patrem tuum & matrē. At ille respondens, ait illi: Magister, hæc omnia obseruaui à iuuentute mea. ¶ Iesus aut intuitus eum dilexit eū, & dixit ei: Vnum tibi deest: vade, quæcunq; habes vende, & da pauperibus, & habebis thesaurū in caelo, & veni sequere me. ¶ Qui contristatus in verbo, abiit moerens. Erat enim habēs multas possessiones. Et circumspectus Iesus, ait discipulis suis: Quam difficile qui pecunias habent in regnum Dei introibunt. Discipuli autem obstupescabant in verbis eius. At Iesus rursus respondens, ait illis: Filioli, quam difficile est confidentes in pecunijs in regnum Dei introire. Facilius est camelum per foramen acus trāsire, quam diuitem intrare in regnū Dei. Qui magis admirabantur, dicentes ad semetipsos: Et quis potest saluus fieri? Et intuēs illos Iesus, ait: Apud homines impossibile est, sed non apud Deum, omnia enim possibilia sunt apud Deū. Et cepit ei Petrus dicere: Ecce nos dimisimus omnia, & sequuti sumus te. ¶ Respondens Iesus ait: Amen dico vobis: nemo est qui reliquerit domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrē, aut filios, aut agros, propter me & propter euangeliū: qui non accipiet centies tantū nunc in tēpore hoc, domos, & fratres, & sorores, & matres, & filios, & agros cum persecutionibus, & in saeculo futuro vitā aeternā. ¶ Multi aut erunt primi nouissimi, & nouissimi primi. ¶ Erant aut in via ascendentes Hierosolymam, & praecedebat illos Iesus: & stupebant, & sequentes timebant. Et assumens iterū duodecim, cepit illis dicere quæ essent ei ventura. Quia ecce ascendimus Hierosolymā, & filius hominis tradetur principibus sacerdotū & scribis & senioribus: & damnabunt eum morte, & tradent eū gentibus, & illudēt ei, & cōspuent eū, & flagellabunt eū, & interficient eū, & tertia die resurget. ¶ Et accedunt ad eum Iacobus & Ioānes filij Zebedei, dicentes: Magister, volumus vt quodcunq; petierimus, facias nobis. At ille dixit eis: Quid vultis vt faciā vobis? Et dixerūt: Da nobis vt vnus ad dexterā tuā, & alius ad sinistram tuā sedeamus in gloria tua. Iesus aut ait eis: Nescitis quid petatis: potestis bibere calicē quē ego bibo? aut baptismo quo ego baptizor, baptizabimini? sedere autem ad dexteram meā vel ad sinistram, non est meū dare vobis, sed quibus paratum est. ¶ Et audientes decem, ceperunt indignari de Iacobo & Ioanne. Iesus aut vocans eos, ait illis: Scitis quia hi qui videntur principari gentibus, dominantur eis, & principes eorum potestatem habent ipsorum. Non ita est autem in vobis: sed quicumque voluerit fieri maior, erit vester minister, & quicumque voluerit in vobis primus esse, erit omnium seruus. ¶ Nam & filius hominis non venit vt ministraretur ei, sed vt ministraret, & daret animam suam redemptionem pro multis.

a ¶ Post nupserit, moechatur. ¶ Et offerebant illi paruulos vt tangeret eos. Discipuli aut comminabantur offerentibus. Quos cum videret Iesus, indignè tulit, & ait illis: Sinite paruulos venire ad me, & ne prohibueritis eos: talium est enim regnū celorū. Amen dico vobis: quisquis non receperit regnum Dei velut paruulus, nō intrabit in illud: Et complexans eos, & imponens manus super illos, benedicebat eos. ¶ Et cum egressus esset in viā, procurrens quidā genu flexo ante eum, rogabat eū, dicens: Magister bone, quid faciam vt vitā aeternam percipiā? Iesus aut dixit ei: Quid me dicis bonū: Nemo bonus, nisi vnus Deus. Præcepta nosti: Ne adultereris, ne occidas, ne fureris, ne falsum testimoniū dixeris, ne fratred feceris, honora patrem tuum & matrē. At ille respondens, ait illi: Magister, hæc omnia obseruaui à iuuentute mea. ¶ Iesus aut intuitus eum dilexit eū, & dixit ei: Vnum tibi deest: vade, quæcunq; habes vende, & da pauperibus, & habebis thesaurū in caelo, & veni sequere me. ¶ Qui contristatus in verbo, abiit moerens. Erat enim habēs multas possessiones. Et circumspectus Iesus, ait discipulis suis: Quam difficile qui pecunias habent in regnum Dei introibunt. Discipuli autem obstupescabant in verbis eius. At Iesus rursus respondens, ait illis: Filioli, quam difficile est confidentes in pecunijs in regnum Dei introire. Facilius est camelum per foramen acus trāsire, quam diuitem intrare in regnū Dei. Qui magis admirabantur, dicentes ad semetipsos: Et quis potest saluus fieri? Et intuēs illos Iesus, ait: Apud homines impossibile est, sed non apud Deum, omnia enim possibilia sunt apud Deū. Et cepit ei Petrus dicere: Ecce nos dimisimus omnia, & sequuti sumus te. ¶ Respondens Iesus ait: Amen dico vobis: nemo est qui reliquerit domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrē, aut filios, aut agros, propter me & propter euangeliū: qui non accipiet centies tantū nunc in tēpore hoc, domos, & fratres, & sorores, & matres, & filios, & agros cum persecutionibus, & in saeculo futuro vitā aeternā. ¶ Multi aut erunt primi nouissimi, & nouissimi primi. ¶ Erant aut in via ascendentes Hierosolymam, & praecedebat illos Iesus: & stupebant, & sequentes timebant. Et assumens iterū duodecim, cepit illis dicere quæ essent ei ventura. Quia ecce ascendimus Hierosolymā, & filius hominis tradetur principibus sacerdotū & scribis & senioribus: & damnabunt eum morte, & tradent eū gentibus, & illudēt ei, & cōspuent eū, & flagellabunt eū, & interficient eū, & tertia die resurget. ¶ Et accedunt ad eum Iacobus & Ioānes filij Zebedei, dicentes: Magister, volumus vt quodcunq; petierimus, facias nobis. At ille dixit eis: Quid vultis vt faciā vobis? Et dixerūt: Da nobis vt vnus ad dexterā tuā, & alius ad sinistram tuā sedeamus in gloria tua. Iesus aut ait eis: Nescitis quid petatis: potestis bibere calicē quē ego bibo? aut baptismo quo ego baptizor, baptizabimini? sedere autem ad dexteram meā vel ad sinistram, non est meū dare vobis, sed quibus paratum est. ¶ Et audientes decem, ceperunt indignari de Iacobo & Ioanne. Iesus aut vocans eos, ait illis: Scitis quia hi qui videntur principari gentibus, dominantur eis, & principes eorum potestatem habent ipsorum. Non ita est autem in vobis: sed quicum

CANON

E

a Post hac venerunt in Hiericho. Hiericho, luna, siue anathema interpretatur: quod congruit passioni appropinquanti. Defectus namq; carnis Christi, neomenia est celestis Hierusalem. Vnde Hiericho deferentes, Hierosolyma, id est, visioni pacis appropinquant.

ET k cum appropinquarent Hierosolyma, &c. Quae est visio, pacis, in qua manet fixa immobilisque felicitas: quae secundum Apostolum, mater est omnium credentium, & bene viuentium in Christo.

Gal. 4. d

b

Et proficiscete eo de Hiericho, &c. sequebatur eum in via filius Timaei Bartimaeus, qui caecus sedebat iuxta viam mendicans.] Quintadecima virtute illuminatur caecus.

I Misit duos ex discipulis suis, & ait illis: Ite in castellum, &c. Bini vocantur, & bini mittuntur discipuli Christi, quoniam charitas non consistit cum vno, vt dicitur: Vx soli, & reliqua. Duo educunt Hebraeos de Aegypto.

Ecl. 4. e

o 116

II

c Et cum audiuisset Iesum Nazarenum transire clamauit: Fili Dauid, miserere mei.] Per merita patriarcharum, Iudaicus illuminatur populus. Cui misericors & miserator dominus adest: illuminans caecos: erigens elisos: diligens pauperes: custodiens aduenas.

Duo deportat botrum de terra sancta, vt semper prapofiti coniungant opus & scientiam, & duo mandata de duabus tabulis proferant, & duobus fontibus abluantur, & abluant, & duobus vestibus arcem dominii portent, & inter duos cherubim Deum cognoscant, spiritu & mente psallentes. Pullum ligatum ducunt & indomitum, quem soluunt & domant, qui est populus gentilis ligatus ante ianuam hedei cum vinculis peccatorum suorum, in biuio stantem, in libertate arbitrij dubitantem, inter vitam & mortem.

d

Et veniunt Hiericho: & proficiscete eo de Hiericho & discipulis eius, & plurima multitudo: filius Timaei Bartimaeus caecus sedebat iuxta viam mendicans. Qui cum audisset quia Iesus Nazarenus esset, coepit clamare & dicere: Fili Dauid Iesu miserere mei. Et stans Iesus praecipit illi vocari. Et vocat caecum, dicentes ei: Anima quior esto: surge, vocate. Qui profecto vestimento suo, exiliens venit ad eum. Et respondens Iesus, dixit illi: Quid tibi vis faciam? Caecus autem dixit ei: Rabboni, vt videam. Iesus autem ait illi: Vade, fides tua te saluum fecit. Et confectum vidit, & sequebatur eum in via.

m Quidam dicebant: Quid facitis? Ac si dicerent, quis potest dimittere peccata? n Et imponunt vestimenta sua. Id est, stolam primam immortalitatis per baptismi sacramenta afferunt.

e

Et praecipit Iesum Nazarenum transire clamauit: Fili Dauid, miserere mei.] Per merita patriarcharum, Iudaicus illuminatur populus. Cui misericors & miserator dominus adest: illuminans caecos: erigens elisos: diligens pauperes: custodiens aduenas.

o Et sedit Iesus super eum. Id est, in eo regnare capit: vt non regnet peccatum in lascina carnis, sed iustitia & pax & gaudium in spiritu sancto.

f

Et cum audiuisset Iesum Nazarenum transire clamauit: Fili Dauid, miserere mei.] Per merita patriarcharum, Iudaicus illuminatur populus. Cui misericors & miserator dominus adest: illuminans caecos: erigens elisos: diligens pauperes: custodiens aduenas.

p Multi autem strauerunt vestimenta sua in via sub pedibus pulli, asinae. Qui sunt pedes, nisi qui portant, & extremi quos ad iudicandum constituit Apostolus: Qui & si si & si non sunt dorsum in quo sedit dominus, tamen cum militibus a Ioanne instruuntur.

g

Qui proiecit vestimento, exiliens venit, &c. Exilire nudus veteri homine dicitur, vt hinnulus falliens super montes, segnitiam deponens: patriarchas, prophetas, & apostolos in altis considerans ad superna se extendit.

q Alij autem frondes caedebant de arboribus, & sternerant in via: & qui praebant, & qui sequebantur, clamabant, dicentes, Osanna, &c. Magis hoc ad orandum & sacramentum pertinet, quam ad necessitatem: Iusti vt palma florebunt, angusti in radicibus, laei in floribus & fructibus, quoniam bonus odor Christi sunt, & sternerunt viam mandatorum Dei bona fama. Qui praebant, prophetae sunt: & qui sequebantur, apostoli: Vt abyssus abyssum inuocat, id est, lex legem alteram. Osanna, id est, saluifica: dicentes in excelsis & imis: vt iusti aedificentur in ruinam angelorum, & terreni & subterranei saluetur ab eo benedicto

h

Caecus autem dixit ei: Rabboni, vt videam. Vnam petijt a domino, hanc requirit, vt videat voluntatem domini & inde videt visitet templum eius. Vnde sequitur.

r Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

i

Iesus autem dixit illi: Fides tua te saluum fecit. Et confectum vidit, & sequebatur eum. In via caecus mendicabat, quae dicit: Ego sum via, veritas, & vita. Haec est via angusta quae ducit ad ardua Hierosolymae & Bethaniae ad montem Oliuarum, qui est mons luminis, & consolationis.

u Vincente & veniente in nomine domini, id est, patris sui: quoniam filius de patre suscepit nomen, & pater de filio.

k

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

v

l

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

w

m

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

x

n

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

y

o

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

z

p

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

aa

q

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

bb

r

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

cc

s

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

dd

t

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

ee

u

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

ff

v

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

gg

w

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

hh

x

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

ii

y

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

jj

z

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

kk

aa

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

ll

bb

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

mm

cc

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

nn

dd

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

oo

ee

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

pp

ff

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

qq

gg

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

rr

hh

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

ss

ii

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

tt

jj

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

uu

kk

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

vv

ll

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

ww

mm

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

xx

nn

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

yy

oo

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

zz

pp

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

aa

qq

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

bb

rr

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

cc

ss

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

dd

tt

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

ee

uu

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

ff

vv

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

gg

ww

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

hh

xx

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

ii

yy

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

jj

zz

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

kk

aa

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

ll

bb

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

mm

cc

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

nn

dd

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

oo

ee

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

pp

ff

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

qq

gg

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

rr

hh

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

ss

ii

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

tt

jj

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

uu

zz

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

vv

aa

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

ww

bb

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

xx

cc

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

yy

dd

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

zz

ee

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

aa

ff

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

bb

gg

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

cc

hh

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

dd

ii

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

ee

jj

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

ff

zz

Et intrauit Hierosolymam. Et reliqua, vsq; ad speluncam latronum. Iesus intrat in templum, vespera exijt in Bethaniam cum

E cum duodecim, mane ad Iudæam venit, atque nos in vespera mundi vilitat. Esuriens dominus salutem hominum, vidit a longe ficum, foliis non fructibus ornatum id est, synagogam vestitam mandatis hominum, & superstitionibus scopatâ, cui denegat fructum in ævum. Inde templum ingressus, eiecit vendentes, & ementes, & mensas & cathedras evertit, id est, qui vendunt honorem, & gradus emunt. *Scriptum est enim: Dominus meus, domus orationis vocabitur iuxta Esaiam. Vos autem fecistis eam speluncam latronum, iuxta Hieremiam.*

a ¶ *Et cum vespera facta esset, &c.]* Et hoc proprie. Post se relinquens tenebras vt sol Iudæorum cordibus: egrediebatur de ciuitate ad aliam, quæ est beneuola & obediens. Mane reuerentes viderunt ficum aridam. Occidit sol, oritur sol, lux ablata à scribis, lucet in apostolis. Ficus arida à radicibus, synagoga est à Cain & à cæteris, à quibus omnis sanguis ab Abel vsque ad Zachariam requiritur.

b ¶ *Et dixit Petrus: Ecce ficus, &c.]* Petrus agnoscit aridam & abscessam radicem: cui succedit oliua pulchra, fructifera vocata à domino. Vnde sequitur.

F Amen dico vobis Quicumque ex vobis dixerit huic monti, Christo, qui est mons cretenscens de lapide abscessio sine manibus

d ¶ *Tollere & mittere in mare, & non hesitauerit, &c.]* Hoc est factum, quando dixerunt apostoli: Digne transferimur ad gentes, quia vos indignos iudicatis audiendi verbum Dei. Sequitur:

e ¶ *Et cum statis ad orationem, &c.]* Septem versus orationis dominicæ, Marcus suo more, in vna oratione comprehendit. Is namque cui dimissa sunt omnia, quid amplius rogabit, nisi quod perleueret, in eo quod obtinuit?

f ¶ *Et veniunt, &c.]* Et dicunt illi seniores: In qua potestate hæc facis? Respondit illis Iesus: Baptisma Ioannis de celo erat, an ex hominibus? Et cogitantes, dixerunt: Nescimus. De lucerna inuidi obscurantur, vt dicitur: *Parauit lucernam Christo meo: inimicos eius induam confusione.*

g ¶ *Et Iesus ait, nec ego dico vobis, in qua potestate hæc facio.]* Hic cum puerulo subuertitur Deus.

CAP. XII.

Et cepit illis in parabolis loqui: Homo passimauit vineam, &c.]

Hieron. tom. 6.

batur super doctrina eius. Et cum vespera facta esset, egrediebatur de ciuitate. Et cum mane transiret, viderunt ficum aridam factam radicibus. & recordatus Petrus dixit ei; Rabbi, ecce ficus cui maledixisti, aruit. Et respondens Iesus ait illis: Habete fidem Dei: amen dico vobis, quia quicumque dixerit huic monti tollere & mittere in mare, & non hæsitauerit in corde suo, sed crediderit, quia quodcumque dixerit, fiat, fiet ei. Propterea dico vobis, omnia quæcumque orantes petitis, credite, quia accipietis, & eueniet vobis. Et cum stabis ad orandum, dimitte tibi quid habetis ad vultum aliquem, vt & pater vester qui in caelis est, dimittat vobis peccata vestra. Quod si vos non dimiseritis, nec pater vester qui in caelis est dimittet vobis peccata vestra. Et veniunt rursus Hierosolymam. Et cum ambularet in templo, accedunt ad eum summi sacerdotes, & scribae, & seniores, & dicunt ei: In qua potestate hæc facis, & quis dedit tibi hæc potestatem vt ista facias? Iesus autem respondens ait illis: Interrogabo vos & ego vnus verbum, & respondete mihi, & dicam vobis in qua potestate hæc faciam. Baptisma Ioannis de celo erat, an ex hominibus. Respondete mihi. At illi cogitabant secum, dicentes, si dixerimus de celo, dicet, quare ergo non credidistis ei: Si dixerimus ex hominibus, timemus populum. Omnes enim habebant Ioannem quia vera propheta esset. Et respondentes dicunt Iesu: Nescimus. Et respondens Iesus ait illis: Neque ego dico vobis, in qua potestate hæc faciam.

CAPVT XII.

Et cepit illis in parabolis loqui: Vineam passimauit homo, & circumdedit sepe, & fodit lacum, & edificauit turrim, & locauit eam agricolis, & peregre profectus est. Et misit ad agricolas in tempore seruum, vt ab agricolis acciperet de fructu vineæ. Qui apprehensum eum cæciderunt & dimiserunt vacuum. Et iterum misit ad illos alium seruum, & illum in capite vulnerauerunt, & contumelias affecerunt. Et rursus alium misit, & illum occiderunt, & plures alios, quosdam cædentes, alios vero occidentes. Adhuc ergo vnus habes filium charissimum, & illum misit ad eos nouissimum, dicens: quia reuerentur filium meum. Coloni autem dixerunt ad inuicem: Hic est hæres, venite occidamus eum, & nostra erit hæreditas. Et apprehendentes eum occiderunt, & eiecerunt extra vineam. Quid ergo faciet dominus vineæ? Veniet & paret colonos, & dabit vineam alijs. Nec scripturam hanc legistis: Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, hic factus est in caput anguli, à domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris. Et quærebant eum tenere, & timuerunt turbam. Cognouerunt enim quoniam ad eos parabolam hæc dixerit. Et relicto illo abierunt. Et mittit ad eum quosdam ex pharisæis & Herodianis, vt eum caperent in verbo. Qui venientes dicunt ei: Magister, scimus quia verax es, & non curas quenquam: Nec enim vides in facie hominum, sed in veritate viam Dei doces: Licet dare tributum Cæsari, an non dabimus? Qui sciens veritatem illorum, ait illis: Quid me tentatis? Afferte mihi denarium vt videam. At illi obtulerunt ei, & ait illis: Cuius est imago hæc & inscriptio? Dicunt ei: Cæsaris. Respondens autem Iesus, dixit illis: Reddite igitur quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo. Et mirabantur super eo. Et venerunt ad eum Sadducei, qui dicunt resurrectionem non esse, &

Homo Deus dicitur pater humano affectu. Vineam, domus Israel est. Sepis, est custodia angelorum. Lacus, est lex, turris, templum: Agricola, sacerdos. Peregrinatio Dei, libertas est nostris arbitrij. Serui missi, prophetae. Fructus vineæ, obedientia. De prophetis alij caeli, alij vulnerati, alij occisi sunt. Filius charissimus & nouissimus, vnigenitus est. Verbum filium meum. Per ironiam hoc dicitur. Et eiecerunt eum extra vineam, id est extra plebem, dicentes: Quia Samaritanus es, & demonium habes. Datur vinea alijs, id est, ab oriente & occidente & austro, & ab aquilone venientibus, & recubentibus cum Abraham, Isaac, & Iacob, in regno Dei. Hic est lapis reprobus, quem gestat angulus, conueniens in cæna pura agnum cum pane, finiens vetus, nouum inchoans testamentum. Hic praestat mira in oculis nostris, vt topazion. Tunc interrogant eum mellitis verbis, & circumdant eum sicut apes, mel portantes in ore, aculeum in tergo dicentes.

i ¶ *Magister, scimus quia verax es, &c.]* Licet dare tributum Cæsari, &c.] Malæ siquidem cogitationes in ima terræ merguntur, quia de ipsis exeunt, & in eadem iterum cænositate voluuntur. Quod Iudæis euidenter accidit, cum blasphemii, in innocentis Christi cruore versati sunt. Respondit illis imaginem Cæsaris habentibus, nummum coactum Cæsari, vos ipsos liberato Deo reddite. *Signatum est super nos lumen vultus Dei, non Cæsaris.* Et veniunt ad eum Sadducei, & reliqua. De hac questione alijs disputabimus, hic nobis non est cura erroris alieni. Sed quod erunt homines sicut angeli Dei, id est, nemo ibi moritur, nemo ibi nascitur, nec infans nec senex. Mulier sterilis non relinquens semen ex septem fratribus nouissime moriens, quid aliud significat, quæ Iudaicam synagogam relictam quasi mortuam à spiritu septiformi, qui septem patriarchas impleuit: Qui non reliquerunt semen ei Abraham, quod est Iesus Christus. Licet enim puer natus est illis, nobis tamen genibus datus est. Quæ mulier mortua erat Christo, nec cuiquam patriarchæ de septem in resurrectione coniungetur. Septeno namque numero vniuersitas perfectorum signatur, vt versâ vice per Esaiam dicitur: *Apprehendent septem mulieres virum vnum, id est, septem ecclesiarum, quas dominus vnus amat, arguit & castigat, adorant*

CANON
G
Esa. 3. 4
g 123
X
h 124
VI
i 215
VI
k 126
VI
Ioan. 8. f
Mat. 8. b
l 127
II
Psal. 127. c
a 128
II
H
Psal. 4. b
b 129
I
c 130
II
Esa. 4. a
F 3
cum,

HIERON
178

CANON

E

Sup. s. a

Gen. 1.

Psal. 18. c.

1. Pet. 4. d

Psa. 242. a

d 131 VI

e 132 X

Psal. 7. d

Psal. 118. c

Ibid. 50. b

F

Psal. 16. e

f 133 II

Psal. 30. d

g 134 III

Psal. 37. b

Psal. 24. b

Exod. 25. c

h 135 II

Psa. 11. a

i 136 VII II

eu in vna fide. He sunt septē sporta fragmentis panū plenē. Panes verba sunt Spiritus sancti Sporta v. ecclesia. Quos panes Iesus benedicens fregit, & discipuli eius diuiserunt turbe, dum die septimo benedixit omnia opera sua, requiescens in eis. Vnde luce facta primo die qui est sapientia: & firmamen-

to in secūdo, qui est intellectus: & arida tertio, qui est consiliū: & luminarib. accēsis quarto, quę sunt virtutes: & volatilibus piscibusq; factis quinto, quę sunt scientia: & anima viuente sexto, i. e. homine ad imaginē Dei facta, quod est pietatis: septimo die Spiritu timoris domini qui permanet sanctus in seculū seculi, & replet orbē terrarū, sancta repletur ecclesia, nō habens maculā, neq; rugam. Cur autē ecclesia septiformis, i. e. perfecta timore repletur? Quia iustus vix saluabitur, qui rogat: Et non intres in iudicium cum seruo tuo domine, quia nō iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens. Vnde his septē qualitatib. spiritus psalterium cantauit, commemorans in eo, quid ne gligētia nostra pepererit, quid diligentia quaesierit, quid diuina prouidētia contulerit, quid inimici instigatio fraudauerit, quid obliuio lubrica subtraxerit: quid humana fragilitas intulerit, quid ignorātia improuida sefellerit. Omnes hos septē affectus in psalmis inuenimus expressos, vt est illud. Primus: *Conceptit dolere & peperit iniquitatē.* Secundus: *Preueni in maturitate & clamauit.* Tertius: *Incerta & occulta sapientie tua manifestasti mihi.* Quartus: *Inimici mei animam meā ex cuncte derunt.* Quintus: *Obluioni datus sum tanquā mortuus a corde.* Sextus: *Quoniam lumbi mei impleti sunt illusionib.* Septimus: *Delicta iuuentutis mee, & ignorantias meas ne memineris domine.* Quos septem affectus spiritus septiformis emundat & illuminat: vt septem lucernę ab austro ardetes, aquilonares tenebras expellat in tabernaculo domini. Spiritus sapientie in pigro negligentiam repellit. Spiritus intellectus diligentiam rationabiliter quaerit. Spiritus consilii, diuinam prouidentiam prudenter inuenit. Spiritus virtutis, instigationes fortiter retundit. Spiritus scientie, obliuionē lubricam diu esse integre non sinit. Spiritus pietatis, humanam fragilitatem elementer indulget. Spiritus timoris, Dei improuidam ignorantiam ardentē decoquit ac plene replet. Sapientia domū edificat, intellectus gubernacula inuenit, consilii bona secreta facit: virtus in patientia animam possidet: scientia diuitie fidei & salutis acquiruntur. Pietate prosperitas presentis

vita & futura consistit. Timore humilitas conferuatur, & omne peccatū expellitur. Quia *initium sapientie timor domini est.* a ¶ *De mortuis autem quod resurgant, non legistis in libro Moysi super rubum.* In quo est similitudo vestra, in quo ignis ardebat, sed non eius spinas consumebat:

interrogabāt eū, dicentes: Magister, Moses nobis scripsit, vt si cuius frater mortuus fuerit, & dimiserit vxorē, & filios non reliquerit, accipiat frater eius vxorē ipsius, & resuscitet semē fratri suo. Septē ergo fratres erāt, & primus accepit vxorē, & mortuus est non relicto semē, & secundus accepit eam & mortuus est, & nec iste reliquit semē, & tertius similiter. Et acceperunt eā similiter septē, & non reliquerunt semē. Nouissima omnium defuncta est & mulier: in resurrectione ergo cū resurrexerit, cuius de his erit vxor? Septē n. habuerunt eā vxorē. Et respondens Iesus, ait illis: Nonne ideo erratis non sciētes scripturas, neq; virtutē Dei? Cum n. a mortuis resurrexerint, neq; nubent neq; nubent, sed sunt sicut angeli in cœlis. De mortuis a. q. resurgant, non legistis in libro Moysi, super rubū quomodo dixerit illi Deus, inquiens: Ego sum Deus Abraham & Deus Isaac & Deus Iacob. Non est Deus mortuorū, sed viuorū. Vos ergo multū erratis. Et accessit vnus de scribis, qui audierat illos cōquirentes, & videns quoniā bene illis responderit, interrogauit eum quod esset primum omnium mandatū. Iesus a. respondit ei: Quia primū omnium mandatū est: Audi Israel, dominus Deus tuus, Deus vnus est. Et diliges dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & ex tota virtute tua. Hoc est primum mandatū. Secundū a. simile est illi: Diliges proximum tuum sicut teipsum. Maius horū aliud mandatū non est. Et ait illi scriba: Bene magister in veritate dixisti: quia vnus est Deus, & non est alius prater eum. Et vt diligat ex toto corde, & ex toto intellectu, & ex tota anima, & ex tota fortitudine, & diligere proximum tanquā seipsum, maius est omnib. holocaustatib. & sacrificijs. Iesus a. videns q. sapienter respondisset, dixit illi: Non es longe a regno Dei. Et nemo iam audebat eum interrogare. Et respondens Iesus, dicebat docens in templo: Quomodo dicunt scribę Christū filiū esse Dauid? Ipse n. Dauid dixit in spiritu sancto: Dixit dominus domino meo, sede a dextris meis: Donec ponā inimicos tuos scabellū pedū tuorū: Ipse ergo Dauid dixit eum dominum, & vnde est filius eius? Et multa turba eum libenter audiuit. Et dicebat eis in doctrina sua: Cauete a scribis, qui volunt in stolis ambulare, & saluari in foro, & in primis cathedris sedere & in synagogis, & primos discubitus in cœnis: qui deuorant domos viduarum sub obtentu prolixę orationis, hi accipient prolixius iudiciū. Et sedens Iesus contra gazophylaciū, aspiciebat quomodo turba iactaret aēs in gazophylaciū, & multi diuites iactabant multa. Cum venisset a. vna vidua pauper misit duo minuta, quod est quadrans. Et conuocās discipulos suos, ait illis: Amen dico vobis: quoniā vidua hæc pauper plus omnib. misit, qui miserunt in gazophylacium. Omnes enim ex eo quod abundabat illis, miserunt: hæc vero de penuria sua omnia quę habuit misit totum victum suum.

um meum, nec spinas vestras sub maledicto germinatas absumpsit: Inquiens, Deus Abraham & Deus Isaac & Deus Iacob, ter Deū nominando trinitatem inrimauit. Non est Deus mortuorū, sed viuorū. Vnū Deū iterans, vnam substantiam significat. Viuunt a. qui vendicabant portionem quam elegerant, mortui vero sunt, qui quod vendicauerūt perdidērunt. b ¶ *Et interrogauit eum vnus de scri. etc.* Quæ est hæc quaestio problematis, quod est commune omnibus peritis in lege nisi quod diuersa in Exodo & Leuitico & Deuteronomio ordinantur mandata? Vnde non vnū, sed duo intulit mandata de his etenim duob. vberibus super pectora sponsæ eleuatis, nostra alitur infantia. c ¶ *Et ait illi scriba: Bene magister in veritate dixisti. Et dixit illi Iesus: Non longe es a regno Dei.* Quare non est longe qui venit caillide? Longior namq; est ignorantia a regno Dei quam scientia. Vnde supra Sadduceis: *Erratis, inquit, nescientes scripturas neq; virtutē Dei.* Et docebat eos Iesus in templo, id est, palam eis de se loquitur, vt inexcusabiles sint, & vt ignis incendat arida scribarum & pharisæorum exempla, qui volunt in stolis ambulare.

d ¶ *Hi accipient prolixius iudiciū. Et sedens Iesus contra gazophylacium.* Id est, diuitiarum custodiam.

e ¶ *Aspiciebat quomodo diuites iactabant multa. Et veniens vna vidua pauperula, etc.* Diuites qui sunt, nisi qui profertur de thesauro cordis sui noua & vetera, quæ sunt incerta & occulta sapientie vtriusq; testamenti? Pauperula vero quæ est, nisi & ego similes mei, qui mitto, quod possum, & desidero quod non possum vobis explanare? Non quantum vos audistis, sed ex quanto considerat Deus. Vnuiquisque quadrans potest offerre. Hæc est torta panis in Exodo, quæ est voluntas prompta. Quæ cur quadrans dicitur? Quia ex tribus consistit, cogitatu, verbo, ac factio. Quod dicit, totum victum suum misit. Tota enim voluptas corporis in victu consistit. Vnde dicitur: *Totus labor hominis in ore suo est.*

CAPVT

CAPVT

Ecc. 1. b

Supr. col. b

D

Exod. 29. d

Ecc. 6. e

CAP. XIII.

CAPVT XIII.

CANON C

Matt. 25. b

Luc. 19. b

a 137

II

Exech. 3. d

b 138

II

c 139

I

d 140

VI

c 141

II

Exod. 12. d

Joine 2

Gen. 38.

f 142

VI

g 143

II

h 144

II

i 145

VI

k 146

II

l 147

VI

m 148

II

n 149

VI

o 150

II

p 151

II

q 152

VI

r 153

VI

s 154

II

t 155

II

a 156

I

b 157

VI

c 158

A

ET cum egredere de templo

ET cum egredere de templo, ait illi vn^o ex discipulis suis: Magister, aspice quales lapides & quales structure? Et respondens Iesus, ait illi: Vides has omnes magnas edificationes: Non relinques lapis super lapidem, qui non destruat. Et cum sederet in monte oliuarum contra templum, interrogabat eum separatim Petrus & Iacobus, & Ioannes & Andreas: Dic nobis quando ista fient, & quid signum erit, quando haec omnia incipient consummari. Et respondens Iesus coepit dicere illis: Videte ne quis vos seducat. Multi enim venient in nomine meo, dicentes, quia ego sum, & multos seducet. Cum audieritis a bella, & opiniones bellorum, ne timeueritis, oportet enim haec fieri, sed nondum finis. Exurgat enim gens super gentem, & regnum super regnum, & erunt terrae motus per loca & fames. Initium dolorum haec. Videte autem vosmetipsos. Tradent enim vos in concilia, & in synagogis vapulabitis, & ante praesides & reges stabitis propter me in testimonium illis. Et in omnes gentes primum oportet predicari euangelium. Et cum duxerint vos tradentes, nolite praecogitare quid loquamini: sed quod datur vobis fuerit in illa hora, id loquamini. Non enim estis vos loquentes, sed Spiritus sanctus. Tradet enim frater fratrem in mortem, & pater filium, & confurgent filii in parentes, & morte afficient eos. Et eritis odio omnibus propter nomen meum. Qui autem sustinerit in finem, hic saluus erit. Cum autem videritis abominationem desolationis stantem vbi non debet, qui legit, intelligat. Tunc qui in Iudaea sunt, fugiant in montes, & qui super tectum, non descendat in domum, nec introeat vt tollat quid de domo sua. Et qui in agro erit, non reuertatur retro tollere vestimentum suum. Vt autem praegnantibus & nutriendis, in illis diebus. Orate vobis, vt hyeme non fiat. Erunt enim dies illi tribulationis tales quales non fuerunt ab initio creaturae quae condidit Deus vsque nunc, neque fient. Et nisi breuiasset dominus dies, non fuisset salva omnis caro. Sed propter electos quos elegit, breuiavit dies. Et tunc si quis vobis dixerit: Ecce hic est Christus, ecce illic, ne credideritis, Exurgent enim pseudochristi & pseudoprophetae, & dabunt signa & portenta ad seducendos si fieri potest etiam electos. Vos ergo videte, ecce praedixi vobis omnia. Sed in illis diebus post tribulationem illam sol contenebrabitur, & luna non dabit splendorem suum, & stellae caeli erunt decedentes, & virtutes quae in caelis sunt, mouebuntur, & tunc videbunt filium hominis venientem in nubibus cum virtute multa & gloria. Et tunc mittet angelos suos, & congregabit electos suos a quatuor ventis, a summo terrae, vsque ad summum caeli: A ficu autem discite parabolam: Cum iam ramus eius tener fuerit, & nata fuerint folia, cognoscitis quia in proximo sit aestas. Sic & vos cum videritis haec fieri, scitote quod in proximo sit in ostantibus. Amen dico vobis, quonia non transibit generatio haec, donec omnia ista fiant. Coelum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt. De die autem illa vel hora nemo scit, neque angeli in caelo, neque filius, nisi pater. Videte vigilate, & orate, nescitis enim quando tempus sit. Sicut homo qui peregre profectus reliquit domum suam, & dedit seruis suis potestatem cuiusque operis, & ianitori praecipit vt vigilet. Vigilate ergo: nescitis enim quando dominus veniet, sero autem media nocte, an galli cantu, an mane, ne cum venerit repente inueniat vos dormientes. Quod autem vobis dico, omnibus dico: Vigilate.

Psal. 60. a

Genes. 6. b

B

ET cum egredere de templo

ET cum egredere de templo, ait illi vn^o ex discipulis suis: Magister, aspice quales lapides & quales structure? Et respondens Iesus, ait illi: Vides has omnes magnas edificationes: Non relinques lapis super lapidem, qui non destruat. Et cum sederet in monte oliuarum contra templum, interrogabat eum separatim Petrus & Iacobus, & Ioannes & Andreas: Dic nobis quando ista fient, & quid signum erit, quando haec omnia incipient consummari. Et respondens Iesus coepit dicere illis: Videte ne quis vos seducat. Multi enim venient in nomine meo, dicentes, quia ego sum, & multos seducet. Cum audieritis a bella, & opiniones bellorum, ne timeueritis, oportet enim haec fieri, sed nondum finis. Exurgat enim gens super gentem, & regnum super regnum, & erunt terrae motus per loca & fames. Initium dolorum haec. Videte autem vosmetipsos. Tradent enim vos in concilia, & in synagogis vapulabitis, & ante praesides & reges stabitis propter me in testimonium illis. Et in omnes gentes primum oportet predicari euangelium. Et cum duxerint vos tradentes, nolite praecogitare quid loquamini: sed quod datur vobis fuerit in illa hora, id loquamini. Non enim estis vos loquentes, sed Spiritus sanctus. Tradet enim frater fratrem in mortem, & pater filium, & confurgent filii in parentes, & morte afficient eos. Et eritis odio omnibus propter nomen meum. Qui autem sustinerit in finem, hic saluus erit. Cum autem videritis abominationem desolationis stantem vbi non debet, qui legit, intelligat. Tunc qui in Iudaea sunt, fugiant in montes, & qui super tectum, non descendat in domum, nec introeat vt tollat quid de domo sua. Et qui in agro erit, non reuertatur retro tollere vestimentum suum. Vt autem praegnantibus & nutriendis, in illis diebus. Orate vobis, vt hyeme non fiat. Erunt enim dies illi tribulationis tales quales non fuerunt ab initio creaturae quae condidit Deus vsque nunc, neque fient. Et nisi breuiasset dominus dies, non fuisset salva omnis caro. Sed propter electos quos elegit, breuiavit dies. Et tunc si quis vobis dixerit: Ecce hic est Christus, ecce illic, ne credideritis, Exurgent enim pseudochristi & pseudoprophetae, & dabunt signa & portenta ad seducendos si fieri potest etiam electos. Vos ergo videte, ecce praedixi vobis omnia. Sed in illis diebus post tribulationem illam sol contenebrabitur, & luna non dabit splendorem suum, & stellae caeli erunt decedentes, & virtutes quae in caelis sunt, mouebuntur, & tunc videbunt filium hominis venientem in nubibus cum virtute multa & gloria. Et tunc mittet angelos suos, & congregabit electos suos a quatuor ventis, a summo terrae, vsque ad summum caeli: A ficu autem discite parabolam: Cum iam ramus eius tener fuerit, & nata fuerint folia, cognoscitis quia in proximo sit aestas. Sic & vos cum videritis haec fieri, scitote quod in proximo sit in ostantibus. Amen dico vobis, quonia non transibit generatio haec, donec omnia ista fiant. Coelum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt. De die autem illa vel hora nemo scit, neque angeli in caelo, neque filius, nisi pater. Videte vigilate, & orate, nescitis enim quando tempus sit. Sicut homo qui peregre profectus reliquit domum suam, & dedit seruis suis potestatem cuiusque operis, & ianitori praecipit vt vigilet. Vigilate ergo: nescitis enim quando dominus veniet, sero autem media nocte, an galli cantu, an mane, ne cum venerit repente inueniat vos dormientes. Quod autem vobis dico, omnibus dico: Vigilate.

Mat. 11. d

Ioan. 14. d

CAPVT XIV.

ET Rat^o a pascha, & azyma post biduum, & querebant summi sacerdotes & scribae, quomodo eum dolo tegeret & occiderent, dicebant autem: Non in die festo, ne forte tumultus fiat in populo. Et cum esset Bethania in domo

quae est ecclesia. Dominus seruis suis potestatem cuiusque operis, i. e. octo talenta, iuxta Matthaeum vel decem minas, iuxta Lucam. Et ianitori praecipit vt vigilet, i. e. ei qui praedicat, cui dicitur: Si non annunciaueris iniquo iniquitatem suam, sanguinem suum de manu tua requiratur. Vigilate ergo & reliqua. Seruo an media nocte, quando sunt occisa Aegyptiorum primigenita, ne inueniat vos dormientes. Nam qui dormit, non corpora vestra, sed phantasmas intendit. & vacuus vigilat de his quae viderat. Sic nimirum sunt quos mundi amor rapit in vita, deserit post vitam quod somnabant pro certo. Sequitur. d. Quod vobis dico, omnibus dico: Vigilate. Hoc sine concludit sermonem, vt commune omnium praecceptum nouissimi per primos audiant.

CAP. XIV.

Rat^o a pascha, & azyma post biduum. Nunc aspicegam^o librum nostrum sanguine & limina domorum: & sunt coccineum circumdemos domui orationis nostrae, & coccum in manu nostra vt Zare ligemus, vt vacca rusa in valle occisa enarrare possimus. Phasae transitus interpretatur Pascha, v. immolatio. In immolatione agni & transitu populi per mare vel per Aegyptum, praefiguratur passio Christi, & redemptio populi de inferno: quae do nos post biduum visitat, i. e. plenissima luna aetate Christi praesentata, vt nec cui aliquid parte tenebrosa carnes agni immaculati, qui tollit peccata mundi, in vna domo, quae est vna electae matris suae ecclesiae catholicae, calciaati charitate & armati virtute comedamus, dicentes: Est enim pascha nostrum immolatus est Christus.

Et querebant summi sacerdotes, & scribae, & c. A principibus egressa est iniquitas in Babylo nec. Occiso etenim capite totum corpus enerue efficitur. Vnde miser faciunt capita moluntur. Vitant die festo quod conuenit illis. Non est enim festiuitas his qui vitam & misericordiam praediderunt. Venit Iesus Bethania. Hinnulus ceruorum saepe ad lectum suum redit, i. e. filius obediens patri vsque ad mortem, obedientiam a nobis petit. Simon lepro-

fectus reliquit domum suam, & dedit seruis suis potestatem cuiusque operis, & ianitori praecipit vt vigilet. Vigilate ergo: nescitis enim quando dominus veniet, sero autem media nocte, an galli cantu, an mane, ne cum venerit repente inueniat vos dormientes. Quod autem vobis dico, omnibus dico: Vigilate.

Et cum esset Bethania in domo

leplius, mundū infidelē primo, & postea fidelem significat. Mu-
 lier cū alabastro, ecclesiasticam fidē, q̄ dicit: *Nardus mea dedit o-*
doresū. Pistica nardus dicitur, id est mystica & pretiosa: Domus
 impleta odore, cœlū & terra est. Fractū alabastrū, carnale est de-
 siderium, q̄ frangitur ad caput ex quo omne corpus compagi-
 natum est. Recumbente ipso, id Simonis leprosi, & recumberet, venit mulier habens
 est, humiliante, vt eum tangeret alabastrum vnguenti nardi spicati pretiosi, & fracto
 fides peccatricis, quæ de pedib. alabastro effudit super caput eius. Erant a. quidā in-
 ascendit ad caput, & ad pedes a- digne ferētes intra semetipsos, & dicentes: Vt quid
 capite descendit per fidem: i. e. perditio ista vnguenti facta est? Poterat n. vnguentū
 ad Christi & ad membra eius. istud venundari plusquā trecentis denarijs, & dari
 a. ¶ *Quidam indigne ferentes.*] Pauperib. Et fremebant in eā. Iesus a. dixit: Sinite eā:
 synecdochen dicitur vnus pro multis, & multi pro vno: Dicen- Quid illi molesti estis? Bonū^b opus operata est in me.
 tes intra se: *Vt quid perditio hac vn Semper enim pauperes habetis vobiscum, & cum*
 guenti: Perditus de salute perdi- voueritis, potestis illis bene facere, me autem
 tionem inuenit, & in ficu fru- non semper habetis. Quod habuit, hæc fecit: a
 ctifera mortis laqueum nanci- Præuenit^d vngere corp^o meū in sepulturā, Amē dico
 scitur. *Trecentis denarijs poterat ven- vobis vbi cūq; p̄dicatū fuerit euāgelīū istud in vni-*
 undari vnguentum, & dari paupe- uerso mundo, & q. fecit hæc, narrabitur in memoriā
 ribus. Sub prætextu auaritiæ my- eius. c. Et Iudas Iscariotis vt proderet eū illis. Qui audien-
 sterium loquitur fidei. Etenim tes nauis fides trecentis denarijs, vt proderet eū illis. Qui audien-
 nostra fides trecentis denarijs, id est, decem sensibus per- tes gauisi sunt, & promiserunt ei pecuniā se daturus.
 narijs, id est, decem sensibus per- corpus & animam & spiritum Et q̄rebat quomodo eū opportune traderet. Et primo
 triplicitatis: vt & nos sicut Gede die azymorū quādo pascha immolabant, dicunt
 on trecentorū vtrorū numerū ei discipuli: Quo vis eam^o & parem^o tibi comedere pa-
 affumentes, allophylorum ca- scha? Et mitit duos ex discipulis suis, & dicit eis: Ite
 strata pauperes spiritu fractis lag- in ciuitatē, & occurret vobis homo lagenā aquæ ba-
 culis nostris cum turbis & lucer- iulans, sequimini eū. & quocumq; introierit, dicite
 nis destruamus, & vt Abraham domino dom^o, quia magister dicit: Vbi est refectio
 cum trecentis virtus, spolia ad ve- mea: vbi pascha cum discipulis meis manducē. Et ip-
 sperum diuidamus. Sequitur. se vobis demonstrabit cenaculū grāde stratū, & illic
 b. ¶ *Bonum opus operata est in me.* parate nobis. Et abierunt discipuli eius, & venerūt in
 Qui credit in Deum, reputatur ciuitate, & inueniunt sicut dixerat illis, & parauē-
 ei in opus iustitiæ. Aliud est n- runt pascha. f. Vespere^d a. factū venit cū duodecim,
 credere ei, aliud credere in eum & discumbentib. eis & manducantib. ait Iesus: Amē
 id est, totum eijcere te in illum. dico vobis, quia vnus ex vobis tradet me qui mandu-
Quod habuit, hæc fecit. Non aliud cat mecū. g. At illi cæperūt cōtristari, & dicere ei sin-
 de speremus quod in nobis ha- gulatim: Nunquid ego^h Qui ait illis: Vnus ex duode-
 bebimus. cim qui intingit mecū in catino. Et fili^o quidē homi-
 c. ¶ *Præuenit vngere corpus meum.* nis vadit sicut scriptū est de eo. Vā a. homini illi per-
 Id est antequam veniret is qui quem filius hominis tradetur. Bonū erat ei si natus
 excluderet. Iudas Iscariotis vnus non fuisset homo ille. k. Et manducantibus illis, acce-
 de duodecim. Vnus numero, pit Iesus panem, & benedicens fregit & dedit eis, &
 non vnus merito, vnus nomine ait: Sumite, Hoc est corpus meum. l. Et accepto ca-
 non vnus numine, vnus corpo- lice^e gratias agens dedit eis. Et biberunt ex^f illo o-
 re, non vnus animo. Vnde spon- mnes. Et ait illis: Hic est sanguis meus noui testa-
 sus ad sponsam canit: *Vulnerasti menti, qui pro multis effundetur. Amen dico vobis,*
cor meum soror mea sponsa, in vno o- quod iam non bibā^d de genimine vitis vsq; in illum
culorum tuorum, & in vno crimine col- diē, cum illud bibā nouū in regno Dei. m. Et hymno^h
li tui. Oculis & crinis, sapientiæ dicto exierunt^b in mōtē oliuarū, Et ait Iesus, n. Om-
 est virtus, quoniam Iudæ cum nes scandalizabimini in me in nocte ista: quia scri-
 cæteris dicitur: *Vobis datum est ptum est: o Percutit pastorē, & dispergetur oves. Sed*
nostrum mysterium regni, & dedi vo postquam resurrexero, præcedā vos in Galilæā. p. Pe-
 bis potestatem & reliqua. Abi- trum extinguit ignis æterni, quia indigne sumit myster a Christi.
 it ad principes. Postquam ex- Hic macula in luna ostenditur, quæ nunquam deletur. Luna
 iit, Satanas in eum intrauit. bibit, sed non saturatur: nec si-
 Hic nox nocti indicat scientiā, tiam extinguit ignis æterni, quia indigne sumit myster a Christi.
 Vnum quodque animal ad simile sibi iungitur. Maria currit ad
 apostolos, vt dies diei eructet verbum. Et Iudas ad Iudæos, vt
 nox nocti indicet scientiā. Promittunt pecuniā, amittunt vitā,
 quam ipse recepit cum vitā amisit. *Querebat opportunitatem.* Op-
 portunitas doli nunquam inuenitur, vt non vindicetur hic
 aut illic. Promittit se tradere, vt magister eius diabolus ante di-
 cebat. Tibi dabo potestatem hanc vniuersam. Et primo die a-
 zymorum, q̄ cum amaritudine manducantur: azyma nobis est
 redemptio nostra. Amaritudo vero passio domini. Dicunt disci-
 puli: *Quo vis eam?* Vt cum voluntate Dei dirigamus gressus
 nostros. Dominus indicat cum quo manducat pascha, & more
 suo mittit duos, quod supra exposuimus. Et dicit: Ite in ciuita-
 tem, & reliqua. Ciuitas est ecclesia quæ muro fidei cingitur:
 Homo occurrens, populus primitiuus est. Amphora aquæ,
 lex litteræ est. Sequimini eum, qui ducit in altū vbi est refectio
 Christi: Vnde Raab exploratorib. mandat vt nō irent per ima-
 sed per excellā pgerēt. Cenaculum grande, ecclesia magna est

quæ narratur nomen domini, strata varietate virtutum, & lin-
 guarum, vt est illud: *Circumamicta varietate*, in qua paratur do-
 mino pascha. Dominus domus, Petrus apostolus est. Cui do-
 minus domum suam credidit, vt sit vna fides sub vno pastore.
 d. ¶ *Vespere autem factū, &c.*] Vespere dici, vesperā indicat mun-
 di. Circa vndecimā namq; horā veniunt nouissimi qui primi de
 natiū vitæ accipiūt æternā, quia ante crucem Abraham erat in
 inferno, & post crucem latro in paradiso. Manducantib. a. eis a-
 it: Vnus ex vobis me tradet, qui manducat mecum panē. Quia
 dum falsitas arguitur, nihilomi- nus veritas comprobatur, vt im-
 pleretur quod dicitur: *Qui ede- bat panes meos, magnificabat super me supplantationē.* Omnes tangū-
 tur vt fiat harmonia in cithara: omnes nerui bene suspensi, con-
 sona voce respoñden: Nunquid ego sum domine? Vnus remis-
 sus & pecunia amore affectus dixit: Nunquid ego sum rabbi? Et dicit illis: Vnus de duode-
 cim. Separat lupus seorsum ouē quam capit. Quis quæ de ouili egreditur, lupi patet mortib. Fi-
 lus hominis vadit: sed vā homi- ni per quem tradetur. Multi bo- num vt Iudas faciunt, sed omni- no illis non proficit. *Bonum erat ei si non esset natus:* Intimo latens vtero materno, melius est non esse quāam ad tormenta esse. *Accepit Iesus panem, & benedicens fregit, transfigurās corpus suum in panem, quod est ecclesia præ- sens, quæ accipitur in fide: bene- dicitur in numero: frangitur in passionibus: datur in exemplis: sumitur in doctrinis: formans sanguinem suum in calicem, vi- no & aqua mixtum: vt alio pur- gemur a culpis, alio redimamur a pœnis. Sanguine namq; agni- seruatur domus à percussione angeli, & aqua maris rubri ex- tinguuntur inimici, quæ sunt mysteria ecclesiæ Christi.*
 e. ¶ *Gratias agens dedit illi.*] Gra- tia, non meritis saluati sumus, à Deo.
 f. ¶ *Et biberunt ex eo omnes.*] Ebri- etas felix, satietas salutaris, quæ quanto copiosius sumitur, tan- to maiorem sobrietatem men- tibus donare dignatur. Et Iudas bibit, sed non saturatur: nec si- tum extinguit ignis æterni, quia indigne sumit myster a Christi.
 g. ¶ *Non bibam de genimine vitis vsque in diem illum, &c.*] Hic mu- tat tantum sacrificium, sed non mutat tempus, vt nos nunquā carnā Domini ante quartādecimā lunā faciamus. Qui facit in quartādecima resurrectionem, in vndecima luna car- nā domini facit, quod nunquam inuentum est, nec in veteri testamento, nec in nouo.
 h. ¶ *Et hymno dicto.*] id est laude domini, vt est in psalmo: *Et lau- dabunt dominum qui requirunt eum: & manducauerunt eum, & ad- orauerunt omnes pingues terræ.*

G
Psal. 44. a

Psal. 40. e

H

Exo. 12. 14

Psal. 12. f

A

a ¶ *Et exierunt, &c.*] In monte oliueti Iesus tenetur, & inde ad caelos ascendit: vt nos sciamus, quia inde ascendimus ad caelos, vnde vigilamus & oramus & ligamur, nec repugnamus in terra. Omnes vos scandalum patiemini. Omnes cadunt, sed non omnes iacent. Numquid refurgat? Carnale est cadere, sed diabolicum iacere. Scriptum est, *percutite pastorem.* Propheta Zacharias postulat passionem domini. Pater respondet, percutia pastoris, precibus sanctorum infernaliu. Filius a patre mittitur & percutitur, i.e. incarnatur & patitur. *Disperguntur oues pastore capto, resurrectio promittitur, vt spes non extinguatur.*
b ¶ *Petrus ait: Et si omnes, &c.*] Et auis sine pennis in altum volare nititur: Sed corpus aggrauat animam, vt timore humanae mortis, timor dei superetur vel vincatur.
c ¶ *Prisquam gallus, &c.*] Gallus cantat, Petrus negat ter. Gallus lucis nuncius quis est, nisi Spiritus sanctus: cuius voce in prophetis & apostolis nos de teina abnegatione qua Deum negauimus nosse, voce ancillarum exteritii, excitatur ad amatissimos post lapsum stetus: qui male cogitamus de Deo, & male locuti sumus ad proximos, & male fecimus ad nosmetipsos. *Et venit in pradium Gethsemani, i.e. vallis pinguedinū, vbi tauri pingues obederunt eum, & vituli multi circumdederunt eum.*

Pfal. 40. b
Zach. 13. c

פסוק
פסוק

B

d ¶ *Sedete hic donec orem.*] Separatur in oratione qui separatur in passione, quia ille orat, illi dormiunt pinguedine cordis oppressi.
e ¶ *Cepit pauere, & ait: Tristis est anima, &c.*] Pauere & tristificari docemur ante iudicium mortis: quia non possumus per nos dicere nisi per illum: *Veni princeps mundi huius, & in me non habet quicquam.* Et dixit, *Abba pater.* Hebraice, & Graece loquitur, quia non est distinctio Iudaei & Graeci.
f ¶ *Si possibile est, transfer calicem hunc a me; sed non quod ego volo.*] Vsq; ad finem non cessat nos docere, patribus obedire, & voluntatem eorum voluntati nostrae praeponere. Inuenit eos dormientes. Sicut dormiunt mente, sic & corpore.
g ¶ *Vigilate & orate ne intretis in temptationem.*] In temptationem intret, qui orat negligit. Ter discipuli dormiunt, & ter dominus orans suscitatur. Terna dormitatio, tres mortuos quos dominus suscitauit significat. Primum in domo: secundum ad sepulcrum: tertium de sepulcro. Terna vigilia domini, tres personas habere nos in orando docet: & de praeteritis & futuris & de praesentibus veniam rogare. Venit Iudas cum gladijs & lignis. Incumbit virtuti respodens quidquam ad ea quae tibi obijciuntur ab saeculi qui desperat de adiutorio his: Ille autem tacebat, & nihil respodit. Rursum Dei. Dat signum oculi cum venes Christus filius Dei benedicti: ¶ Iesus autem dixit illi: Ego sum. ¶ Et videbitis filium hominis a dextris virtutis, & venientem cum nubibus caeli. ¶ Summus autem sacerdos scindens vestimen-

no doli: Sicut Cain obtulit sacrificium subdolum & reprobatur. Vnde vinū cū aceto in cruce ponunt. Et tenuerunt Iesum. Hic adest Ioseph virtuosus, venditus a fratribus, & ferrū petranfuit animae eius. Vnus educens gladiū eius amputauit auriculam serui. Praedicatio Petri, audita a Iudaeis abscidit regni Dei.
h ¶ *Tunc discipuli eius omnes relinquentes eum fugerunt.*] Tunc adimpletum est quod dicitur: *Elongasti a me amicum & proximum, & notos meos a miseria.*
i ¶ *Adolescens quidam sequebatur eum amictus sindone super nudo, vtique corpore, & tenuerunt eum.* At ille, *reiecit sindone, nudus profugit ab eis.* Et adduxerunt Iesum ad summum, &c.] Hoc proprie Marcus. Sicut & Ioseph relicto pallio nudus de manibus impudicae dominae effugit. Qui autem vult efugere manus iniquorum relinquens mente quae munda sunt, fugiat post Iesum. Et conuenerunt sacerdotes & scribae. Tunc fit congregatio taurorum in vacca populorum. Petrus a longe sequebatur. Vir duplex animo, inconstans est in omnibus vis suis. Timor retrahit, charitas trahit. In atio cū ministris calefacit se ad ignem. Atriū sacerdotis, est secularis circuitus: ministri, daemonia sunt: ignis, desiderium carnale, cū quibus qui manet, flere peccata non potest. *Summi sacerdotes querebant falsum testimonium aduersus Iesum. Mentia est iniquitas sibi: vt regina aduersus Ioseph, & sacerdotes aduersus Susannam: sed ignis sine materia deficit. Et conuenientia testimonia non erant.* Quod variatur, incertum habetur.
k ¶ *Quidam dicebant: Audiuimus hunc dicentem. Ego dissoluam templum hoc, &c.*] Moris est haeticorum vmbra de veritate trahere. Non ille dixit quod illi dicunt: sed simile verbum de templo corporis sui, quod post triduum resuscitauit. Exurgens summus sacerdos interrogat Iesum: Ille autem tacebat. Ipse Deus & Saluator noster qui mundo salutem contulit, & humano generi sua pietate subuenit: sicut ovis ad occisionem sine voce ducitur, & obmutuit & siluit a bonis. Taciturnitas Christi apologiam Adae absoluit.
l ¶ *Et dixit ei: tu es Christus filius Dei benedicti?*] Quae expectabat de longe, in prope non vident. Sicut Isaac caligantibus oculis, Iacob sub manibus non agnoscebat, sed longe de eo futura canit.
m ¶ *Iesus autem dixit illi: Ego sum.*] Vt inexcusabiles sint.
n ¶ *Et videbitis filium hominis.*] Sacerdos interrogat filium Dei: Iesus autem respondit filium hominis: vt hic intelligamus Dei filium eundem esse & filium hominis, & ne quaternitate faciamus in trinitate: sed homo in Deo, & Deus in homo necesse sit.

Ioan. 14. b

Matth. 1. c
Esa. 7. e
Ioan. 11. f

E
 Matt. 25. c
 p 193
 I
 q 194
 I
 2. Reg. 15. f
 r 195
 I
 f 196
 I
 t 197
 II
 Psa. 46. a
 a 198
 II
 b 199
 I
 Exod. 4.
 c 200
 I
 F
 Osee. 13. d
 d 201
 IV
 Ela. 53. b
 c 202
 II
 f 203
 IV
 Iudic. 14. b
 Psa. 115. a
 g 204
 I
 h 205
 I
 i 206
 I
 k 107
 III
 l 208
 VI
 m 209
 I
 Iudic. 15. v
 Iudic. 16. c

a ¶ *Adextris virtutis, &c.*] Id est in vita regnantem sempiterna, & virtute diuina.
 b ¶ *Et venientem in nubibus caeli, &c.*] In nube ascendit, cum nube venit: id est in corpore suo solo, quod sumpsit a Virgine ascendit: & cum multi formi ecclesia quae est corpus ipsius & plenitudo eius ad iudicium venturus est: sicut dicit secundum Matthaeum: *Cum autem venerit filius hominis, & omnes angeli cum eo, & reliqua.*
 c ¶ *Summus sacerdos scidit vestimenta sua.*] Hoc est Ephod, in quo habebat honorem, Iudaei amiserunt. Hic adest Samuel scisso pallio de manib. Saul: id est regno. Milites gentiles non scindunt tunicam Christi. Sacerdotes vero scindunt dignitatem sacerdotii sui. Et condennant eum reuēse mortis. Quo reatu suo, reatum nostrum solueret, & velamine faciei suae, velamen cordiū nostrorū auferret, & sputaminib. susceptis, faciem animae nostrae lauaret: Et colaphis, quib. in caput percussus est, caput humani generis, quod est Adam, sanaret. Et alapis, quib. expalmatu est, maxima laus eius, nostris manib. & labijs plauderet, vnde: *Omnes gentes plaudite manib.* Et cruce sua, cruciatum nostrum solueret, & morte sua, mortem nostrā necaret: cum formam serpentis serpentem necat: quia serpente de virga facto alij absorbentur serpentes. Vnde per prophetam ipse dicit: *Ero mors tua o mors, & morsus tuus o inferne.* Opprobria eius, nostrum absteruere opprobrium. Vincula eius nos liberos fecerunt. Corona spinea capitis eius, diadema regni adepti sumus. Vulnētib. eius sumus sanati. Sepultura eius resurgimus: Descensione eius ad inferos, nos ascendimus ad caelos. Hic inuenitur mel in ore leonis mortui. Haec omnia praevideus propheta ait: *Quid retribuam domino pro omnibus, quae retribuit mihi?*
 d ¶ *Et cum esset, &c.*] Petrus sine spiritu, voci ancillae cessit: cum spiritu, nec principibus, nec regibus cedit. Prima ancilla titubatio est. Secunda cōsentio. Tertius vir, actus est. Hec est trina negatio, quam abluit per fletus verbi Christi recordatio. Tunc nobis gal'us cantat, quando praedicator quisq; per poenitentiam corda nostra ad cōpunctionem excitat. Tūc incipimus flere, quando ignimur intus per scintillam sententiae, & foras eximus extra quod fuimus.

CAPVT XV.

Et confestim mane consilium facientes summi sacerdotes cum seniorib. & scribis & vniuerso consilio: Vinculum Iesum tradunt Pilato.] Hic adest Samson vincētus a Dalila. Sāson, id est sol eorum quib. occubuit sol in meridie. Dalila situla interpretatur, quae est synagoga: quae situlae more limpido liquorem nō tenet, & quae quilibet immūda colligit Sāson noster maxilla verbi sui innumeras cateruas Iudaeorū & demonū hinc hinc, & fontem perennis vitae sitientib. nobis, id est corpori

suo aperit. Pontifices concitauerunt turbas vt peterent Barabbam, & crucifigerent Iesum. Hic duo hirci adfunt: vnus dicitur *scilicet* id est, emissarius, cum peccato populi in desertum in ferni absolutus dimittitur: alter pro peccatis absolutus, vt agnus occiditur. Pars domini semper maclatur, pars diaboli qui est magister eorum cōfrenata in tartarū praecipitatur. Subditur. ¶ *Vultis dimittam vobis regem Iudaeorum, &c.*] Multas occasiones dedit Pilatus liberandi Saluatorem. Primo confectis latronē: deinde inferens. Quid ergo vultis faciam regi Iudaeorum? Cumque respondissent: crucifigatur, non statim acquieuit: sed secundum suggestionem vxoris, quae mandauerat ei, vt Matthaeus dicit: *Nihil tibi & iusto illi,* respondens: Quid enim mali fecit? quod dicendo Iesum absoluit. Milites induunt eum in purpura, &c. Vestimētis suis nudauerunt, id est Iudaei. Purpura induitur, id est gētili ecclesia, quae de scopulis maris est collecta. Item ea scandalizante exutus in sine, Iudaica rursum induitur plebe. Cum enim intrauerit plenitudo gentium, tunc omnis Israel saluus erit. Et adducunt illū vt crucifigerent eum. Hic educitur Abel in agrum a fratre, vt perimiratur: Hic adest Isaac cum lignis, & Abraham cum ariete in Sabech haerete. Hic adest Ioseph cū fasciculis somnia o, & tunica talari sanguine lita. Hic adest Moyses cum virga, & serpente suspēso in ligno. Hic adest botrus in ligno portatus. Hic adest Iesus cum ligno ad quaerendam securam quae in ima demerata est, & natauit ad lignum: d est genus humanum, quod a ligno vetito in infernum cecidit, per lignum crucis Christi, & per baptismum aquae ad paradysum natauit. Hic adest Ionas de ligno fortis in mare in ventre; ceu triduo missus. ¶ *Et angariauerunt praetercūntē quendam Simonem venientem de villa, patrem Alexandri & Rufi.*] Alij per merita patrum suorum commemorantur alij per merita filiorum suorum. Hic autem Simon qui crucem in angaria portat, meritis filiorū suorū, qui erāt discipuli, cōmemoratur. Per hoc nos in praesenti vita admone-mur, parentes adiuuari per nato-rū suorū sapientiam: vt populus Iudaicus, propter patriarcharū & prophetarū & apostolorū merita, semper cōmemoratur. De amaritudine. n. radices surgit dulcedo oliuae: vnde per Hieremiam ad Iudā dicitur: *Oliuam vberē, pulchram fructiferam, speciosam vocauit dominus nomen tuū.* Vt tolleret crucē eius. Dū legerent. *Maledictus omnis qui pēdet in ligno,* factus est maledictus, vt tolleret maledictū. Si-mō qui portat crucē in angaria, ipse est qui laborat p. laude humana. Cogūt eū homines huic labori, quem nō cogit timor & dilectio Dei. Ipsa species crucis, quid est nisi forma quadrata mundi? Oriens de vertice fulgens. Arctō dextra tenet, auster in laeva cōsistit, occidens sub plātis firmatur. Vñ Apost. dicit: Vt

Matt. 27. b
 Rom. 11. c
 Gen. 4.
 Gen. 22.
 Num. 11. b
 H
 Num. 13. c
 4. Reg. 6. b
 Ion. 1. d
 Hier. 11. a
 Deut. 21. d

A
Eph. 3. d.

sciamus quae sit altitudo & latitudo & profundum. A-
nans quando volat ad aethera, formam crucis assumunt: homo
nans per aquas vel orans, forma crucis vehitur. Navis per
maria, antenna cruci simillata sufflatur, Thau littera, signum
salutis & crucis descriptur. Et perducunt eum in Golgotha,

Psal. 68. a

a ¶ Et dabat ei bibere myrrhatu
vinum.] Hoc aceto, succus lactalis
pomi abstergitur. Et non accepit,
id pro quo patitur. Vnde de eo
dicitur: *Qua non rapui, tunc exolve-
ba. Et crucifiguit eum.* Hic figitur sal-
lus in ligno: ligno primo infixa
est mors. Lignum primum, lignu
scientiae boni & mali est. Et secun-
dum lignum, boni tantum, & no-
bis & vita lignum est. Extentio
manus primae ad lignum, mortem
apprehendit: extentio autem se-
cunda, vitam qua perierat inuen-
nit. Ligno hoc vehimur per ma-
re vndolam ad terram viuentiu.
b ¶ *Disiuerunt vestimenta.* &c.]
Vestimenta domini, eius manda-
ta sunt, quibus tegitur corpus e-
ius, quod est ecclesia: quae diui-
duntur inter milites gentium, vt
sint quatuor ordines cum vna fi-
de: id est coniugati & viduati, pra-
positi & separati sortiti tunicam
indiuisam: quae est pax & unitas,
inconfutulis in modum anuli reg-
galis.

B

c ¶ *Erat autem hora tertia, & cru-
cifixerunt eum.*] Hoc vere & pro-
prie Marcus intulit: Nam sexta
hora tenebrae suffuderunt terram,
vt non quis potuisset mouere caput.
A tricesimo namque fructu
Marcus ascendit ad centesimu:
id est, a tertia hora crucis vsque ad
terciam resurrectionis, post tres
dies. Tricesimus fructus est in
cruce, sexagesimus in inferno,
centesimus in paradiso.

milch
tebudim.

d ¶ *Et erat titulus cause eius in-
scriptus: Rex Iudeorum.*] Quod in
titulis praenotatur psalmorum, in
finem ne contumpas. Et hoc tri-
bus linguis *מלך יהודים* *βασιλευς
יהודה* *יהודה*: Rex contentium.
Haec tres linguae in crucis titulo
coniunctae sunt, vt omnis lingua
commemoret perfidiam Iudaeo-
rum.

Gen. 49. b

e ¶ *Et cum eo duos latrones, &c.*]
Cui iniquis veritas deputata: vnū
reliquit sinistrum, alterum assumit dexteram: sicut in die iudi-
cij faciet, ex simili crimine, dissimiles sortiuntur fines. Alter an-
tecedit Petrum in paradysum: alter Iudam in infernum, Con-
fessio breuis, vitam acquisiuit longam: & blasphemia finita, pra-
na plectitur aeterna. Hic pullus Iudae ligatur ad vitem: hic *αυ-
βιλαιος*: id est, pallium tingitur in sanguine vuae: hic laerant
haedi vineam. Blasphemantes eum, & mouentes capita sua. E-
mittitur in capita iniquorum mors, quando excitantur vincula
inferni vsque ad ceruicem, qui est ceruix generis humani. De sede
de cruce, ne faceret salutem quam inchoarat. Et viderunt postea
resurgente de sepulcro, quae de crucis descēdere non credebant
posse patibulo. Vbi est Iudaei infidelitas vestra? Adhuc de vi-
uo dicebatis, si rex Israel est, descendat de cruce. Vos ipsos

consulo, vos ipsos iudicium peto: quando mirabilis est mor-
tuum posse resurgere: quam adhuc viuum de cruce velle def-
cendere? Parua petistis, dum maiora prouenerint. Sed infi-
delitas vestra non potuit sanari signis multo fortioribus quam
petistis. *Hic omnes declinauerunt, simul inuitiles facti sunt.* Facta

hora sexta, tenebrae factae sunt
per totam terram. Hic adest Noe
inebriatus ac nudatus: caelo &
terra pallio tenebroso tectus, &
homine irritus. Hic stillauit san-
guis de ligno.
f ¶ *Hora nona clamauit Iesus voce
magna: Eli, eli, lamma sabachthani,
hoc est, Deus meus, Deus meus, quare
me dereliquisti?*] Inde scribitur
psalmus iste pro assumptione
matutina, qua Christus ad crucē
ducitur. Verba propria sunt filij
hominis: Vnde sequitur iuxta
Lucam: In manus tuas commē-
do spiritum meum. Nona hora
inuenitur euerſa domo deci-
ma drachma quae perierat. Cur-
rens autem vnus ex eis: inuenit
similitudinem eorum spongiam
cauam, infirmam, aridam, igni-
bus aptam, implet aceto, hoc
est malitia & dolo, de quo dicitur:
*Plantauit te vineam sorch, &
quo modo conuerſa es in ama-
ritudinem vitis aliena? Et expe-
ctauit vt faceret vinas, & fecit spinas.*

g ¶ *Iesus emissa voce expirauit.*]
Infirmata enim carne, vox inma-
luit diuina quae dicit: *Aperite mi-
hi portas iustitiae, & ingressus in eas
confitebor domino:* cum ima voce
vel sine voce morimur, qui de
terra sumus. Ille vero cum exal-
tata voce expirauit, qui de caelo
descendit. Velum templi scindi-
tur, id est, caelum aperitur. Cen-
turio ait: *Vere Dei filius erat.* No-
uissimi primi nunc efficiuntur.
Gentilis confitetur populus: Iu-
dæa caecata negat, vt fiat eis error
peior priore.

h ¶ *Erant autem & mulieres de
longe aspicientes, inter quas, &c.*] Si-
cut non excluditur muliebris
sexus a salute per Mariam Virgi-
nom: ita non repellitur a myste-
rio crucis scientia & resurrectio-
nis per viduam Mariam Magda-
lenam, & ceteras matres. Ioseph
venit sero paraſceue ab Arima-
thia, quae interpretatur deponens,
ad deponendum corpus in mo-
numentum: nobilis decurio, ex-
pectans & ipse regnum Dei. In-
trat ad Pilatum, petit corpus Ie-
su. Ioseph mercatur sindonem: inuolutum corpus in sindone
ponit in monumentum, quod erat excisum de petra: aduoluit
lapidem ad ostium monumenti: Mariae aspiciunt vbi ponere-
tur. Haec omnia congruunt ad populum Iudaicum in fine cre-
dente: qui nobilitatur fide, vt Abraham sit filius. Deponit despe-
rationem, expectat regnum Dei: intrat ad Christianos vt bap-
tizetur. Quod significat nomen Pilati, id est, malleatoris, id
est, qui domat ferreas gentes, vt regat eas in virga ferrea: & petit
sacrificiu, quod donatur poenitentibus in fine viaticam, & corde
mundo & peccatis mortuo, inuoluit in munimine fidei stabili-
tū operculo spei per opera charitatis concludit. *Finis enim pra-
cepti est charitas.* Aspicientibus a longe electis, qui sunt stellae maris:
quando si fieri potest, scandalizantur electi.

C

Psal. 13. a
n 210
I
o 211
III
Gen. 9. c
p 212
I
q 213
X
r 214
I
s 215
I
t 216
VIII
u 217
VI
x 218
II
y 219
II
z 220
II
a 221
VI
Hiera. 2. d
b 222
II
c 223
I
d 224
II
Eph. 11. 7. e
c 225
I
f 226
VI
D
g 227
I
h 228
I
i 229
VI
z Tim. 1. b

E

CAPVT XVI

Era cum transisset sabbatum, &c.] Nunciatomibus redolentibus cum sponsa, & adolefcentibus quae currunt post eam conspergimus librum & cubiculum mentis nostrae. Nunc introducit nos rex in cellaria sua. Nunc surgit amica Maria:

Can. 1. a 230 VIII

hyems abiit, pluuia recessit, flores visifunt in terra. Vox rursus audita est in terra nostra. Vineae florentes dederunt odorem. Redit sponsus de vmbra sub qua dormit in meridie. Post sabbatha tristitia felix irradiat dies: quae primatum in dieb. tenet: luce prima in eo lucente & dom'no meo cum triumpho resurgente & dicente: Haec est dies quam fecit dominus: exultemus, & letemur in ea.

Psal. 117. d c 232 II

Luc. 4. a d 233 I

b q] Et valde mane vna sabbathorum veniunt ad monumentum orto iam sole.] Valde mane, quod alius Euangelista diluculo dicit. Diluculo est inter tenebras noctis & diei claritatem: In qua salus humano generi pouenit, scilicet vicinitate declaranda: more solis, qui proxima luce confurgens, rosam praemitit auroram: vt gratia preclari splendoris, preparatis oculis possit intueri, quando tempus dominicae resurrectionis eluxit: Vt tunc laudes Christi tota caneret secundum exemplum harum feminarum ecclesiae: quando genus humanum exemplo suae resurrectionis animauit, quando vita praestitit, & lumen credulitatis infudit. Sol vero post occasum corporis ortitur. Hic aquilae ad corpus congregantur, matres & apostoli vident reuolutum lapidem, qui est lex mortis, ac si diceret: Vbi mors aculeus tuus, & reliqua.

1. Cor. 15. g

Ecc. 11. d

Es. 64. b

1. Ioan. 4. c

F c q] Erat quippe magnus valde.] Qui etiam infantes in vtero tangit: gemitus omnium & omnibus grauis. Et introeuntes in monumentum viderunt iuuenem: non senem, non infantem, sed iocundum aetate, vt dicitur: *Letare iuuenis in adolescentia tua*: quae non est hic vera, dum cum senio est commixta. Sedentes in dextris virtutis, id est, regnantem in prosperis. Hic iuuenis formam resurrectionis, timentibus mortem ostendit. Coopertum stola candida: quae vera letitia est hoste depulso, regnoque adepti, regis pacis quaesito, inuento & nunquam dimisso. Et obstupuerunt, id est, quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quae preparauit Deus diligentibus se.

d q] Qui dicit illis. Nolite expauescere.] Deus charitas est. Non est ergo timor in charitate. Quid expauescerent, quae inuenerunt quem quaesierunt? Iesum quaeritis Nazarenum. Radix amara crucis euauit: flos enim vitae cum fructibus erupit, id est, qui iacuit in morte, surrexit in gloria. Ecce locus. Ostenditur mortalitas immortalibus ad gratiarum actionem dedita: vt intelligamus quid fuerimus, & sciamus quid futuri erimus. Sed ite dicite. Mulieribus dicitur vt annuncient apostoli: quia per mulierem mors annunciata est: per mulierem vita resurgens. Et Petro: Qui se indignum iudicat discipulatu dum ter me negauit magistrum. Peccata praeterita non nocent quando non placent.

e q] Praecedit in Galilaam.] Breuis sententia in syllabis, sed ingens in quantitate promissio. Ibi est gaudij nostri fons, & salus aeterna origo praeparata. Ibi congregantur dispersiones, & sanantur contriti corde. Ibi euntes fugerunt. Dicitur de futura vita. Et fugiet dolor ac gemitus. Imitantur mulieres ante resurrectionem omnium, quod faciunt post resurrectionem, fugiunt mortem & pauorem. Et nemini quidquam dixerunt: quia ipsi soli mysterium resurrectionis vident, qui videre ipsi illud meruerunt. Vnde sequitur iuxta Ioannem: Petrus autem cucurrit ad monumentum vt videret ipse quod audiuit. Surgens autem Iesus mane sabbathi, Maria Magdalena primo ostenditur, de qua eiecerat septem daemonia: quia meretrices & publicani praecedunt synagogam in regnum Dei: vt latro praecessit apostolos. Flet & lugent qui necdum viderunt: sed non post multum consolabuntur. Beati enim qui lugent nunc, quoniam ipsi consolabuntur. Et illi audientes non crediderunt. Fides autem hic laborat, agens actiuam vitam: illic contemplatiua secura visione regnat. Hic per speculum contue mur imaginem: illic facie ad faciem videbimus veritatem. Vnde sequitur: Post haec duobus ex illis ambulantiibus, id est, laborantiibus, ostensus est in alia effigie. Et illis annunciantibus non est creditum: dum sicut Moyses viderunt, quod non sufficiebat eis. Vnde Moyses dicit: *Offende mihi temetipsum*. Oblitus carnis suae, postulat in via ista, quod post illam speramus in futura.

f q] Nouissime recumbentibus, illis vndecim apparuit.] Vt omnes testes enarrant omnibus. quod communiter viderunt & audierunt: exprobat incredulitatem, vt succedat duritiam cordis lapidei, vt succedat cor carneum charitatem plenum. Hinc est quod martyrum cateruae mortem huius saeculi libenter affectant: quia nouerunt pro isto temporali interitu perpetuo se esse victuros.

g q] Et dixit eis: Euntes in mundum vniuersum predicare.] Nunc primum post acceptum spiritum (ac si vasa limosa per ignem confirmata) omni creatura, id est, in se commune aliquid habet ab omni creatura, iubetur, id est, angelis, pecoribus, lignis, lapidibus, igni & aqua, calido & frigido, humido & arido: quia mundus minor homo dicitur. Dominus vtique Iesus, qui de caelo descendit ad liberandam in firmitatis nostrae naturam: ipse etiam super caelorum caelos ascendit, qui sedet ad dexteram patris. Considerandum est autem, quod frequenter in scripturis diuinis plurali numero caelos dictos inuenies, dum legitur: In principio fecit Deus caelum & terram: cum tamen pluraliter dicti caeli legantur & terra, Modus enim iste locutionis latius patet, vt abusiue singularia plurali numero dicamus, & pluralia singulari. Ad orientem vero (quod palmista dicit: euang. lista tacent) Hierosolyma significat quae est in orientis partibus collocata. Vnde dominus apostolis videntibus, ascendit ad caelos: Terra multis plena miraculis: vbi fidelium credulitas plus actibus, quam lectionibus euaditur.

h q] Qui crediderit vero, &c.] Ducentesimo tricesimo quinto capitulo Marcus signa credentium cum Matthaeo & Luca concordans enarrat.

luis aeternae origo praeparata. Ibi congregantur dispersiones, & sanantur contriti corde. Ibi euntes fugerunt. Dicitur de futura vita. Et fugiet dolor ac gemitus. Imitantur mulieres ante resurrectionem omnium, quod faciunt post resurrectionem, fugiunt mortem & pauorem. Et nemini quidquam dixerunt: quia ipsi soli mysterium resurrectionis vident, qui videre ipsi illud meruerunt. Vnde sequitur iuxta Ioannem: Petrus autem cucurrit ad monumentum vt videret ipse quod audiuit. Surgens autem Iesus mane sabbathi, Maria Magdalena primo ostenditur, de qua eiecerat septem daemonia: quia meretrices & publicani praecedunt synagogam in regnum Dei: vt latro praecessit apostolos. Flet & lugent qui necdum viderunt: sed non post multum consolabuntur. Beati enim qui lugent nunc, quoniam ipsi consolabuntur. Et illi audientes non crediderunt. Fides autem hic laborat, agens actiuam vitam: illic contemplatiua secura visione regnat. Hic per speculum contue mur imaginem: illic facie ad faciem videbimus veritatem. Vnde sequitur: Post haec duobus ex illis ambulantiibus, id est, laborantiibus, ostensus est in alia effigie. Et illis annunciantibus non est creditum: dum sicut Moyses viderunt, quod non sufficiebat eis. Vnde Moyses dicit: *Offende mihi temetipsum*. Oblitus carnis suae, postulat in via ista, quod post illam speramus in futura.

CAPVT XVII

Era cum transisset sabbatum, Maria Magdalene & Maria Iacobi & Salome emerunt a romata, vt venientes vngerent eum. Et valde mane vna sabbathorum, veniunt ad monumentum orto iam sole. Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti? Et respicientes viderunt reuolutum lapidem: Erat quippe magnus valde. Et introeuntes in monumentum, viderunt iuuenem sedentem in dextris, coopertum stola candida, & obstupuerunt. Qui dicit illis: Nolite expauescere. Iesum quaeritis Nazarenum crucifixum: surrexit, non est hic: ecce locus vbi posuerunt eum. Sed ite & dicite discipulis eius & Petro: quia praecedet vos in Galilea: ibi eum videbitis, sicut dixit vobis. At ille exeuntes fugerunt de monumento. Inuaserat. n. eas timor & pauor, & nemini quidquam dixerunt: timebant enim. Surgens autem Iesus mane prima sabbathi, apparuit primo Mariae Magdalena, de qua eiecerat septem daemonia. Illa vadens nunciavit his qui cum eo fuerant lugentibus & fletibus. Et illi audientes quia viueret & visus esset ab ea, non crediderunt. Post haec autem duobus ex eis ambulantiibus ostensus est in alia effigie euntes in villam: & illi euntes nunciauerunt caeteris, nec illis crediderunt. Nouissime autem recumbentibus illis vndecim apparuit, & exprobrauit incredulitatem illorum & duritiam cordis: quia his qui viderant eum resurrexisse, non crediderunt. Et dixit eis: Euntes in mundum vniuersum, praedicate euangelium omni creaturae. Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit: qui vero non crediderit, condemnabitur. Signa autem eos qui crediderint haec sequentur: in nomine meo daemonia eiciunt: linguis loquentur nobis: serpentes tollent. Et si mortiferum quid biberint, non eis nocebit. Super grauos manus imponent, & bene habebunt. Et dominus quidem Iesus postquam locutus est eis, assumptus est in caelum: & sedet a dextris Dei. Illi autem praefecti praedicauerunt vbiq; domino cooperante, & sermone confirmante sequentibus signis.

CAPVT XVI

g q] Et dixit eis: Euntes in mundum vniuersum predicare.] Nunc primum post acceptum spiritum (ac si vasa limosa per ignem confirmata) omni creatura, id est, in se commune aliquid habet ab omni creatura, iubetur, id est, angelis, pecoribus, lignis, lapidibus, igni & aqua, calido & frigido, humido & arido: quia mundus minor homo dicitur. Dominus vtique Iesus, qui de caelo descendit ad liberandam in firmitatis nostrae naturam: ipse etiam super caelorum caelos ascendit, qui sedet ad dexteram patris. Considerandum est autem, quod frequenter in scripturis diuinis plurali numero caelos dictos inuenies, dum legitur: In principio fecit Deus caelum & terram: cum tamen pluraliter dicti caeli legantur & terra, Modus enim iste locutionis latius patet, vt abusiue singularia plurali numero dicamus, & pluralia singulari. Ad orientem vero (quod palmista dicit: euang. lista tacent) Hierosolyma significat quae est in orientis partibus collocata. Vnde dominus apostolis videntibus, ascendit ad caelos: Terra multis plena miraculis: vbi fidelium credulitas plus actibus, quam lectionibus euaditur.

h q] Qui crediderit vero, &c.] Ducentesimo tricesimo quinto capitulo Marcus signa credentium cum Matthaeo & Luca concordans enarrat.

Expositionis euangelij secundum Marcum finis.

EVAN-

G

Exo 31. 4

H

Psal. 67. 4